

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

**ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ПО ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ
ВТОР ЦИКЛУС НА СТУДИИ
ШТИП**

Алирами Ибраими

**СЕМЕЈНИТЕ ВРЕДНОСТИ ВО РАСКАЗИТЕ ЗА ДЕЦА ОБЈАВЕНИ ВО
ВЕСНИКОТ „БАЛКАН“**

МАГИСТЕРСКИ ТРУД

Ментор:

Проф. д-р Махмут Челик

Кандидат:

Алирами Ибраими

ШТИП, 2015

Комисија за оценка и одбрана

Ментор:

проф. д-р Махмут Челик

Филолошки Факултет „Гоце Делчев“

Претседател:

проф. д-р Јованка Денкова

Филолошки Факултет „Гоце Делчев“

Член:

проф. д-р Зеки Гурел

Филолошки Факултет „Гоце Делчев“

Датум на одбрана: _____

АПСТРАКТ

Актуелноста за истражување на литературните видови и родови во денешно време е со сè поголем интензитет. Основната цел на ова истражување е со помош на детална и сеопфатна текстуална анализа на објавените раскази да се нагласи и спореди разновидноста на искажаните способности на авторите во искажувањето на нивните уметнички вредности во расказите, со што може да се одреди неспорното место на традицијата на расказите во турската литература во Македонија. Како куси епски форми, расказите, воедно претставуваат предизвик за истражување на епските карактеристики како посебен книжевен жанр. Во трудот се анализирани и обработени дваесет и еден расказ во кои се нагласува значењето и важноста на семејството и на неговите членови – мајката, таткото, бабата и дедото. Анализирајќи ги делата на група автори од последната генерација на турски автори на раскази во Македонија кои биле објавени во Весникот *Yeni Balkan*, во периодот 2010-2015 година, се истражува применувањето на оваа форма во турската книжевност, што воедно подразбира минување низ поширок спектар на теоретски и критични мислења, односно, остварување диалог со познати дела од овој жанр, кој е истражуван во најмал обем од нашето книжевно - критичко општество.

Клучни зборови: весник, *Yeni Balkan*, расказ, писател, семејство.

ABSTRACT

Nowadays, the popularity of the research of literary types and gender is greatly intensified. The main goal of this research is, by using detailed and comprehensive textual analysis, to emphasize and compare the diverse capabilities of the authors in the process of expressing the artistic values in their art, which determines the place of the tradition of the Turkish literature in Macedonia. As poems with short epic form, the stories represent a challenge in the process of analysis of their epic characteristics which represent a separate and distinguished literary genre. My research paper analyzes and processes twenty-one stories in which the importance of the family and the family members- the mother, the father and the grandparents is emphasized. By analyzing the art of a group of authors belonging to the last generation of Turkish writers whose stories were published in the paper Yeni Balkan in the period from 2010 to 2015, we actually analyze the application of this form in the Turkish literature which also represents a passing through wider range of theoretical and critical thinking. This also means a realization of the dialog with famous art from this genre which the least researched genre in our literary critical society.

Key words: Newspaper, Yeni Balkan, story, author, family.

БЛАГОДАРНОСТ

Најпрво би сакал да изразам голема благодарност до мојот ментор, Професор д-р Махмут Челик за поддршката, советите и менторството за време на процесот на моето истражување. Истовремено, неизмерно ја ценам поддршката од страна на членовите на Одделот за литература при штипскиот Универзитет „Гоце Делчев“ и членовите на комисијата. На крај, голема благодарност до мојата фамилија и сите пријатели за покажаната морална поддршка.

СОДРЖИНА

АПСТРАКТ	3
ABSTRACT.....	4
БЛАГОДАРНОСТ.....	5
ВОВЕД.....	10
1. ВЕСНИКОТ: МЕДИУМ ЗА ОБЈАВУВАЊЕ РАСКАЗИ	12
1.1. Кратка информација во врска со историјата на весникот.....	12
1.2. Видови на весници	13
1.3. Весникот „Yeni Balkan“	13
2. СЕМЕЈСТВО И ВАЖНОСТА НА СЕМЕЈСТВОТО	17
2.1. Вредноста на мајката во семејството.....	19
2.2. Вредноста на таткото во семејството.....	21
2.3. Важноста на бабата во семејната заедница.....	23
2.4. Вредноста на дедото	25
3. РАСКАЗОТ КАКО ЛИТЕРАТУРЕН ВИД.....	28
3.1. Разликата помеѓу расказот и другите литературни видови.....	30
3.1.1. Различните правци и сличностите на расказот и романот.....	30
3.1.2. Разликата и сличностите помеѓу расказите и бајките	31
3.2. Раскази во однос на големината.....	31
3.2.1. Кратки раскази	32
3.2.2. Долги раскази	32
3.3. Историја на расказот	32
3.4. Развојот на расказите во Македонија	33
3.5. Видови раскази	34

3.5.1. Расказ на настан (класично време).....	34
3.5.2. Расказ на случај.....	34
3.5.3. Модерни раскази.....	35
3.6. Елементи на расказот.....	36
3.6.1. Содржина (случка).....	36
3.6.2. Личност (лице) персона.....	36
3.6.3. Време.....	37
3.6.4. Простор (средина-локација).....	37
3.6.5. Јазик и раскажување.....	38
3.7. Делови на видовите раскази.....	38
3.7.1. Низа.....	38
3.7.2. Јазол.....	38
3.7.3. Завршница.....	39
3.8. Анализирање на расказите како литературен вид.....	39
4. АНАЛИЗИРАНИ РАСКАЗИ ОД ОДРЕДЕНИ ТУРСКИ ПИСАТЕЛИ.....	40
4.1. Лутфу Сејфулах.....	42
4.1.1. Babam Öğretmendi.....	43
4.1.2. Küçük Balıkçı.....	46
4.1.3. Piknik.....	48
4.1.4. Kızak.....	50
4.1.5. Futbol Stadı.....	52
4.1.6. Et Kızartması.....	53
4.2. Авни Абдуллах.....	55
4.2.1. Meral İle Tanaka.....	56
4.2.2. Tatil Öncesi.....	58
4.2.3. Boksör Hakan.....	60
4.2.4. Doktor Amcanın Yanında.....	62
4.3. Суат Енѓулу.....	63

4.3.1. Hele Bir Kırlangıç Olabilsem	65
4.3.2. Lale	66
4.4. Алаеттин Тахир	68
4.4.1. Yağmur	69
4.4.2. Sokaklarda Isınsın	71
4.4.3. Neden Kedi Darıldı	72
4.5. Сабит Јусуф	74
4.5.1. İlker'in Karlarda Oyunu	76
4.5.2. Akıl Yaşta Değil	78
4.5.3. Kötü Yürekli Olan Kimdir?	80
4.5.4. Herkes Meşgul Olunca	82
4.5.5. İlker'in 8 Mart Armağanı	83
4.5.6. Çocuklar Çekişince	85
5. РЕЗУЛТАТИ ОД ИСТРАЖУВАЊЕТО.....	88
5.1. Во истражувањето се проучуваат пронајдените елементи на семејни вредности во расказите во текстот	88
5.1.1. Примери на објаснувања поврзани со случувања	88
5.2. Анализираниите текстови од раскази во истражувањето и пронајдоци поврзани со случувањата	92
5.2.1. Примери на објаснувања поврзани со случувања	93
5.3. Анализираниите текстови од раскази во истражувањето и пронајдоци поврзани со ликовите.....	94
5.3.1. Примери на објаснувања поврзани со личности.....	94
5.4. Анализираниите текстови од раскази во истражувањето и пронајдоци поврзани со времето.....	96
5.4.1. Примери на објаснувања поврзани со времето.....	96
5.5. Анализираниите текстови од раскази во истражувањето и пронајдоци поврзани со местото.....	97
5.5.1. Примери на објаснувања поврзани со местото.....	97
7. ЗАКЛУЧОЦИ.....	99

8. КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	102
9. СПИСОК НА СЛИКИ	
Слика 1.1. Примерок од почетна страница од весникот Yeni Balkan.....	14
Слика 1.2. Примерок од последна страница на весникот Yeni Balkan.....	15
Слика 1.3. Примерок од печатена страница од весникот Yeni Balkan	75
Слика 1.4. Објавен расказ од Сабит Јусуф во весникот Yeni Balkan	85
10. СПИСОК НА ГРАФИКИ	
Графика 4.1. Преглед на анализирани раскази според одредени писатели	41
11. ПРИЛОЗИ	
Прилог 1: Наслови на расказите преведени на македонски јазик.....	101

ВОВЕД

Актуелноста и тенденциите на интересот за истражување и анализирање на литературните видови и родови во денешно време е со сè поголем интензитет. Од слични причини, расказите како куси епски форми претставуваат предизвик за истражување и воедно согледување и изучување на епските карактеристики на расказите како посебен книжевен жанр. Анализирајќи ги делата на група автори од последната генерација на турски автори на раскази во Македонија кои биле објавени во Весникот *Yeni Balkan* во периодот 2010-2015 година, се истражува применувањето на оваа форма во турската книжевност, што воедно подразбира минување низ поширок спектар на теоретски и критични мислења, односно, остварување дијалог со познати дела од овој жанр, кој е истражуван во најмал обем од нашето книжевно критичко општество.

Затоа, студијата на прозата, поточно расказите, во рамките на кои можат да се согледуваат меѓусебните елементи и карактеристики со едно критичко вреднување и толкување, меѓу другото, да се постигне исполнување на систематско проучување и многу поупорно студирање на овој жанр, кој има богата традиција во турската книжевност. Треба да се напомене дека сите избрани автори се високооценувани за нивниот придонес во литературата, затоа што до денеска литературниот корпус недвосмислено го обогатиле со скапоцени пишувани и раскажувани дела.

Медиуми: „Целина од дневно или неделно објавувани изданија, поврзани со дневните настани и мислења, кои со визуелни и пишани презентации ѝ го привлекуваат вниманието на јавноста“ (Ertuğ, 1970:4). Важноста на медиумите пак, се состои од користа која им ја пружаат на луѓето преку давање информации, известување за настаните, доближување на далечните случувања, предизвикување интеракција и смалување на големиот свет. Масовните медиуми имаат повеќе влијанија и многу голем придонес врз општествениот живот. Медиумите, смалувајќи ги границите на големиот свет и донесувајќи го во положба на село, го информираат општеството во врска со напредните случувања, истовремено информирајќи ја и јавноста.

Како основна цел во Магистерскиот труд е определено истражувањето на меѓусебниот однос помеѓу членовите на семејството разгледано од аспект на објавени раскази во весници. Поточно, како поединечни цели во магистерскиот труд можат да се набројат:

- Опишување на главните карактеристики на членовите на семејството како единица дефинирана во потесна смисла;
- Споредување на значењето на поодделните членови на семејството врз начинот на однесување на останатите членови од семејството;
- Анализирање на влијанието на одделните членови на семејството врз влијанието на помладите членови, разгледано од аспект на расказите објавени во Весникот Yeni Balkan.

Имајќи ги предвид целите на истражување и нивното достигнување за реализирање на овој труд ќе се користи микс методот со намера за остварување на еден сеопфтен приод врз предметот на истражување. Од друга страна, микс методот овозможува во одредени делови од трудот истовремено да можат да се користат индуктивниот и дедуктивниот метод, метод на анализа и синтеза, методот на компаративна анализа и историскиот метод. Квалитативните податоци, како примарни податоци се воглавно собирани од примарни извори, т.е. од печатените весници. Овие податоци претставуваат основни податоци неопходни за реализирање на истражувањето. Со тоа, заклучоците и предлозите кои произлегуваат од истражувањето се поткрепени со неопходните потребни аргументи.

1. ВЕСНИКОТ: МЕДИУМ ЗА ОБЈАВУВАЊЕ РАСКАЗИ

„Весникот (итл. Газетта) дава коментирани и некоментирани вести и информации од областа на политиката, економијата, културата и слични полиња. Претставува издание кое се објавува дневно или во друг одреден временски интервал.“ (Türkçe Sözlük, 1988:821) Весникот е дневно, неделно или пак, во одреден временски интервал публикувано визуелно средство кое има за цел да пренесува вести. Им дава информации на луѓето во одредена форма формирајќи вести поврзани со теми од политиката, власта, социјални теми, а сè со цел да ги задоволи желбите на луѓето за добивање информации. Ова средство ја задоволува потребата за информации на луѓето на пишан и на јасен начин.

1.1. Кратка информација во врска со историјата на весникот

Уште од времето кога луѓето почнале да живеат заедно, желбата за дознавање нови информации и случувања од светот предизвикала во секој век да произлезе ново средство за пренесување и споделување информации помеѓу луѓето. Со изминување на времето, трговијата се проширила низ Европа, Азија и другите континенти и како резултат на тоа, оваа желба (потреба) уште повеќе се зголемила. Појавата на Буржоаската класа претставува причина за појавата на весникот.

„Првиот весник кој собирал и дистрибуирал вести е „Acta Diurna“, во Сенатот на Рим во 59-та година п.н.е. од кој биле направени 2000 копии и биле разделени на различни места во империјата“ (Gazete, 2013). Бидејќи Римјаните биле писмени и знаеле да читаат, тие читале на глас со што се овозможило и луѓето кои не знаеле да читаат да дознаат за настаните. По весникот следеле дневните писма со трговски, политички и социјални вести кои се давале од градовите во провинциите. „Takvim-i Vekayi“ е прифатен како првиот турски весник. Со наредба на султанот Махмуд II, првиот број на „Takvim-i Vekayi“ излегол на 11 ноември, 1831 година“ (Banarlı, 1997:825) и содржел само официјални настани и поважни вести”.

Од „Антологијата на турско-југословенските раскази“ на Фахри Каја, дознаваме дека „од почетокот на Втората светска војна до ден денес во Југославија

биле испечатени околу 50 турски весници“ (Kaça, 1990:7). Меѓу нив се вбројуваат: „Şar“, „Mücadele“, „Uyuvvet“, „Hak“, „Hak Yolu“, „Birlik“, „Işık“, „Rehber“, „Sada-yı Milliyet“ и др. Додека Втората светска војна сè уште траела во главниот град на Македонија, Скопје, во декември 1944 година почнал да се печати весникот „Birlik“. (Kaça, 1994:11). „Списанието „Sevinç“ кое почнало да излегува од 1950 и списанието „Tomurcuk“ во 1957 година исто така претставуваат дел од турскиот печат“ (Karakuş, 2014:15).

1.2. Видови весници

Весниците се групираат според часот, денот или определеното време на издавање, темите кои ги содржат или местата на дистрибуирање. Весниците според фреквенцијата на издавање се поделени на утрински, вечерни, дневни, неделни и месечни. Весниците според територијата на која се издаваат, исто така можат да се поделат на локални, национални и меѓународни. Тука припаѓаат и весниците што ни даваат информации во врска со некои случувања или во врска со некои одредени теми. Другата поделба е на политички, спортски, економски весници, магазини и др.

Според народот што живее во Македонија, весниците се издаваат на македонски, турски и албански јазик. Некои од овие се дневни, а некои неделни весници. Македонски весници се: „Дневник“, „Нова Македонија“, „Вечер“, „Вест“, „Слободен печат“, „Утрински Весник“, „Фокус“. Албанските весници се: „Koha“, „Lajm“, „Zhurnal“, „Bota Sot“, списанието „Zaman“, додека турските весници ги има во мал број. Некои од нив се: весникот „Zaman“, весникот „Yeni Balkan“ и списанието „Kardelen“.

1.3. Весникот „Yeni Balkan“

Весникот „Yeni Balkan“ дооел Скопје, се создаде во 2004-та година со цел да се слушне гласот на Турците. „Yeni Balkan“ кој бил издаден заедно со весникот „Yeni Dönem“ во Косово го започнал својот печатен живот на 1 јули. На 3 април 2006 година, весникот „Yeni Balkan“ започнал да се печати во Скопје.

Слика 1.1. Примерок од почетна страница од весникот **Yeni Balkan**

Со помош на интернет мрежата овој весник почнал да се прикажува и онлајн. Во 2009 година на интернет страниците почнале да се објавуваат и дневни вести. Во 2010 година издавачката куќа „Yeni Balkan“ започнала и со издавање книги.

Слика 1.2. Примерок од последна страница на Весникот Yeni Balkan

23 Nisan Bayramı Coşkuyla Kutlanacak

Yeni Balkan Yayınevi 8 Mayıs'ta Kitap Tanıtımını Yapıyor

Yeni Balkan Yayınevi, 8 Mayıs Cuma günü, Üsküp Kitap Fuarı'nda 13.00-15.00 saatleri arası Makedonya'daki Türk yazar ve şairlerin de katılacağı kitap tanıtım etkinliğini yapacak.

Kitap yayın etkinliğini sürdüren Yeni Balkan Yayınevi, 8 Mayıs Cuma günü, Üsküp Kitap Fuarı'nda 13.00-15.00 saatleri arası kitap tanıtımını yapıyor. Makedonya'daki Türk yazar ve şairlerin de bir araya geleceği günde, Yeni Balkan Yayınevi'nin şimdiye kadar yayımlanmış olduğu tüm kitapların tanıtımı yapılacaktır.

Hem yayımlanan bu önemli kitaplar hakkında bilgi sahibi olmak isteyenler, hem de Makedonya'daki Türk yazar ve şairlerle bir araya gelmek isteyenler, 8 Mayıs Cuma günü, 13.00-15.00 saatleri arasında bu etkinliğe Üsküp Kitap Fuarı'nda katılabilecekler.

Во 2011 година во новата структура на „Yeni Balkan“ во рамките на Македонската агенција за вести – МАВ, започнало визуелно претставување на вестите. Во 2012 година, продукцијата на „Yeni Balkan Prodüksiyon“ се воспоставила со цел да прикажува ТВ програми, како документарни така и промотивни.

Весникот „Yeni Balkan“ не е дневен, туку е неделен весник. Страниците на весникот се следниве: главна страница, статии, страници со содржини за Македонија

и Косово, економија, татковина, младост, случувања од внатрешноста на животот, образование, култура, жената, верата и заедницата, здравје, градина, спорт и вклучувајќи ја последната страница, весникот е составен од шеснаесет страници. Весникот се објавува само во понеделник. Испитувањата кои ги направив се наоѓаат на 14 страница. Страницата за градина се состои од секции со локални раскази, поезија, раскази и кино содржини од Турција, Бугарија и Косово.

2. СЕМЕЈСТВО И ВАЖНОСТА НА СЕМЕЈСТВОТО

„Семејството е една од најстарите и најзначајните општествени групи. Покрај билошките причини, постојат и социјални причини за неговото постоење и значење“ (Тоновски, 2000:307). Семејството е заедница што го прави човекот да биде човек, што му дава вредност и што му овозможува да се здобие со идентитет. Престојувањето под ист покрив, заедничкото живеење, споделувањето една заедница, прегрнувањето при немање, непретерување со богатството, продолжување на животот во секоја средина, се само дел од одликите на едно семејство.

„Семејството е најмалата заедница во општеството базирана на брак и крвна поврзаност, врските помеѓу мажот, жената, децата, браќата и сестрите. Се состои од маж, жена и деца“ (Türkçe Sözlük, 1998:50).

Во османлиско-турскиот речник, семејството е дефинирано како: „семејство, нечија сопруга, роднини, луѓето во куќата, некои кои работат за иста цел“ (Develioğlu, 1996:20).

- Семејството претставува еден вид платно кое е изработено на ќерѓев.

Намалувањето и зголемувањето на боите ни прикажува дека на таа чипка ѝ недостасува нешто.

- Семејство е среќата на сите поединци заедно.

- Семејството во животот на човекот е највредниот и најважниот незаменлив составен дел.

- „Семејството е специфична група во која поврзаноста помеѓу членовите во групата постои сè додека постои животот“ (Rot, 1988 г.).

- Зборот „семејство“ го претставува она најдоброто бидејќи во таа средина се чувствуваме најудобно, најсмирено.

- Семејството претставува темел на општеството и еден од најважните составни делови на неговата целина.

- Живеењето на семејството заедно, создавањето на целина и заедништво исто така го претставува живеењето во мир на поединците во општеството но понекогаш „ децата стануваат опседнати со предрасудите на нивните родители, кои доведуваат до појава на страв кај нив“ (Alendy, 1974:151).

- Семејството личи на овошно дрво; мајката е корен на дрвото, таткото е стебло, бабите и дедовците се гранките, а децата пак, се овошјето на тие гранки. Целосната зрелост на овошјето зависи од храната која доаѓа од корените. Ако храната која доаѓа од коренот е убава, чиста и бистра тогаш се очекува и од овошките да бидат исто толку убави и зрели. Можеме да забележиме дека сè е поврзано со темелот. Не е забележано кога еден недостасува, другиот да остане во живот.

Семејството претставува најверна и најважна основа.

„Во рамките на семејството постојат блиски, нежни и емоционални врски за индивидуата“ (Тоновски, 2000:309). Во семејството единствен услов е љубовта. Да, можеби љубовта не може да го нахрани стомакот, но може да дојде над сè.

Љубовта во семејството ги прави луѓето да заборават за тагата, жедта, измореноста; членовите на семејството ги чува сити и живи. Во средината каде што владее љубовта се остваруваат пријатни разговори и сите маки се забораваат. Родителите кои го сакаат детето му влеваат доверба. На ист начин, детето кое ги сака мајката, таткото, браќата и сестрите предизвикува да се создадат силни врски и доверба меѓу нив. Всушност, љубовта е концепт врз кој се создава темелот на семејството. За довербата во децата и во семејството, најпотребна е љубовта. Во семејствата без љубов, кај децата е присутен страв. За разлика од некој кој расте и на кој никој не му верува, детето пораснато во семејство со љубов ќе може да се изрази во секоја средина. Во семејства во кои нема љубов, поединците запаѓаат во депресија, стануваат несреќни. Ова исто така длабоко ги повредува останатите членови на семејството. Но не треба да се заборава дека љубовта најпрво обезбедува луѓето да се среќни, мирни и здрави поединци. Се разбира дека најнефективна средина на љубовта е семејството. Средината во која поединецот најмногу се пронаоѓа е токму семејството. Место во кое се преживуваат и среќата и тагата. Поради ова, семејството најпрво го усреќува човекот. Човек кој ги сака поединците на неговото семејство и кој им верува, секогаш ќе биде среќен и смирен. Пријателството колку и да е срдечно, не треба да се заборава дека е минливо, но семејството останува засекогаш. Што и да се случи, тоа е постојано. Семејството никогаш не може да ги повреди семејните поединци зад грб, напротив, тоа за нив претставува заштита и штит.

Сите семејни структури се различни помеѓу себе. Мајката и таткото се најважните поединци на семејството. Исто така и бабите и дедовците се важни. Без нив животот не може да се замисли. Освен тоа, без нив нема да остане никаков вкус во семејството. Извор на радоста во семејството се децата.

„Семејството се грижи за нормалниот природен развој на децата и за нивната социјализација“ (Тоновски, 2000:309). Мајката пак, е личност којашто ги носи сите одговорности и го зема товарот на својот грб. Топлината на семејството најмногу зрачи од мајката. Постојано се труди за доброто на сите членови. Нејзината пожртвуваност секогаш доаѓа во прв план. Тие се кралиците на нашите семејства и круните на нашите глави. Тие се најсветите суштества. Таткото е столбот на куќата, а со тоа, неговата одговорност и задачи се големи. Материјалните и духовните одговорности ги носи тој, правејќи големи жртви. Тој го претставува поединецот на семејството од кој зрачи топлина. Мозокот на децата во малите години е многу подвижен и не треба да се заборави дека како што тече животот, работите кои тие можат да ги научат ги присвојуваат токму во овие години. Во овие години се поставуваат темелите на тоа каков карактер и какво однесување ќе развие детето. Во овој период може да се забележи дали е среќно или несреќно, дали е разочарано. Но, во однос на тоа на каков начин детето ќе ги доживее овие работи, важноста и улогата на семејството е голема.

Среќните семејства личат на руските матрешки. Формата и бојата на тие деца е иста, само висината е различна. Ако матрешките се ставаат едни во други, или пак едни до други, тогаш не се ранливи како бебиња, туку се силни. Тие мора да бидат поставени во смисловна меѓусебност. Големите семејства личат на матрешка кога стојат заедно, кога комуницираат меѓу себе тие придобиваат вредност.

2.1. Вредноста на мајката во семејството

Поимот мајка во Турскиот речник е дефиниран на овој начин: 1. Жената која може да има деца е мајка; 2. Подмладокот на женските животни; 3. Дадената титула на некоја религиски света жена; 4. Збор кој се користи за почит на постарите; 5. Добротвор (Türkçe Sözlük , 1998:102).

„Се идеализира улогата на мајката во семејството, децата се презаштитени, па затоа подоцна кога созреваат поминуваат бурна младост, за да се осамостојат и да се одвојат од родителите“ (Anderson, 2002). Мајките се најубавите суштества во светот. Тие се мистериозни. Кога за првпат ги отвораме очите ги гледаме токму нив. Најпрво го чувствуваме нивниот мирис, ги гледаме нивните насмевки и солзите кои им течат од очите и кои иако се ситни, многу вредат. Нивното место во нашето срце е огромно. Дури и да напишеме романи во нивно име, нема корист, бидејќи ниту тогаш нема да можеме да ја објасниме нивната љубов. Но понекогаш тие романи можат да се објаснат со: „како ‘мајката’ друга нема”. Тие нè учат како да одиме, да се смееме, а дури и нè учат да зборуваме. Секогаш кога плачеме се со нас. Тагата, проблемите и радостите секогаш ги споделуваат со нас. Ако и малку задоцниме дома веднаш се грижат. Кога сме болни, без збор деноноќно бдеат врз нашите глави, без да им влезе сон во очите нè чекаат да оздравиме. Ако нагласив дека татковците се како планина, тогаш мајките се најубавото, без сличност, единствено цвеќе кое не венее. Мајките се круни на нашите глави и невини ангели. Она што го прават за децата и семејството не може да се процени, дури и душата да се жртвува е малку. Тие ги отвораат своите крилја, тие се оние кои ни го покажуваат правиот пат.

Ако татковците се дабови, мајките претставуваат корени на тоа дрво. Љубовта на мајките е многу посебна, таа е највозвишена. Децата за една мајка се повредни и поценети дури и од душата. Чувството за сигурност детето го добива уште во стомакот на мајката. Откако ќе се роди, нежноста и љубовта ги чувствува во рацете на мајката. Оваа љубов е премногу чиста, вредносна и неверојатна. Мајчината љубов е неспоредлива и највозвишена љубов, најразлична од сè. Животот на мајките целосно поминува во борба за добробитието на своите деца; толку многу си ги сакаат децата што не сакаат да се одделат од нив ниту за момент, не сакаат да видат некоја штета направена врз нив. Од денот кога се раѓаат, нивните очи се секогаш над децата, нивната нежност кон децата никогаш не се намалува. Неизбежно станува и децата од овие мајки да не се оттргнуваат и да покажат љубов и почит кон нив.

Мајките до крајот на животот работат за доброто и образувањето на детето. Никој не може да рече дека тој својата мајка ја сака повеќе од кој било друг, бидејќи

секој својата мајка ја сака различно.

„Секоја мајка го посакува само најдоброто за своите деца. Таа сака нејзините најмили да си изградат силен карактер, да научат да донесуваат правилни одлуки, да можат да се справат со проблемите и да научат како да преживеат во денешниот свет за да постигнат успех. Ако сте построги во воспитувањето, вашата ќерка подобро ќе се придржува кон правилата, отколку ако ѝ бидете повеќе пријателка“ („Врската мајка-ќерка“, 2010).

Во срцата на сите мајки има огромно место за своите деца, но исто така и во срцата на децата има огромно, посебно место за мајките. Бидете сигурни дека не постои личност која не ја сака мајка си, но постојат некои кои не сакаат да го покажат тоа или пак, тоа го прават на притаен начин. Сетете се на првиот чекор што го направивте на училиште. Некои го прават тоа заедно со своите татковци, а некои пак, образованието го започнуваат со своите мајки. И ние факатјќи ги топлиите раце на нашите мајки сме го направиле првиот училиштен чекор. Првите училишни денови ги почнуваме со нив, а тие се и оние со кои ја споделуваме првата радост. Тие се нашите први и последни професори и засекогаш тоа и ќе останат. Мајките се единствени и тоа никогаш нема да се промени.

2.2. Вредноста на таткото во семејството

Во Турскиот речник името на таткото е дефинирано на овој начин: 1. Машкото кое влијае на доаѓањето на детето на светот; 2. Маж којшто станал татко (Türkçe Sözlük, 1998:50).

Или, таткото во едно семејство претставува водич, во очите на децата е професор и јунак којшто секогаш го знае најдоброто за нив.

Затоа, значењето на таткото во животот на еден човек не може да се опише со зборови, бидејќи тој претставува нерушлив столб на еден дом.

„Обично, татковата љубов повеќе е наклонета кон ќерката, а мајчината кон синот. Ова е мал пример за љубовта на машкото кон женското“ (Alendy, 1974:20).

Потоа може да се нагласи дека:

- Таткото е потребната поддршка на која се потпираат сите членови на семејството, темел којшто ја држи куќата и покрив којшто ја штити;
- Таткото е човекот којшто го носи целиот товар на семејството;
- Таткото е човекот кој ги донесува важните одлуки и се справува со одговорностите во семејството;
- Таткото е авторитет за материјалните и духовните одговорности.

При изговарање на зборот татко, на памет ни доаѓаат милион зборови. Тој претставува јунак кој никогаш не се откажува од своите деца. Татковците се несрушливите столбови на куќата. Тој е како највисока планина која секогаш е снежна, ладна, па дури и замрзната, а секогаш бела, како и чистотата на љубовта. Кога станува збор за татковците, што и да речеме не е доволно. Кога почнуваме да зборуваме, првиот збор е мајка, а другиот татко. Тоа е човекот што нè носи на овој свет, што ни дава душа од душата, крв од крвта и од љубовта љубов. Доаѓањето и запознавањето на овој свет го учиме од нив. Тие се луѓе кои ги сакаат своите деца од длабочината на душата, без очекувања и бесценето. Татковците на суштестватата на децата им додаваат суштество, нивното неприсуство не може да се исполни од ничија страна, нивното место останува засекогаш празно кога не се присутни. Татковците директно влијаат на чувствениот развој на децата. Отсуството на таткото има големо влијание врз психологијата на децата и при оваа состојба децата покажуваат различни реакции.

Татковците за децата се многу посебни и секогаш стојат зад нив. Помеѓу децата и татковците има толку голема врска која иако не може да се види, има големо влијание кое оди дури до длабочината на срцата.

„Врската помеѓу детето и таткото има фундаментална важност за правилниот развој на детето“ („Улогата на таткото во животот на детето“, 2015).

Задачите и одговорностите им се исто така многу големи. Секогаш се трудат за своето семејство. Пробуваат да го направат најдоброто. Единственото нешто што го очекуваат од своите деца е почит и успех. Никогаш не можеме да им се оддолжиме за сè што направиле за нас. Од моментот на раѓањето на детето тие започнуваат да

работат за нив и се трудат да им ги обезбедат најдобрите услови за живот. Подготвени се да ја дадат дури и својата душа за своите деца. Знаете, велат дека татковците се како даб и доволна е само нивната сенка. Вербата којашто родителите им ја даваат на децата е многу голема, но кога еднаш ќе се загуби многу е тешко да се придобие повторно назад. Довербата никогаш не може да се поправи. Таа тешко се стекнува, но лесно се губи, а кај таткото вакво нешто не постои. Довербата која тие ја имаат ја чуваат вечно како скапоцен камен.

Татковската љубов е многу различна. Тие ги сакаат децата како мали пилиња; ако ги пуштиш пилињата ќе побегнат, а ако ги стегнеш силно ќе престанат да живеат. Поради тоа пилињата треба да се сакаат со сета душа, кога се беспомошни треба да се покриваат и одржуваат. Татковците од децата очекуваат да бидат супериорни, успешни, талентирани и речиси очекуваат од нив да бидат совршени. Поради тоа, нивните грешки, неуспеси, негативните однесувања и лошите навики го лутат таткото. Татковците обраќајќи им се на своите синови со зборовите „лаву”, сакаат од нив да бидат силни како лав. Покрај тоа, татковците се првите и последните херои за своите деца.

2.3. Важноста на бабата во семејната заедница

Поимот баба во Турскиот речник е дефиниран на овој начин: (за детето) мајка на таткото (Türkçe Sözlük, 1998:188).

- Бабата е најстарата и најтоплата личност во семејството. Таа е искуството во куќата;
- Втората мајка на внуците;
- Тие се старите личности кои секогаш, во сите услови се преполни со љубов;
- „Најчисти се оние емоции кои бабата и дедото ги чувствуваат при дознавањето на веста за доаѓањето на свет на нивните внуци“ (Alendy, 1974:27);
- Љубовта на бабата е љубов која започнува од раѓањето и не завршува сè до последниот здив.

„Бабата и дедото имаат и улога на поддржувачи, ментори и идоли.

Бабите кои се поддржувачи, обезбедуваат поттик и поддршка во

време на семејна криза. Независно дали служат како дадилки, водичи или старатели, нивниот најголем предизвик е да најдат баланс помеѓу поттикот и контролата. Бабите и дедовците ги менторираат своите внуци преку учење, споделување вештини и таленти, давање совети и преку слушање. Како некои на кои децата се огледуваат, бабите и дедовците им даваат на внуците пример за посветена работа и лојалност кон членовите на семејството. Тие можеби и не се свесни за влијанието кое го имаат врз внуците, додека не приметат дека тие почнуваат да се однесуваат како нив” („grandparents, role in the family“, 2015).

Кога мајката и таткото ќе им се налутат за нешто, децата веднаш се кријат зад своите баби, им се жалат од своите родители со скришните погледи, ја искажуваат својата неизмерна љубов. Бабата на децата им е како пријател и таа секогаш ги дополнува вредностите кои не можат да им ги дадат нивните родители. Тие секогаш вложуваат голем труд за нивните внуци да бидат здрави и добро израснати. Во еден дом тие се извор на радоста, го даваат просперитетот и се важни како зеницата во окото. Внуците во очите на бабата несомнено имаат посебно место.

Децата коишто повеќето од времето го минуваат со постарите личности од семејството, веднаш може да се препознаат по начинот на кој зборуваат. Во развојот на децата бабите имаат голема и важна улога, така што децата можат да научат за сочувствена почит и да стекнат самодоверба во средината каде што се наоѓаат. Секогаш зад таткото и мајката во семејството елементите на доверба се во старите родители, но тоа можат да го забележат само искусните поединци. Нив ова им овозможува повеќе доверба меѓу себе во животот и уште поцврсто ги поврзува. Времето коешто постарите членови на семејството го минуваат со своите внуци, поцврсто ги поврзува со животот. Всушност, можеме да забележиме дека некогаш се чувствуваат одговорни за своите внуци. Затоа што повеќето време го минуваат со своите внуци, можат да сфатат дека не само што вредат повеќе за нив, туку и дека прават и тие да почувствуваат вредност. Бабите, со раскажувањето бајки, а притоа користејќи гестови, мимики и создавање дијалог со очите, сами по себе претставуваат раскажувач на своите внуци.

„Бабите раскажуваат бајки и историски раскази”(Alendy, 1974:163).

Овој дијалог на децата им овозможува да забележат дека некој ги цени и им дава вредност, а им помага и за развивањето на мозокот. Но, зарем не е тешко да ја имаш одговорноста на баба? Се разбира дека е! Затоа што раѓањето на бебето не влијае само длабоко во животот на мајката, туку влијае и во животот на таткото, дедото и бабата. Особено кога мајките работат, бабите ги згрижуваат децата. Местото на бабата во очите на детето е посебно.

2.4. Вредноста на дедото

Поимот дедо во Турскиот речник е дефиниран на следни начини: 1. (за децата) таткото на таткото или таткото на мајката, голем татко; 2. секој од предците, започнувајќи од дедото (Türkçe Sözlük, 1998:536).

- Дедото е дабот на куќата, најстариот, најискусниот;
- Ако корените на едно дрво не се цврсти, тоа дрво ќе падне и не ќе може да издржи.

- „Дедото преку улогата на семеен историчар споделува раскази од минатото. Овие раскаи може да се поврзани за роднини, важни настани, семејни традиции, дедовото детство или периодот на растење на родителите на детето. Со пренесувањето на овие раскази, на децата им се пренесува една позитивна слика за стареењето и за местото на овие лица во семејството. Расказите на дедовците се „лепак” кој го држи семејството заедно и придонесува до формирање на идентитетот на фамилијата” (grandparents, role in the family”, 2015).

Дедовците се најважните личности во семејството. Тие се личности кои се бесценети, затоа што татковците коишто ги гледаме со гордост, тие ги воспитале. Тие се како некоја вредна книга, читајќи ни иде уште повеќе да читаме, слушајќи ги ни иде уште повеќе да слушаме. Тие се личностите кои виделе сè во врска со семејството. Виделе работи коишто можат да се видат, најубавите лекции сме ги зеле од нив. Дедовците за нас се ветено богатство, а дури и повеќе од тоа. Дедовците се

најдобрите примери за внуците во светот. Ја даваат љубовта колку што можат да ја дадат со безброј нежни прегратки полни со сочувство. После толку многу доживувања во животот, нивните очи секогаш светат како сонце. Светењето на сонцето им овозможува на внуците да се држат за животот и патот секогаш да им биде светол. Секоја црта на нивното лице ја прикажува тешкотијата на животот, но нивните убави насмевки ни покажуваат дека не постои ништо поубаво од среќата. Тие внатрешни погледи од дедовците, им ги нудат безусловно сите точни знаења за животот. Тие додека им ги прикажуваат своите искуства на децата, не им ги кажуваат грешките во лице и не очекуваат од нив ништо за возврат. Единствено нешто што го сакаат е младите фиданки кои ги одгледуваат, да го дополнат она што тие го оставиле недовршено. Поради тоа тие сакаат децата да им бидат како Ѓерѓев. Сакаат секоја боја да си биде на место, и премногу внимаваат да не дојде до мешање на тие бои.

„Традициите и обичаите играат важна улога во животот на дедото“ (Kaplan, 2000:33).

Начинот на однесувањето на постарите членови во семејството има големо влијание врз социјалното, психолошкото и културното развивање на децата во семејството. Во развојот на детето, иако родителите се најважните луѓе, сепак дедото секогаш ги кажува и вметнува своите традиции. Со краткиот живот којшто старите го поминуваат со своите внуци, тие стануваат нивните јунаци. Тие јунаци за нив станале градина од искуство. Тие јунаци дури и да направат грешка во нивните очи секогаш остануваат како кралеви и кралици.

Децата што и да направат, дедовците за нив секогаш биле пристаниште во кое можеле да се засолнат, а така и ќе остане. Ете овие дабови предизвикуваат големо влијание врз нивното општествено, културно и социјално развивање. За децата најдобри пријатели дома се дедовците. Премногу време поминуваат да ги остават своите искуства на внуците и тоа изгледа како да не им е воопшто тешко. Времето коешто родителите не можат да го дадат се наоѓа кај дедовците и тие имаат голема улога врз нивното образование. Она што мајката и таткото не можат да им го дадат, им го даваат дедовците. Кога имаат слободно време дедовците не можат да престанат да ги споделуваат своите искуства со внуците. Времето коешто го поминуваат со внуците прави тие да бидат поблиски со нив. Дедовците им раскажуваат на внуците

приказни и раскази, зборуваат со нив и ги слушаат како возрасни, без воопшто да се изморат. Ваквото однесување на дедовците со децата придонесува за нивно добро морално развивање и воспоставување здрави комуникации и неопходни однесувања во околината. Овие однесувања се многу важни и за нивниот образовен живот и истовремено помагаат децата да напредуваат. Нивните сожалувачки прегратки, ќе предизвикаат за сожалувањето на децата врз другите понатаму.

3. РАСКАЗОТ КАКО ЛИТЕРАТУРЕН ВИД

Во врска со расказите се дадени следниве дефиниции.

- „Расказот е мало епско дело во проза и има слични белези како епската песна“ (Исакова и Пендовски, 2010:180);
- „Раскажување на некој настан во напишана или кажана форма. Вид на пишување во кој се раскажува рамномерно за вистински или дизајнирани настани, расказ. Всушност, збор што го нема, случка“ (Türkçe Sözlük, 1998:994);
- „Раскажување, роман, приказна, случен настан“ (Develioğlu, 1996:369);
Значи „раскажување, претставување, додавање, повторување; личење, имитирање“ (Yazıcı, 1998:479);
- „Расказот е пишан книжевен вид, во која се присутни животните настани кои се случиле или остварените околности и е напишан на привлечен стил за читателот за да ги задоволи вкусовите“ (Karaalioglu, 2000);
- „Расказите се книжевен вид кои се имаат родено поради човековата потреба за раскажување и слушање“ (Gökşen, 1970:249);
- „Писмено или усно раскажување за настаните кои се случиле или е можно да се случат; настанот којшто се раскажува на овој начин, користејќи параболо, раскажување, пренесување; книжевниот вид кој се потпира на вистина случени настани или настани кои може да се празни односно измислени“ (Doğan, 1994:492);
- „Редоследно раскажување на една авантура; пишан вид што ги објаснува потребните или во вистинската надворешност случени случки. Вид на пишување во проза во кој се раскажува за вистински или дизајнирани настани. Всушност, збор што го нема, случка“ (Türkçe Sözlük, 1998:994);
- „Редоследно раскажување, прозен вид во кој се раскажува за потребни или вистински настани, расказ; неvistинита случка; прозно дело што објаснува вистински и измислени настани“ (Örnekli Türkçe Sözlük, 2012:336);
- „Расказите можат да се пишуваат на различни начини. Во овие раскази понекогаш вие сте до постарите, понекогаш сте на училиште, понекогаш на улица, понекогаш во природата. Војувач во војната и децата кои се жртвуваат за вашата среќа се исто така

присутни во овие раскази“ (Zekeriya, 1988:5). Ако е така, расказот е раскажување во проза на настаните кои се случиле и оние кои можат да се случат и се многу блиски до вистината. Краткоста на расказот, за разлика од романот и некои други раскажувачки видови, е поради тоа што на краток начин се раскажува за карактерите, времето и местото. Елементите во расказите не се прикажани во детали, туку се прикажани на краток и ограничен начин.

„Во турската културна историја расказот е присутен најмалку илјада години и има коренска вредност, а претставува и широко распространет концепт“. „Расказот во нашиот јазик, одејќи назад низ вековите се збогатувал и во кругот на авторитетот се користел и сè уште се користи како збор и како концепт. Во арапскиот јазик потекнува од коренот „хакаве“ (hakave) и се претпоставува дека во турскиот јазик поминал после исламизацијата“. (Çetişli, 2004:15)

Како што нагласивме и погоре, расказот има прилично долга историја во турската литература. Расказите за Деде Коркут одржуваат минато од сто години во литературата на расказите. И ова ни дава до знаење дека традицијата на расказите претставува традиција која е останата во турската култура. Во денешно време, наместо зборот расказ, често се употребува зборот приказна.

Во минатото, зборот расказ влегувал во склоп на зборовите епопеја, бајка и роман, но во денешно време зборовите роман, приказна, епопеја, историја и раскази се појавуваат како различни видови. Накратко, во турската литература, расказот има многу значајно место од историски аспект, во меморијата не ни е непознат, во нашиот начин на размислување претставува градежна тула и овој важен вид на раскажување го имаме научно слушајќи го од предците и од родителите.

Всушност, според западното значење и развојот и резултатот, во својата форма во нашата литература, расказот влегол по Танзиматот (реформите). Од модерните раскази (западните), во нашата литература прифатен како прв пример е Ахмет Митхат - „Letâif-i Rivâyât'ı“, Емин Нихат - „Müsâmeretnâme'si“ од времето на реформаторската литература. Ако расказите на Ахмет Митхат и Емин Нихат ги погледнеме како целина, можеме да забележиме дека реформаторските раскажувачи ја продолжуваат старата литературна традиција.

3.1. Разликата помеѓу расказот и другите литературни видови

На сите литературни дела, главната цел им е да дадат некоја порака. Оваа порака може да биде морална, историска, социјална, економска или културна.

„Секоја литература, а особено расказот за деца, е сомнителна како уметност, ако истата не се потпира на инспиративноста, односно на личната творечка потреба и намера. Таквата литература, односно расказ, не може да биде резултат на креативен чин, туку индиректно исполнување на така да се каже „политичка задача“, далеку од можноста во истата да се најдат естетски елементи и својства, неопходни за секое вистинско уметничко дело“ (Celik, Ivanovska and Dimova, 2010).

Според расказот, структурата има исклучителна форма и се разликува од другите литературни видови. Расказите ги раскажуваат настаните. „Во епот, бајките, народните раскази и романите, настанот е главен фактор, а другите се движат околу овој фактор и доведуваат до создавање една целина. Ако го сметаме настанот за неприсутен, во ова поле во кое влегува литературата, во врска со потребните книжевни видови останува само група зборови“ (Aktaş, 1984:10-11).

3.1.1. Различните правци и сличностите на расказот и романот

- Во споредба со романот, расказот е пократок;
- Во расказите, различните настани и бројот на ликови се помалку од оние на романот. Понекогаш настаните не се важни и заземаат само краток дел од животот. „Расказите се создадени од „еден момент“, „вистината на човекот“ зазема две страни” (Öner ve Tümer, 2005:99);
- Во расказите, карактеристиките на личностите не се анализираат со навлегување во детали, а во романот личностите се претставуваат во детална форма и од различни аспекти. Поради ова, ликовите во расказите не се појавуваат како карактер;
- Во расказите не се раскажува за голем дел од животот, туку за краток период. Во романите, на читателот му се прикажува целосниот живот;
- Во романите главен елемент се ликовите, а во расказите е настанот. Во романите ликовите заземаат поважно место, а во расказите настанот;

- Во расказите, за настаните да се објаснат накратко, околината не може да се објасни детално. Поради тоа што во романот настаните се многу широко објаснети и околината се објаснува на детален начин;
- За расказите да бидат кратки, објаснувањето е разбирливо и едноставно. Објаснувањето во романите е потешко и поуметничко.

3.1.2. Разликата и сличностите помеѓу расказите и бајките

- „Суштината на расказите е тоа што тие не се поврзани со вистината и има само натприродни суштества (џинови, самовили, огромни суштества и сл). Во расказите главна тема е човекот“ (Çetişli, 2004:35-66);
- Во сказните, писателот е анонимен, а во расказите е одреден;
- Сказните се раскажани по устен пат, а расказите се пишано творештво;
- Лицата во сказните се именувани како „лик“, а во расказот како „карактер“;
- Во сказните, случувањата, местото и времето не се одредени, а во расказите овие составни делови се одредени;
- Во сказните се користат изрази и повторувања, а во расказите вакви повторувања и изрази не се користат;
- Во сказните случувањата се поврзани со натприродни сили, но во расказите ова не е случај;
- Во сказните се употребува л-формата, а во расказите се употребуваат сите времиња или минато определено свршено време;
- Сказните се поставуваат во една тема која служи како основа, а во расказите може да се зборува за секакви теми;
- Сказните се пренесуваат преку усмено раскажување од колена на колена, а расказите преку пишување.

3.2. Раскази во однос на големината

Расказите во однос на големината можат да се поделат на две групи: кратки раскази и долги раскази.

3.2.1. Кратки раскази: Во кратките раскази, случките и лицата се ограничени. Содржината мора да биде многу кратка и влијателна. Бројот на лица е многу мал. За случката да биде кратка, се поставува една тема.

3.2.2. Долги раскази: Долгите раскази можат да бидат напишани во неколку дела. Содржината и лицата може да не се ограничат на само едно. Можно е да се формира со влегување во повеќе настани. Долгите раскази се комплексни како и романите и не се едноставни и кратки како раскази.

3.3. Историјата на расказот

Италијанскиот писател Џовани Бокачо е тој кој му го дал денешното значење на расказот и го оформил неговиот литературен идентитет. Тој го дал како прв пример познатиот расказ „Decameron“ во XVI век. Волтер во XVII век го унапредил расказот и со влијанието на Ренесансата во XIX век станал најраспространет. „Француските писатели Alphonse Daudet и Guy de Maupassant, руските писатели Лав Николаевич Толстој и Иван Сергеевич Тургенев, земајќи го човекот како главна тема, навлегле во неговиот внатрешен свет и на овој начин ги поставиле темелите на современите раскази” (Каџа, 1990:6).

Во англиската литература, писателите Стевенсон, Рудјард и Киплинг ги дале најубавите примери. „Објавениот едноставен роман „Taaşuk-ı Tal’at ve Fitnat“ на Шемседдин Сами во 1872 и долгиот расказ „Turfanda mı yoksa Turfa mı?” (1890) на историчарот, господин Мурат од поскоро време, зафаќаат место помеѓу нив во поглед на литературната вредност на преведените романи од започнатите европски раскази и романи“ (Banarlı, 1997: 963-964).

Во танзиматската литература „Müsameratnamesi“ е првата проба за расказ на Емин Нихат, првиот расказ е на господинот Ахмет Митат „Letâif-i Rivâyât ve Kışadan Hisse“ и првиот модерен расказ е од Самипашазаде Сезаи „Küçük Şeyler“. Со ова дело и дела слични на ова, расказот се здобил со забрзување во нашата литература, добил различна форма и започнал да личи на западните раскази. Повторно, во овој период произлегле и расказите на Речазиде Махмут Екрем: „

Saime“ (1888), Мухсин Беј или на писателот „Şairliğin Hazin Bir Neticesi“ (1890), „Şemsa“ (1895); расказите на Набизаде Назим: „Yadigarlarım“ (разказ, 1886), „Zavallı Kız“ (1890), „Bir Hatıra“ (1890), „Sevda“ (1891), „Hala Güzel“ (1891), „Haspa“ (1891), „Seyyie-i Tesamüh“, (расказот злото на толеранцијата – долго, 1892). Ова се дела кои придонесоа за голем развој на расказите во ова време.

3.4. Развојот на расказите во Македонија

Македонската литература е литература која почнала да се шири после Втората светска војна. После овој период, весниците, списанијата, основните училишта и народните театри започнале да користат македонски јазик и за македонскиот народ ова е прифатено како нов период. Во македонскиот литературен јазик, пред сè поезијата станала интензивна. Македонските писатели станале поподготвени за создавање поезија и тогаш инспиративни извори за нив биле народните.

„Патот на расказот е малку потежок. Иако во другите литератури во втората половина на деветнаесетиот век расказот станал пишан вид во развивање, во македонската литература првите примери почнале да се гледаат во претходниот век“ (Каџа, 2004:6).

Еден од најпознатите писатели е Марко Цепенков. „Тој во 1889 година во Софија почнал да печати фолклорни раскази во периодичниот „Зборник за умотворенија, наука и книжнина“. Тој најмногу собирал раскази, поговорки, гатанки, благослови, детски фолклор, народни обичаи и верувања и песни. Неговите дела се издадени во 1972 година во Скопје (во десет книги) под наслов: „Македонски народни умотворби“ (Љ. Андеев, Л. Каровски, Н. Исакова и Б. Пендовски, 2000:197).

„И другите познати македонски писатели и поети, браќата Миладиновци, Рајко Жинзифов, Ј.Х.К. Цинот, К. Шапкарев и др. започнале да ги објавуваат своите дела“ (Муцунска и Ацевска, 2003:46). Авторите се соочуваат со многу тешкотии и во овој период традицијата на пишување, манирите, информациите се речиси ништо. Македонските писатели првите раскази ги напишале на бугарски и српски, а дури имало и некои коишто пишувале на англиски. Во македонската литература, првата книга од современ расказ е објавена во Скопје, во 1947 година и тоа е книгата

„Истрел“ (Притискање на куршумот) од Јован Бошковски (Капа, 2004:7). По тој период за расказите во македонската литература се појавува голем интерес.

3.5. Видови раскази

Ако ги анализираме приказните (расказите) од историски аспект, се издвојуваат три вида на раскази кои се нарекуваат расказ на настан, расказ на состојба и модерен расказ.

3.5.1. Расказ на настан (класично време)

Раскази на настан или со друго име класичен расказ:

- Според Акташ (2000: 11), во центарот на раскази имаме голем број на настани;
- „Содржината на расказите е иста како и коренот на дрвото“ (Çetişli, 2004:59);
- Според раскажувањето е многу пократок од романот, но сепак имаат сличности;
- Причината поради која се вика расказ на настани е тоа што врз основа на содржината и настаните се стигнува до одреден резултат;
- Настаните во расказот се поврзани со елементи како личности, време и место, главниот јазол се отплетува неочекувано;
- Настаните во расказите се раскажуваат редоследно во низа, јазол, решение; главната случка го доближува читателот до влијателен крај, најпрво напнатоста расте, а по одреден период таа се намалува;
- Заплетканите делови од расказите, создаваат желба кај читателот терајќи го да чита до решението, настаните се подредуваат логично според времето. Тој исто така се вика и „расказ на Мопасант“.

3.5.2. Расказ на случај

Расказите на случаи со друго име се нарекуваат и модерни раскази (приказни):

- Во расказите на случаи не е главен „настанот“, а нема ниту неопходност од правење план на писателот;
- Во расказите на случаи, точката на интерес е на втор план, кога расказот се

приближува на крајот тоа не значи дека ни го покажува крајот, туку напротив, настаните тогаш започнуваат. Бидејќи кај настаните конкретноста не е пресудна и поради тоа што личностите во целост не се претставени, читателот продолжува самиот да ги измислува околностите и да дава коментари;

- Во расказите настаните, експозицијата, заплетот, кулминацијата, перипетијата и расплетот се различни, односно не се прикажани во точен редослед. Важното во расказот е интересот, во расказите на состојба, социјалните и личносните коментари доаѓаат после чувствата и фантазијата;

- Во расказите на состојба, писателот го задржува својот идентитет скриен. За јунаците на расказот не се презентираат многу информации. Животот на ликовите е поврзан со времето и местото и писателот не дава голем број на информации во врска со јунаците и читателот е пренесен во природни описи;

- Во расказите на состојба, читателот не се доведува до состојба на возбудување, се претставуваат делови од секојдневниот живот и состојби на луѓе. Социјалните и поединечните мисли, чувства и фантазии се на преден план;

- Во расказите на состојба, почетокот и крајот се во состојба на јазол, а содржината не се дава во негов склоп;

- Поради тоа што претставникот на расказот на состојба во светската литература е рускиот уметник Антон Чехов, тој е исто така наречен и „расказ во Чеховски стил“.

„Карактеристично за прозното творештво на Чехов, освен нивниот кус облик, е и хуморот. Во неговата проза, хуморот се јавува во сите варијанти, од најблаг – до најстар. Темите што ги обработува се разни. Тој критички ги опфаќа сите сегменти на општественото живеење“ („РЕАЛИЗАМ – НАТУРАЛИЗАМ“, 2015).

3.5.3. Модерни раскази

„Различни од другите раскази, овие ги прикажуваат секојдневните работи кои ги опкружуваат луѓето, меѓутоа покажуваат и некои состојби на кои не може да се помисли, како и група натприродности“ (“Hikaye / Öykü Türleri”, 2011).

Првиот претставник на модерниот расказ е западниот писател од Франција, Кафка, 1920 година. Претставник на модерниот расказ во Турција е Халдун Танер.

Модерниот расказ во големите градови ги обработува социјалните и општествените расипаности. Со пристапување кон филозофијата, некои места, случки и карактери се испитуваат и се претставуваат пред читателот.

3.6. Елементи на расказот

Основните елементи и составни делови на расказите се: настанот, лицето, просторот и времето.

3.6.1. Содржина (случка)

Во врска со животот на една личност секоја тема претставува настан.

„Во основата на содржината како и според името може да се забележи дека во суштината на човечкиот живот има по еден настан “ (Çeşitli, 2004:59).

Според Акташ (2000: 135) околностите се поради различни причини и извираат поради неопходноста личностите да се наоѓаат една до друга, како и во меѓусебни односи. Во Четишли (2004: 67) содржината директно се појаснува со можностите на луѓето. Читањето книга на човекот, плачењето на детето, врнењето снег, кукурикањето на петелот, летањето на птицата, несреќата помеѓу два автобуса и сл. претставуваат по еден настан. Всушност, во расказите се прикажани настани кои ѝ се случиле на некоја личност. Настанот претставува основен елемент на расказот, и тој е напишан на скалест начин. Во расказите се наоѓа по еден вистинит настан. Писателот пишува за настани од својот живот и служејќи се со виденото или почувствуваното создава фикција. Некогаш, исто така, главната случка е можно да заврши со помош на други случки.

3.6.2. Личност (лице) персона

Главната тема на расказот е човекот.

„Основната, дури и единствената тема во литературата е човекот“ (Çeşitli, 2004:66).

Но, бројот на личности во расказите е мал. Личностите ни се појавуваат како вид, но тие видови не се раскажуваат детално. Повеќе се раскажува за нивните одредени карактеристики. Не се даваат сите правци, се прикажуваат само правците кои се поврзани со тој настан.

„Во убавите раскази, ние се среќаваме со „вистински луѓе“ кои живеат во одредено време, одредено место и во својот посебен живот“ (Kaplan, 2000:10-11).

Поради тоа, во психолошките особини на луѓето не се навлегува.

3.6.3. Време

Другиот составен дел од расказот е времето.

„Светот кој писателот го чувствува внатре, се зема како пример за измислување друг свет и луѓето на овој свет имаат потреба од чувствување време“ (Çeşitli, 2004:73).

Но времето во расказите поминува многу брзо и настанот се поврзува само со едно време. Настанот во расказот започнува во одреден период, се развива и завршува. Во расказите на случки, времето не се одредува точно, дури можно е и да нема точен распоред.

3.6.4. Простор (средина-локација)

Сите овие основни (настан, личности и време) елементи ни појаснуваат дека каде и да се оди, има потреба и од елементот „простор“. „Просторот на обичен начин претставува сцена на доживеаните настани“ (Çeşitli, 2004:77).

„Видот на просторот, исто како што се случува и со запознавањето со личностите, предизвикува оживување во очите на читателот. Секогаш описот на просторот кој влегува во делата мора да има некоја функција“ (Temizkan, 2009: 168).

И просторот како и другите елементи на расказот не се објаснува многу детално туку се опишува накратко. Местото каде што поминал настанот му дава на читателот до знаење за некои простори. „Поради оваа причина писателот избира карактеристики кои ќе ги осветлат настаните и личностите“ (Adalı, 2003: 269).

3.6.5. Јазик и раскажување

„Литературата е јазична уметност и се создава со јазик. Тоа е најосновниот елемент што ја прави различна од другите уметности, тоа е единствениот јазик кој може да се изрази“ (Çetişli, 2004:89).

Раскажувањето во расказите потребно е да биде течно, јасно, зборување на секојдневен и убав јазик. Поради тоа во расказите објаснувањето треба да биде сфатливо. Во расказите, објаснувањето е направено од устата на писателот (раскажување во трето лице) и раскажувањето од устата на некоја личност (раскажување во прво лице). Според Улпер (2008: 16), знаењето за структурата на текстот и обрнувањето внимание на оваа ситуација на авторот во процесот на создавањето на текстот и во процесот на читање на текстот, претставува значајна предност за читателите.

3.7. Делови на видовите раскази

Според Акјол (1999: 55) расказите се создадени од три дела: почеток, развиток и завршница. И планот на расказот исто како и другите литературни видови содржи три дела; но имињата на овие три дела се различни. Тие се: низа, јазол, решение.

3.7.1. Низа

Во расказот низата е почетниот дел. Во овој дел се даваат детални податоци во врска со настаните, личностите и времето.

3.7.2. Јазол

Заплеткувајќи ги настаните, во заплетот се побудува љубопитноста кај читателот во однос на тоа што ќе се случи. Љубопитноста кај читателот се зголемува и продолжува сè до крај. Оваа состојба е од важност за писателот да продолжи до крајот.

3.7.3. Завршница

Во расплетот на расказот се расплетуваат настаните и љубопитноста на читателот доаѓа до крај. Во некои раскази не се прави редослед, така што во нив нема почетен и завршен дел. И делот кој е посветен на решението е прикажан на краток начин во расказите.

3.8. Анализирање на расказите како литературен вид

Со цел остварување на текстуална анализа на расказите, критичарите се служат со разновидна методологија, голем број на методи и техники, меѓутоа, неопходно е следењето на следните чекори:

- а. Анализираќи ги расказите, најпрво треба да ги откриеме карактеристиките поврзани со формата. (Името и презимето на писателот, името на книгата, место и датум на издавање.)
- б. Потоа треба да ги анализираме темата на расказот, основната идеја, гледната точка на писателот и да го оцениме начинот на кој расказот е објаснет. Гледната точка претставува презентирање на пишаната тема. Го изразува тоа од која гледна точка е виден настанот и во кое лице е раскажан (во трето лице и сл.).
- в. Одредување на елементите на настаните (преглед) и оценување според техничкиот преглед. На прашањата како е раскажувано според техничкиот поглед, како започнал, како се развил, и до какво решение стигнал тој расказ се одговара во овој дел. Ставовите и анализирањето на согласноста помеѓу личностите, просторот и настанот може да се дознае и оцени во овој дел .
- г. Како последна фаза треба да се оцени во поглед на јазикот и употребените зборови, и од страна на читателот да се критикуваат позитивните и негативните страни. Може да се направи и споредба. (“Nikaye nedir”, 2009)

4. АНАЛИЗА НА РАСКАЗИ ОД ОДРЕДЕНИ ТУРСКИ ПИСАТЕЛИ

Во овој дел од истражувањето е остварена анализа на расказите од одредените турски писатели во Македонија, односно, раскази кои се објавени во Весникот „Yeni Balkan,, во периодот од 2010 до 2015 година.

„Целта на анализата на расказите е да ги претстави времето на живеење, местото, социјалната положба и мислењата на луѓето кои се отсликуваат“ (Kaplan, 2000:11).

„Во нашата држава се објавуваат турски новини и списанија. Освен овие, објавени се и многу книги на турски јазик. Нашите писатели се познати и нивните имиња се прочуени. Некои писатели како што се Неџати Зехерија и Илхами Емин се познати и надвор од нашата држава (Karahasan, 1991:60). Од балканските народи, Турците што живеат во Македонија имаат развиена литература. Турците што живеат во Македонија почнале да учат и да се образуваат на мајчин јазик.

„Во декември 1944 г. кога се објавила новината „Birlik“ почнале да се распространуваат првите песни и раскази на нашите писатели“ (Kaça, 1994:11).

Во септември 1957 година објавена е помалата верзија на списанието „Sevinç“, списанието „Tomurcuk“, а подоцна е објавена уште една помала верзија на списанието „Birlik“. Ова списание се вика „Sesler“. Излегува во 1968 година. (Gürel ve Gürel, 2010:347) По објавувањето на овие новини и списанија, нашите писатели започнале да пишуваат различни творби. По тој период турскиот јазик започнува да оживува. Во првите години на новината „Birlik“ расказите се објавувале само на празници. По Втората светска војна, Мустафа Карахасан е првиот писател што пишува раскази.

„На овој начин, расказите на Мустафа Карахасан од „Narisanede İlk Gece“ се објавиле во првата половина на празничното издание на весникот „Birlik“ (Kaça, 1994:11).

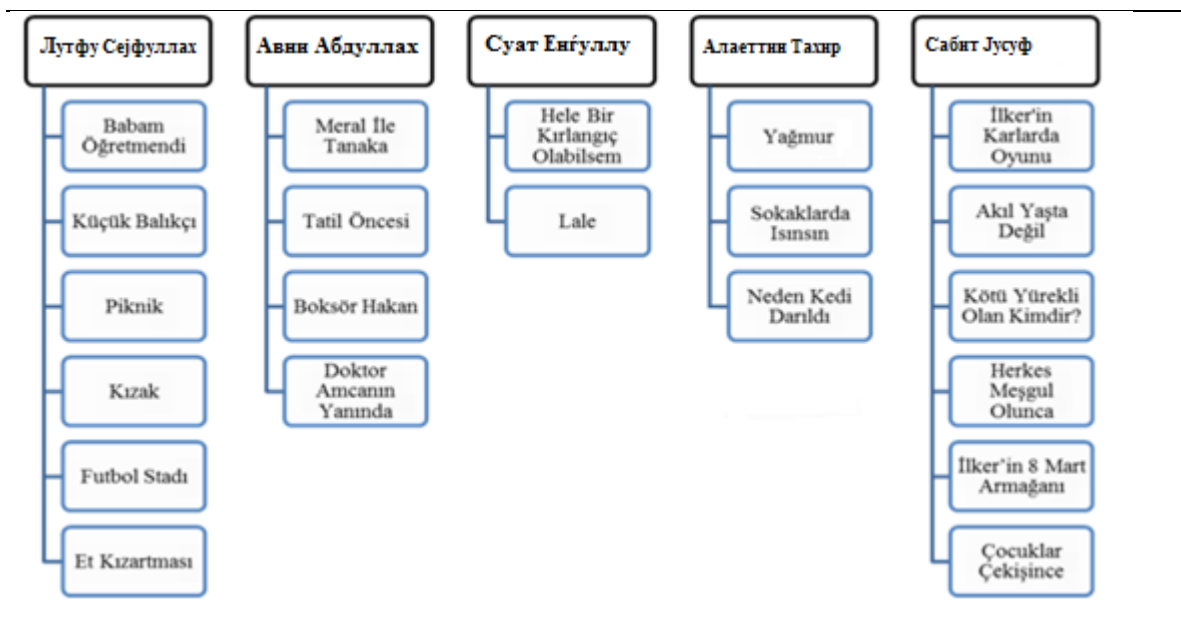
Од голема важност за развојот на расказите во Македонија се „Sesler“ и „Çevren“. „Првата книга со раскази е објавена во 1950 година. Оваа книга, „Küçük Erler“ е напишана од Мустафа Карахасан за децата“ (Kaça, 1994:29).

Во „Makedonya Genç Türk Yazarlarının Eserleri“ - Мустафа Карахасан, Шукру Рамо, Неџати Зекерија, во списанието „Sesler“ (1952) - Неџати Зекерија, Фахри Каја, Мустафа Демир и Илхами Емин, а во „Yürü Aydınlığa“ - Мустафа Карахасан, Шукру Рамо, Неџати Зекерија, Фахри Каја, Енвер Тузџу, Илхами Емин и Ш. Вардар пишуваале поеми“ (Наубер, 2011:25).

По овие наши ценети писатели, „во 1970 година, Суат Енѓулла, Шеџаеттин Кока, Авни Абдулах, Ахмет С., Игџилер, Решит Хандан и др. раскажувачи пишуваале нови раскази поврзани со јазикот и објаснувањето и ги развивале расказите“ (Каџа, 1994:32). Вака, нашите писатели со напишаните раскази и песни правевјќи ја турската литература во Македонија повредна, овозможиле и да ја запознаеме подобро литературата во Турција.

Познати турски писатели и поети во Македонија се: Хусеин Сулејман, Енвер Тузџу, Шукру Рамо, Мустафа Карахасан, Сурејџа Јусуф, Неџати Зекерија, Фахри Каја, Илхами Емин, Реџеп Мурат Булгарич, Хасан Мерџан, Нусрет Дишо Улку, Авни Енѓулла, Авни Абдуллах, Фахри Али, Суат Енѓулла, Алаеттин Тахир, Себахаттин Сезаир, Сабит Јусуф.

Графика 4.1. Преглед на анализирани раскази според одредени писатели

Извор: Иазработено од самиот автор

Прозните дела за деца на турските писатели во Република Македонија се со воспитно - дидактички карактер. Повеќето автори на првата повоенна генерација турски писатели беа просветни работници или први новинари на турски јазик во весникот „Бирлик“ и „Пионерски весник“ на турски јазик. Во творештвото на турски писатели во Република Македонија поезијата за деца, во споредба со расказите за деца, е поприсутна. Тоа било резултат, пред сè, на повеќевековната традиција воопшто во турската литература и во матичната земја, Република Турција, каде што поетската традиција има многу постари и потрајни корени, а особено во доменот на народната поезија, во која се познати низа спевови (за Ферхат и Ширин, Тахир и Зухре, Арзу и Камбер и други).

(Celik, Mahmut and Denkova, Jovanka, 2014)

4.1. Лутфу Сејфуллах

„Лутфу Сејфуллах е роден во Скопје во 1926 година во населеното место „Dükkâncık“ и детските години ги поминал таму“ (Наубер, 2011:125).

Првото образование го започнал на српски јазик, но по отслужувањето на воениот рок во Македонија, не се образувал добро. Писателот што е земен за собирање во кампот е однесен од Чехословачка до Германија. Во собирниот кампот го терале да работи разни работи. Лутфу Сејфуллах, кој е уметник во театар, оживеал повеќе од сто вида карактери, играл различни улоги во повеќе филмови и работел со сериите.

„Од 1946 до 1950 ја завршил творбата „Bahriyeli Assubay Akademisi“. Во тоа време, играл во претстави со воени теми. По 1950 година, 40 години работел како професионален актер и режисер во Народниот Театар во Скопје како и во многу други театри“ (Sejfullah, 1996).

Љубовта на Лутфу Сејфуллах кон театарот и глумењето започнала кога бил дете. Карактерите кои ги играл го присилеле да пишува. Претставите, поемите и

кратките раскази што ги напишал се распространиле во Македонија и Косово во различни новини и списанија. Со пријавените раскази на различни натпревари добил награди. Првата книга што се распространила била драма. Некои претстави во Скопје и во Приштина ги составил во турските програми, некои претстави биле преведени на македонски и на албански јазик, а другите биле распространети во детските списанија. Кога станал пензионер, се посветил на работењето со филм.

Делата: „Okul Tiyatrosu“ од 1980 година, „Küçük Nasrettin“ од 1983 година, „Üç Arkadaş“ од 1984 година, „Aynada Varsan Sahnede de Varsın“ од 1989 година, се книги кои содржат поезија. Последните дела се книгите: „Küçüklere Şiirler“ и „Küçük Balıkçı“.

4.1.1. Babam Öğretmendi (Seyfullah, 2010)

Едно дете уште од денот кога ќе се роди е под надзор на семејството. Сета одговорност врз децата ја имаат мајката и таткото. Тие се подготвени за секакви жртвувања за децата. Поради ова, мајката и таткото заземаат посебно место во животот на своите потомци. После мајките и татковците, не треба да се потцени ниту местото на бабата и дедото.

„Возрасните ги хранат чувствата на детето во зависност на нивниот развој“ (Alendy, 1974:24).

Членовите на семејството кои живеат во домот се одговорни за зборувањето и развојот на децата, како што се одговорни и за сопствената личност. Колку е подобра врската во семејството, толку и развојот и животот на децата ќе биде поубав. Љубовта кон децата која останува неискажана од страна на мајката и таткото се наоѓа во бабата и дедото. Ова се предностите на семејствата во кои родителите на децата и нивните баби и дедовци живеат под ист покрив. Во денешно време, мајките и татковците кои работат заедно со сите недостатоци кои ги имаат, се надополнуваат од возрасните во семејството. Семејството е тоа што го обликува животот, го носи во ред и на најубав начин ги разубавува луѓето. Мајката и таткото се по едно богатство за децата. Ова богатство не е како другите богатства кои кога се делат се намалуваат,

напротив, ова богатство кога се дели се зголемува. Како што нема крај на знаењето, така и сите добри научени работи од мајката и таткото немаат крај. Ако членовите на семејството помеѓу себе раговараат на убав начин, тоа за децата е најубава слика.

- Добредојде татичко!“ - рече мајката на Џан.

- Добро најдовме сине! Одите ли?

- Да татичко.

Мајката на Џан и на Јелиз и Филиз. Бакнувајќи ги Оја и Џан:

- Довидување деца! Добро слушајте го дедо ви (Seyfullah, 2010:14).

За односите помеѓу семејството најважни се почитта и љубовта. Во време на староста на родителите им се покажува почит, љубов и убаво однесување. Овие убави однесувања се отсликуваат како пример за децата од домот. Поздравувањето помеѓу членовите на семејството, како истото треба да изгледа и степенот на топлина и пријателство меѓу нив при поздравување е пример за децата. Пример за поздравувањето на едно од долунаведените деца:

- Добредојде татичко!

- Добро најдовме сине!- рече мајката на Џан

- Одите ли?

- Да татичко. (Seyfullah, 2010:14)

Одговарањето и отпоздравувањето на таткото во иста форма покажува од колку големо значење е близината кон децата. *Татичко и сине* се зборови кои ја прикажуваат близината, пријателството и љубовта помеѓу нив. Овие зборови објаснуваат како се прави отпоздравувањето и колку истото е важно. Кога дедото ќе влезе дома ја покажува љубовта кон децата со поздрав и внуците треба да возвратат на ист начин кон дедото; ова ја објаснува љубовта помеѓу нив.

„Дедото влегува со двајцата внуци во куќата на Џан и го поздравува велејќи:

„Добро утро Џан!“

Џан го отпоздравува со зборовите:

„Добро утро дедичко“. (Seyfullah, 2010:14)

Членовите на семејството често сакаат да им се обррат на децата на име, но во ова најчесто успеваат мајката и таткото. На овој начин семејството станува прв учител на

детето и со малите работи започнува времето на учење. Најубавите, најкорисните и најсоодветните зборови кои децата ги стекнуваат, ги слушаат од своите родители. На децата им се задаваат правила, па иако тие често се противат на овие правила, тие сепак им помагаат на децата да научат. Родителите и децата тежнеат кон тоа да поминат колку може повеќе време заедно, а за тоа време децата учат нови и корисни работи.

- Браво! А седум по четири колку прават?

Еее тоа не го знам дедичко.

Татко ми не ме научи ни до единаесет да бројам“ (Seyfullah, 2010:14).

Недостатоците од страна на мајката и татко ги надополнуваат дедовците.

- Џан повлекувајќи се во еден кош започна да игра со ѓубрето од кибритот...

Дедо му на Џан погледнувајќи го праша: „Што правиш ти?“

Џан одговори: „Со ѓубрето од кибритот правам пресметки“.

- Браво! Значи и броењето и собирањето ги научи, така ли?

Џан одговори: „Вчеравечер ме научи татко ми!“

- Ако е така ќе те прашам неколку работи за собирањето, сакаш ли?

- Прашај дедо!

- Колку прават три и два?

- Пет дедичко!

- Браво, а пет и три?

- Осум дедичко! (Seyfullah, 2010:14)

„Врските помеѓу возрасните и децата се покажуваат на два начини, преку зависност и спротивставување“ (Аленди, 1974:18).

Поставувањето прашања од страна на дедото е и мотив за надополнувањето на недостатоците и начин дијалогот да помине поубаво. Одговарањето на Џан со голем ентузијазам овозможува да се развие довербата помеѓу двајцата. Овој дијалог кој се одвива во семејството е научен од таткото, а учењето со дедото се одвива на ист начин. Децата ги вреднуваат работите кои ги учат од семејството. Кога децата учат нешто тие стекнуваат самодоверба. Со други зборови, се пронаоѓаат самите себеси. Поради тоа семејството одбира еден пат. Но, криејќи ги своите вознемирености, со

детето се забавуваат како професионалци, а таткото е храбар за да може да биде штит на семејството нештедејќи се себеси.

4.1.2. Küçük Balıkçı (Seyfullah, 2011)

„Мајките и татковците знаејќи дека најважната храна за децата се љубовта и радоста, мора да покажуваат доволно заинтересираност и љубов“ (Каау, 2001:84).

Мајката е највредното суштество во очите на децата, бидејќи таа е личноста која додека сè уште не се родени им покажува љубов и доверба. Во очите на децата мајката е онаа која го носи темелот на љубовта. Тие се единствените учители кои ги подготвуваат децата за светот од нивното отворање на очите па сè до крајот на животот. Мајките како и учителите се тие кои ги подготвуваат децата за животот и се нивни најверни и најпожртвувани пријатели. Најголемите желби се нивните деца да бидат успешни и среќни. Правилниот начин на живеење, смеењето во животот, љубовта и почитта, мајката ги складира во најубава форма и ги учи своите деца за тоа како треба да се однесуваат кон луѓето, за поврзаноста, како треба да се прави пожртвуваноста и самите состојби и движења.

„Малечкиот црвен рибар отспротива му се обрати на Метин, велејќи: - Малечок рибаре, ќе ми помогнеш ли мене?

Метин ја зеде торбата и заплива во морето. Доближувајќи се до црвената риба праша:

- Што е, што сакаш од мене?

- Овие риби отспротива, далеку од мене, сакаат да ги следам во длабочините.

- Не се грижи рипче! Додека сум јас тука тие не можат да ти направат ништо.

- Ти благодарам малечко рибарче.

- А ти зошто не сакаш да одиш со нив?

Малечкиот црвен рибар рече: „Мајка ми ми рече ти малку поиграј си на брегот на морето, јас одам да ги најдам твоите браќа. Јас не сакам да не ги почитувам зборовите на мојата мајка“.

- Метин, а твоите браќа каде заминаа?

- Не знам“ (Seyfullah, 2011:14).

Во нашиот расказ се објаснува значењето на непрекршувањето на мајчиниот збор, како треба да се однесуваме со луѓето, како треба да се воспостави дијалог и како да се стекне љубов. Мајките најдобро нè учат за тоа како треба да се помага на луѓето.

- Малечок рибаре, ќе ми помогнеш ли мене?

Метин ја зеде торбата, загњури во езерото и доближувајќи се до црвената риба праша: „Што сакаш од мене?“

- Овие риби отспротива сакаат да ме одведат во далечините и длабочините.

- Не се грижи рипче мое!

- Додека сум јас тука, тие не можат да ти направат ништо.

- Ти благодарам малечок рибаре. (Seyfullah, 2011:14)

Горенаведениот дијалог покажува дека некои работи не се прават со наредба. Покажува дека кога се сака помош, децата треба да се замолат со зборовите *може ли?* Ако некоја работа се прави со наредба таа е невозможно да се добие и од другиот човек се очекува негативен одговор. Во нашиот текст, зборовите: „Малечок рибаре, ќе ми помогнеш ли мене?“ (Seyfullah, 2011:14), објаснуваат на кој начин молбата треба да се упати кон децата. Другиот дијалог пак, објаснува колку е вреден зборот. Прво што ни доаѓа на ум е да се запрашаме дали да се слушаат зборовите и наредбите од другите или да се донесат сопствени одлуки. Дали треба да се посоветуваме со некој искусен за да бидеме сигурни во тоа што е правилно или да влеземе во грешка на своја глава. Овде зборува искуството. Возрасните кои се со искуство се мајките. Кога ќе ни речат дека нешто не е добро да се направи, треба да послушаме, кога ни велат да останеме треба да се остане, кога велат да чекаме треба да се чека. Пример за ова во нашиот расказ е следниов: „Мајка ми мене ми рече: „Ти малку поиграј си на брегот на морето, јас одам да ги најдам твоите браќа“.

„Јас не сакам да не ги почитувам зборовите на мојата мајка“ (Seyfullah, 2011:14).

Јас сум тука, седам и чекам само поради тоа што се држам до зборовите на мојата мајка. Не мислам да не го испочитувам зборот на мајка ми и штом ми е така кажано мислам дека не треба да се излегува затоа што децата секогаш треба да бидат до мајката, дури и во сонот. Кога децата се плашат, плачењето по мајките е поради нивната врска со нив. Се разбира дури и во лошите сништа оваа врска не може да се попречи бидејќи мајките трчајќи им во помош на децата им даваат потпора. Пример за ова во нашиот расказ е следниов:

„Во тој момент од далечината заплива ајкула со голема брзина и отворена уста право кон Метин.

Метин, во голема паника извика:

- Мамо, мамооо!

Кога ги отвори очите, се најде себеси под снежниот пат.

Мајка му отворајќи ја вратата му рече:

- Метин, сине, ајде брзо подготви се.

Татко ти ги подготвил конците за фаќање риби, ќе одите по риба.

Метин, чекајќи некое време, одговара: „Доаѓам мамичке, доаѓам“.

(Seyfullah, 2011:14)

Мајките се најдоверливи луѓе во секоја ситуација.

„Довербата е карактеристика која тешко се стекнува, меѓутоа лесно се губи“ (Yilmaz, 2007:146).

Малечкиот рибар во расказот, колку и да сака да тргне по другите риби, само поради тоа што мајка му му рече да чека заедно со своите браќа, тој останува да чека и иако се соочува со опасности не го прекршува ветувањето и зборот на својата мајка.

4.1.3. Piknik (Seyfullah, 2012)

„Поимот дете има доста различни дефиниции. Детството е период кој сите го имаме живеено, но ретко дека некој свесно го доживеал тоа време и затоа претставува нешто повеќе од тоа што е само период меѓу раното детство и зрелоста“ (Celik, 2012:1). Најубавиот период за човекот е младоста. Младоста е период во кој

луѓето се стекнуваат со убави фантазии, пријателства и се украсуваат со убави мисли. Луѓето во овој период сакаат да шетаат, да патуваат, да се задоволни од животот. Енергијата во младоста и насмевките одоколу ги радуваат луѓето и успеваат и кај нив да измамат голема насмевка на лицата.

Ненаситните желби на младите и нивните страсни пријателства во овој период секогаш доаѓаат во прв план. Ако не е фамилијата постојано да ги потсетува, можат да го забораат дури и патот до домот. Семејствата ова го одразуваат на децата позитивно и ги чуваат под целосна контрола. Семејствата колку и да сакаат да бидат пречка во играњето на децата, валкањето при шетање ти всушност ова го прават поради тоа што сакаат нивните деца да бидат поуспешни.

„Како што родителите се однесуваат кон соседите, роднините и пријателите во околината, на истиот начин и децата ќе се однесуваат со луѓето од околината“ (Кауа, 2001:143). Позитивните однесувања кои мајките и татковците ги покажуваат кон своите деца, нив им влијаат на позитивен начин и им обезбедуваат лесен живот.

Во расказот за излет се дава пример за тоа како мајката е личност од која не се откажува. Зошто не е друга личност туку е мајката онаа од која бараме помош? Затоа што мајката станала помошна рака и растеглив заштитник на децата во толкава мера што оваа заштита тие ја чувствуваат дури и во соништата.

Ерол рече: „Јас него, а вие мене ќе ме следите“. Сите заедно започнаа да одат по патот. Точно кога се приближија кон врвот, ногата на Ерол се лизна и летајќи во воздухот започна болно да вика: „Маммооо, Маммоо!“ (Seyfullah, 2012:14)

Кога на Ерол му се лизнала ногата во сонот, не викнал по своите другари туку то мајка си. Затоа што мајката е поразлично суштество од другарите. Колку добро и да ни посакуваат другарите, не може колку мајката. Колку и да е тешко, мајките за довербата и мирот на своите деца се подготвени да ја дадат и душата. Довербата на мајката е доверба која не е слична со ниту еден друг вид доверба. Браќата се исто така еден дел од куќата, поединци од кои не се откажуваме. Да се биде брат значи да се дели сè. Во тешките времиња тие треба да се помагаат еден со друг, да се спасат еден со друг, да си помогнат и во која било ситуација да излезат во пресрет едни за други. Пример за ова во нашиот расказ:

„Брат му ја отвори вратата на спалната соба велејќи:

- Ерол, Ерол, ајде разбуди се веќе, пријателите те чекаат долу за да одиш на пикник.

Кога ги отвори цврсто стиснатите очи, Ерол се најде во креветот.

Кога го виде брат му, праша:

- Што има, што се случи?

- Како што се случи? Пријателите те чекаат долу. Ќе одевте на пикник?

- Ааа да, веднаш доаѓам.

- Ама побрзај!

- Добро, доаѓам.

Ерол се облече.

Тој самиот на себеси си рече:

- Ех, се уплашив!“ (Seyfullah, 2012:14)

Навременото пружање помош на Ерол од страна на неговиот брат ја покажува важноста на секој член на едно семејство и меѓусебната поврзаност помеѓу овие членови. Семејството не се само родителите, тоа се и браќата. Врските помеѓу членовите на едно семејство се темел на постоењето на истото.

4.1.4. Kızak (Seyfullah, 2013)

Секое годишно време има посебна убавина, посебна вредност. На пролет врнењето дождот, на лето топлината, на есен пожолтувањето на лисјата, а на зима белата облека на секоја страна ни покажува колку секое годишно време е убаво. Како што се убави годишните времиња, така и членовите на семејството се убави и вредносни кога се во една целина. Во очите на децата целината на семејството е скапоцена. За семејството да ги зголеми овие вредности прави заеднички активности, или оди на излет или на лизгање. или нешто друго. Преку овие активности, семејството на децата им пренесува порака и им објаснува колку е важно единството и заедништвото затоа што „животот е огледало на твоите постапки“ (Yılmaz, 2007:52). Пример за ова во нашиот расказ:

- Се подготви ли за утре? - праша Ерџан.
- Како подготвување?
- Како мислиш какво? Татко ми зборувал со татко ти, утре ќе нè носат на Шар Планина.
- Ааа, да, да, вчера татко ми и мајка ми изгледа зборуваа за ова! - рече Ерол.
- Ако е така, ајде да одиме, да ги спремиме санките за утре.
- И двајцата заминаа. И децата полека, полека ги напуштија улиците. (Seyfullah, 2013:14)

Семејствата се впуштаат во секакви жртвувања за во очите на детето да имаат важност и да имаат место во нивните срца. Дека за децата нема ништо поинтересно од играњето игри се гледа од нивното однесување. Но кога станува збор за родителите, децата се во состојба да напуштат сè и да покажат грижа за нив.

Мајка му брзо влегува во собата на Ерол. Ерол се собрал во креветот под јорганот зборувајќи нешто.

- Ерол, Ерол ајде стани сине, ќе задоцниш - вели мајка му.

Ерол пополека ја вади главата од под јорганот и гледајќи чудно во мајката прашува:

- Аааа, ти ли си мамичке? (Seyfullah, 2013:14)

Мајките доаѓаат над сè, тие се учители на детето, спасувачи и воспитувачи во вистинска смисла на зборот. Изговорањето на зборот „сине“ е однесување кое ја покажува љубовта, почитта и сочувството. Мајките немаат завршено училиште за мајчинство, но сепак со своето искуство кон детето се однесуваат како професори. Поради тоа ним никогаш не треба да им се рече дека нешто не знаат. За секогаш да се биде среќен во животот, за да се живее најубаво што може, за да се појде на најубавите места тогаш никогаш не треба да се излезе од зборот на семејството.

- Ајде сине, татко ти отиде да ја земе санката од гаражата. Побрзај, каде и да е Ерџановци доаѓаат...

- Ааа, да, да мамичке веднаш доаѓам.

Облекувајќи се, си се смееше сам на себе. (Seyfullah, 2013:14)

Ерол задоволно се смее самиот со себеси знаејќи дека мајка му му е помошник и спасител, па дури и во сништата го спасува. Мајките треба да им овозможат на

децата да бидат здрави, мирни, доверливи и да се однесуваат еден кон друг со љубов и почит.

4.1.5. Futbol Stadi (Seyfullah, 2013)

Мечтите го прават животот убав. Во мечтите никогаш нема злоба. Секој има мечти. Периодот за кој еден човек мечтае е скапоцен. Понекогаш животот е неиздржлив, но кога ќе се украси со мечти тој станува поубав и нè исполнува со среќа. Кога убавите мечти ќе се остварат, кога човекот ќе претпостави дека ќе ги добие убавите работи и го продолжува животот по тој терк.

Децата мечтаејќи заедно со луѓето со кои живеат, имаат потреба да ги имитираат однесувањата на овие луѓе. Тоа е така бидејќи децата поминуваат многу време со своите родители. Машките деца ги имитираат своите татковци, додека пак девојчињата ги имитираат мајките. Во едно семејство, таткото ја има главната улога и децата кои се отфрлени од него немаат убав живот. Колку играчки и да им дадете на децата тие повторно ќе преферираат да играат со таткото, да шетаат и да поминуваат време заедно со него. Заедничкото поминување на времето, облекувањето како него, зборувањето како него, доведува до живеење како него. Значи најголемите мечти на децата се следејќи го таткото да живеат како него. Следењето на таткоуо им носи среќа на децата. Поради тоа што татковците обожуваат да следат фудбал и децата како и своите татковци гледаат фудбал. Растејќи и мечтаејќи за фудбалски случки, живеат со фудбалски мечти. Децата кои живеат со овие мечти, красејќи ги сништата дури стануваат и среќни. Пример за ова во нашиот расказ:

„Другиот играч ја исфрли топката. Ерол ја допре топката со левата нога. Потоа почна да ја придвижува. Првиот играч подавајќи ја топката на вториот, на третиот, на четвртиот ја шутна и извика...

- Гоол, гооол!

Гледачите започнаа да се радуваат:

- Ре ре ра ра нашиот Ерол долго да живее! Ерол почна да ги подредува главите од назад. Откако го даде четвртиот гол, земајќи ја топката во

нога започна да лета како птица во воздух. Гледачите станаа на нозе - -
- Аа, ааа, аааа!“ (Seyfullah, 2013:14)

Кога децата нема да ги исполнат желбите и мечтите, со остварување на истите во соништата тие стануваат задоволни затоа што соништата се фактор кој ги смирува луѓето. Соништата дури и да не се вистински, децата во нив сакаат да ги задоволат татковците со цел да влезат во нивните очи како што тие сакаат и замислуваат.

4.1.6. Et Kızartması (Seyfullah, 2014)

Семејството е средина во која се чувствуваме најсмирено. Терминот семејство подразбира дека сите членови на тоа семејството се среќни заедно. Среќата на поединците на семејството е во рацете на мајката и таткото. Ако членовите на семејството покажуваат разбирање, љубов и почит тогаш и семејството ќе биде толку среќно. Оваа почит треба да се манифестира и во тешките ситуации. Ако поединците на семејството во вакви ситуации не се уништат, семејството тогаш ќе биде поповрзано и внатрешно позаклучено.

„Децата мораат постојано да се приспособуваат на новите услови на живот, како во семејството, така и во институциите. Овој период се нарекува „период на постмодерна семејна рамнотежа“ (Ekermen, N.V.1987).

Особено ако во тешки ситуации можат да бидат убав пример за децата, тогаш во очите на детето расте важноста и почитта. Пример за ова:

- Се смееме, но овој месец многу сме должни на месарот - рече мајка му на Џан.
- Нека ти биде здрава душата, долгот е минлив. Ние да го гледаме нашиот живот...
- Да го гледаме, но...
- Што но, за тие 70 часови кои ги одработив овој месец ќе ја добијам разликата.
- Така ли? Тогаш просторот е наш! рече мајката на Џан.
- А чиј ќе биде? (Seyfullah, 2014:14)

Природно е во семејството да има караници. Но треба да се внимава за што се караме и кој е исходот на тие караници. Бидејќи оние на кои тие караници би можеле да влијаат се децата. Децата не сакаат да ги гледаат мајката и таткото додека се караат,

сакаат да најдат решение за проблемот со зборување, а не со расправање. Пример за ова во нашиот расказ:

Тогаш малечкиот Џан со училишната чанта влезе во собата.

- Џан, добро утро!

- Дојди тука лаву мој! - смеејќи се рече таткото на Џан.

Џан се намести до татко му. (Seyfullah, 2014:14)

Како ништо да не се случило, како да немало никаква караница, родителите се интересираат за децата. Разговорот повторно се насочува кон прашување на Џан за тоа како поминал на училиште.

- Како ти се часовите сине?

- Добри тато!

- Мајка ти нешто ми кажа...

- Ах, тој малечок проблем...

- Како малечок сине? По три месеци ќе се затвори училиштето... (Seyfullah, 2014:14)

Џан се доближува кон татко му, започнува да дава одговор и пробува да објасни дека е свесен за сè.

- Добро тате, добро...

Џан вади тетратка од чантата...

- Гледај по тој предмет добив петка!

Татко му бакнувајќи го на образот му вели:

- Браво сине, лавче! (Seyfullah, 2014:14)

Таткото исто така му дава убав одговор на Џан и бакнувајќи го во образот пробува да ја објасни вредноста на синот. Таткото нема предрасуди кон децата, кон нив се однесува доверливо. И таткото на Џан го прикажува ова убаво однесување. Викајќи му сине и лавче на Џан, таткото ја објаснува неговата доверба кон синот. Всушност, фамилијата треба да е пример и за тоа како треба да се однесуваме со децата, за што има пример подолу:

- Мамичке јас огладнев.

- Ако си огладнел јади сине. Гледаш, јас имам работа...

- Што да јадам мамичке?

- Маргарин, сирење и леб јади сине.
- Но јас не огладнев за маргарин, сирење и леб.
- А за што ли огладне убав сине?
- За црвено месо и леб огладнев!
- Мажот и жената, така ли?
- Се разбира, се разбира.

Мажот и жената гледајќи се еден со друг, се смеат, а потоа и двајцата го прегрнуваат
Цан. (Seyfullah, 2014:14)

Кажавме дека врската меѓу сопружниците врз децата има влијание кое останува. Како мајката и таткото се однесуваат со децата, како ќе се решат сите прашања, ја објаснува најубавата средина. Не со викање и со врескање, туку со добро однесување може да се смири ситуацијата и да се продолжи понатаму.

Смеејќи се, прегрнувајќи го, гласно сакаат да кажат дека тој ден нема црвено месо, но за најкусо време ќе има бидејќи синот тоа го сака.

4.2. Авни Абдуллах

Авни Абдуллах, кој е еден од турските писатели во Македонија е роден на 3 мај 1948 година во општината Феризович во Косово. Основното училиште го добил во родниот крај. Подоцна со мајката се преселиле во Турција. Образованието го продолжил таму. Во 1960-те повторно се вратил во Југославија, во Косово. (Avni Abdullah Kimdir, 2011:14) Во селото Добрчан кај Гилан, во Косово во основното училиште „Nâzım Hikmet“ предавал турски јазик, а подоцна во Скопје завршил Педагошка академија. Писателот кој го направил неделното објавување во Приштина, исто така пишуval во негов дел од новината „Tan“. Не пишуval само раскази, туку пишуval и пробни дела. Во 1970 година во Скопје, кога новината „Birlik“ започнала да се распространува три дена во неделата, работел како лектор и новинар. (Abdullah, 1984) Тој почнал да пишува раскази кога станал учител. Во натпреварите организирани од новината „Birlik“, писателот три пати освоил прво место. Расказите што ги напишал биле распространети во новините „Birlik“, „Tan“ и

во списанијата „Sesler“, „Sevinç“ и „Tomucuk“. Преведувал текстови на турски од српско-хрватски и македонски. Негови главни дела се: „O En Güzel Gün“, „Bir Mehtaplı Geceydi“, „Ana Yüreği“, „Savaş Yolunda“.

4.2.1. Meral İle Tanaka (Abdullah, 2011)

Човекот во својот живот има многу посебни денови, а во овие посебни денови има многу убави моменти. Специјални денови се празниците, свадбите, родендените и сл. На овие специјални денови, ако човекот и децата се сакаат, тогаш во очите на децата може да го заземете најважното место . Ако наградата му се даде на детето кога заслужува, тогаш таа носи важност со себе.

„Давањето подароци на децата им покажува дека ви се битни и дека ги цените. Тогаш срцата се доближуваат едно до друго“ (Капа, 2001:80). Убавата награда е еден збор, еден бакнеж, некогаш и материјалните подароци стануваат важни. Најубавата награда е онаа која е одделена од местото и времето. Пример за ова во нашиот расказ: „Мерал е многу симпатично девојче со златножолта коса и сини очи. Роденденот го прослави со симпатични деца како неа. Мајка ѝ на нејзината торта исправи шест малечки свеќички. Мерал зеде воздух, и откако дувна два пати ги изгасна сите“ (Abdullah, 2011:14).

Колку што се вредни подароците дадени од мајката, толку се вредни и специјални и тие од таткото. Особено доколку дадените подароци се на посебни денови. Понекогаш, малечок подарок даден од таткото го усреќува детето. Дури и да нема вредност на брилијант, поради тоа што е подарен од страна на таткото, подарокот е вреден како билијант.

„Но, вистинската работа која ја израдува е кафената кукла. И тоа имаше симпатично лице како Мерал, но за разлика од неа имаше црна, виткана коса и очи кои се смееја без престан“ (Abdullah, 2011:14).

Подарокот кој таткото ѝ го даде на Мерал е многу вреден. Татковците за своите ќерки се секогаш посебни. Затоа што татковците се материјалните и моралните столбови. И иако не можат да покажат дека ги сакаат децата како што тоа го прават

мајките, тие ја кријат љубовта внатре. Оваа љубов од страна на татковците е прикажана само на посебни денови. Во нашиот расказ, за да го израдува своето девојче, таткото ѝ ѝ дава кукла за подарок.

„Танака, слатко женско црно бебе кое живее во Африка” (Abdullah, 2011:14).

Мерал толку многу се израдува што воопшто не се оддели од бебето. Со него лежеше, со него стануваше, со него излегуваше надвор. На овој начин семејството станува прв учител на детето и со малите работи започнува времето на учење.

„Наредниот ден станувајќи од трpezата седна до Танака. Де јадејќи, де не јадејќи ѝ рече на мајка си:

- Мила мамо, дали може ние со Танака да одиме во шопинг центарот?”

- Може ќеркичке, одговори мајка ѝ.

Мерал ја зеде Танака во прегратка. Целта ѝ беше да ја покаже новата другарка во шопинг центарот“. (Abdullah, 2011:14)

Мерал секаде се шеташе заедно со Танака, но воопшто не се сети на несреќната случка што можеше да се случи. Оттаму, мајките пробуваат да ги научат децата на сè, но негативните нешта не ги кажуваат. Мајките никогаш не мислат дека нивните деца ќе направат грешка, а пак за тоа дека на другите ќе им кажат, не им поминува ни на крај на паметот.

„Подготвувајќи се да излезе од дуќанот, Мерал во кошницата која стоеше до Танака не заборави да стави и торба со шеќерни бонбони. Продавачот се доближи до жената ставајќи ја кошницата на тезгата. Веднаш стана прегрнувајќи ја Танака и вртејќи се кон Мерал: „Најпрво плати, потоа земи го бебето”, рече. Но дури и ако му кажеше дека бебето е нејзино, зарем продавачот ќе и поверуваше? Очите ѝ се наводенија и две капки солзи ѝ се исцедија по црвените образи“. (Abdullah, 2011:14)

Кој можеше да ја спаси Мерал од оваа состојба, како пожреникар кој трча да се справи со огнот?

„Првата личност која може да помогне е секако мајката. Трчајќи, отиде дома, ѝ ја раскажа случката и заедно се вратија во шопинг центарот. Сфаќајќи чија е Танака,

продавачот ѝ се извини на Мерал и ѝ подари пакет чоколадо. (Abdullah, 2011:14) Оттука може да заклучиме дека мајката и таткото кои трчаат на помош на своите деца во најтешките ситуации сакаат само едно, а тоа е нивните деца секогаш да ја кажуваат вистината и да бидат искрени луѓе. Затоа што чесноста е чиста намера која се учи од семејството. Како што семејството спроти децата е место за доверување, така и луѓето кои се од надвор сакаат да можат да се доверат во нив. Никој нема доволно сила за да ја расипе довербата во децата од страна на семејството. Довербата во фамилијата ја рефлектира среќата на самата фамилијата.

4.2.2. Tatil Öncesi (Abdullah, 2011)

Најдобар пријател на човекот е книгата, а најдобар дом е училиштето. Училиштето е вториот дом на човекот по неговиот вистински дом, по семејството пак, книгата е најдобар пријател. Книгите се богатство за возрасните, а вистински и верен пријател на децата. Во животот на човекот, местото на книгата е прилично големо. Книгите не е можно да се поделат на лоши книги и добри книги. Книгите се добри и корисни за тие кои читаат, за човекот се секогаш богатство кое доведува до повредносен ум. Богатството пак, не кога се крие, туку кога се употребува е скапоцено; книгите се скапоцени само кога се читаат. Има книги кои ја објаснуваат болката и такви кои ја објаснуваат радоста; важни се советот и поучните теми кои ги земаме од нив. Никој од семејството не помислува да се оддалечи од читањето книги. Во нашиот расказ, работливоста на Сема и Емел го објаснуваат училишниот живот.

„Сема и Емел се сестри и врснички. Се родиле во ист ден и на ист ден започнале да одат на училиште. Емел и Сема се близначки. И двете се симпатични и и двете се беспрекорно чисти. Нивната мајка најчесто им облекува исти алишта и косите им ги чешла исто. Дури и професорите понекогаш ги мешаат Емел и Сема, но понекогаш кон Сема го вперуваат прстот“ (Abdullah, 2011:14).

За семејството, секое дете е исто и ниедно не е над другото.

„Мајка им и татко им и двете исто ги сакаат и им земаат подароци носејќи ги на исто место“ (Abdullah, 2011:14). Но кога тема на разговор е образованието, сè се менува.

Се менува на тој начин исто како што и мајката која со клунот им носи вода на децата, во еден момент може да се претвори во хиена. Образованието на децата е обврска на родителите од која не можат да се откажат. Претходно доаѓаат предупредувањата од мајката и таткото.

„Во однос на учењето Сема се растажуваше. Татко и неколкупати ја повика Сема велејќи ѝ девојче мое, види ги оценките на Емел – повеќе учи од тебе.

- Ти пак, со тешкотија ќе ја поминеш годината. И на двете состојбите ви се добри и убави. И двете во сите работи личите една на друга, само што Емел е поработлива.

- Но јас сакам да играм криенка одговори Сема“ (Abdullah, 2011:14).

За образованието на децата најпрво доаѓа усното предупредување, а потоа доаѓа казната. Но, казните придонесуваат за посветла иднина на децата.

„Учебната година заврши и учениците си ги зеда сведителствата.

И вие сте виделе како работливите ученици кога ги земаат сведителствата се радуваат, а мрзеливите пак, со наведнати глави си одат дома. Сема не се грижеше ниту и за ова сведителство. Емел пак, радувајќи се отиде дома. Таткото поминувајќи со очите преку двете сведителства, ги седна двете девојчиња спроти, ги остави сведителствата на масата и започна да зборува.

- Оваа година ќе одиме во Улцин. Вистината е дека заслуживме да се одмориме.

- Ураа! почнаа да викаат Емел и Сема.

Што има врска што Сема ќе седи со својата тетка и ќе ги поправа слабите оценки.

- Многу ми е жал, но додека ние сме на море, Сема одново ќе ги учи школските предмети.

На овој начин Емел и Сема го започнаа летниот распуст во својот дом. Работливиот ученик се израдува, отиде на одмор, а тој што не се грижеше за часовите и предметите, односно Сема, со својата тетка одново ги учеше лекциите и предметите“. (Abdullah, 2011:14)

Сема можеби се лутеше поради тоа што татко ѝ не ја зеде на одмор, но кога ќе порасне ќе сфати дека татко ѝ секогаш е во право затоа што родителите секогаш мислат за иднината и добрината на своето дете. Ако таткото ја земеше Сема на одмор, Сема повторно ќе продолжи со неработење. Тоа што не ја зеде на одмор за неа ќе биде многу голема лекција. Човек кој нема знаење и кој не чита личи на непроцветано цвеќе и исушено дрво.

4.2.3. Boksör Hakan (Abdullah, 2013)

Мечтите во детството се најчистите мечти. Тоа се мечти во кои нема никаква лага. Тоа се најчисти и најневини мечти. Децата легнуваат со мечти и се будат со нив. Живеат во мечтите кои ги создаваат од виденото и замисленото. Еден ден сакаат да бидат доктори, еден ден полицајци, друг ден пејачи.

Се разбира ова е поради работите кои имаат влијание врз нив. Пример за ова во нашиот расказ: „ Ова е Хакан. Непослушно момче. Во умот си зацрта дека ќе биде фудбалер“ (Abdullah, 2013:14).

„Хакан сака да стане фудбалер. Кога ќе дојде дома постојано го споменува фудбалот. Зборува за играните мечеви со пријателите, но ги спомнуваме голите кои ги постигнува, оние кои ги прима ги заборава.

Хакан влегувајќи дома извикува:

- Повторно победивме на фудбал. Дадовме два гола.

- Ваков е карактерот на Хакан. Ги брои само постигнатите голови. Добиените голови или не може да ги види или не ги брои. Можеби и ги заборава. Не велите дека е лажго. Вие не заборавете ли?“ (Abdullah, 2013:14)

Значи нашиот писател не ги спомнува лагите поради тоа што децата се праведни и вакво нешто не им паѓа на памет. Децата што и да направат, што и да речат нека речат, тоа треба да се заборава.

„Еве овој Хакан, овој немирко, додека со фудбалот, а настојуваше да стане боксер. Од каде му е тоа на Хакан дека ќе стане боксер не прашувајте. Го виде од телевизија.

Еден боксер со сина униформа кој удираше тупаници по противниците“ (Abdullah, 2013:14).

Рековме дека врз децата се` има влијание. Што и да видат им влијае, и како ништо да не било веднаш им ги кажуваат своите мислења на луѓето од семејството. Но, одговорите на мајките и бабите гласат:

- Бабичке! И јас ќе станам боксер. Ќе ме викаат Хакан боксерот.

Неговата баба не е таму, зафатена е со броење на шевовите на мушамата.

- Ако синко, ако. Само учи ги и училишните предмети. (Abdullah, 2013:14)

Бабите сакаат нивните внуци да се развијат во најдобра форма, да пораснат во зрели и возрасни луѓе. Бабите се најблиските луѓе на детето, по мајката. Тие се личностите кои најмногу ги заштитуваат и се грижат за внуците. Тие се оние кои после мајките знаат најдобро да ги насочуваат. Но насочувањето не е со мака, туку преку правење грешки се додека го најдат вистинскиот пат.

Неговата баба ја крена главата по навика. Гледајќи го внукот, тешко се задржа да не се развика:

- Хакан сине, каде падна? Хакан е еден свет. Јаката од униформата му се скинала, виси, а главата му е со прав. Лицето му е модро и со исеченици. (Abdullah, 2013:14)

Меѓутоа, кога децата прават грешки веднаш треба да се интервенира, бидејќи човекот правејќи грешки го наоѓа вистинскиот пат.

„Наредниот ден Хакан си дојде дома навреме. Кога влезе во собата и мајка му и баба му ги насочија погледите кон него.

Мајката не испушти крик.

Не можеше да праша што се случило со Хакан.

Бабата не можеше да викне

- Ех, синко.

Јаката на Хакан беше на место, предните дугмиња не беа скинати.

На лицето немаше никакви повреди. Се врати чист како кога си замина. Баба му не можеше да издржи.

- Денес кого удри синко? праша. Хакан се насмевна

- Не бабичке! Не се тепав денес. Се откажав од тоа да бидам боксер“. (Abdullah, 2013:14)

Хакан на крајот го најде вистинскиот пат и одлучи да чита. Однесувањето на неговата фамилија кон него е причина за да го најде вистинскиот пат. Поради ова вредноста на фамилијата треба многу добро да се знае затоа што децата без фамилија личат на свет без сонце.

4.2.4. Doktor Amcanın Yanında (Abdullah, 2014)

Најскапоценото нешто во светот е семејството, а по семејството доаѓа здравјето. Здравјето на семејството е поврзано со советите на поединците од семејството и со почитување на правилата. Доколку се сè уште дел од семејството, оние кои не се откажуваат од семејството се бабата и дедото. Затоа што бабите се најiskusни, тие се водопади низ кои тече вода полна со совети. Бабите не се само личности кои им раскажуваат приказни на децата, тие се и оние кои даваат најдобри совети. Пример за ова во нашиот расказ: „Чувајте го најдебелото дрво за март, му велеше бабата на Сема“ (Abdullah, 2014:14).

Бабите кога кажуваат приказни, имаат цел да дадат совет. Со кажаните раскази и поговорки очекуваат покажување интерес и поттикнување на различни прашања од страна на внуците. Кога доаѓаат прашањата доаѓаат и објаснувањата и советите.

„Поради тоа што сè уште не одеше на училиште Сема одлучи да ја праша баба си за значењето на она што баба ѝ ѝ го кажа.

- Мила Семичке, и покрај тоа што со месецот март доаѓа пролетта, времето се затоплува дури на крајот на месецот. Во март времето еднаш се разведрува, еднаш се расипува. Меѓутоа, во април започнува да се поправа.

Сема е и паметна девојка, сите работи кои ѝ ги кажа баба ѝ ги запомни, во март внимаваше на својата облека и не настина. Деновите како што велеше бабата еден со разведрување, друг со затемнување поминуваа и стигна април“ (Abdullah, 2014:14).

На овој начин Сема научи дека на времето не може да му се верува и дека тоа многу пати може да биде причина за болест. Но децата секогаш прават детски работи, затоа што тие се праведни и никогаш не мислат на лаги. Не мислат на лаги, но и советите брзо ги забораваат.

„Сема отиде кај нејзината пријателка Цандан. Заедно се смееја и се забавуваа, но крајот на играта дојде и кога Сема излезе од куќата на пријателката што да види, врне дожд и тоа дождот за кој зборуваат големите. Врнежите беа обилни а згора на тоа Семичка немаше ниту чадорче. Ќе сфатите дека нашата малечка пријателка додека дојде дома беше наводенета“ (Abdullah, 2014:14).

Во нашиот расказ, Сема ги заборава советите од нејзината баба и тоа е причината поради која ќе се разболи. Ако го послушаше советот на нејзината баба и го земеше чадорот, можеби немаше да се разболи. Понекогаш за децата една катастрофа, е вредна колку илјада совети. Можеби Сема оваа катастрофа никогаш нема да може да ја заборава и ќе ги слуша советите дадени од баба ѝ.

„Наредниот ден, малечката Сема не можеше да стане од својот кревет за да седне на масата за појадок. Главата ѝ пулсираше а грлото ја болеше. Температурата ѝ ја притискаше секоја страна. Мајката која ја забележа состојбата на нејзиното девојче ѝ ги стави рацете на челото.

- Девојче мое, ти имаш температура, треба да те однесам на доктор. Веднаш отидоа во амбулантата која беше многу далеку од нивната куќа“ (Abdullah, 2014:14).

Бабите се најпочитуваните луѓе во очите на нивните внуци. Мајките пак, се заштитници на своите деца и внимаваат на нивното здравје на најдобар начин.

4.3. Суат Енѓуллу

Суат Енѓуллу којшто напишал раскази, рецензии и критики е роден во 1950 година во Скопје. „Основното и средното образование ги добил во училиштата Вук Караџиќ и Тефејџуз. Во 1969 завршил педагошка гимназија во гимназија Никола

Карев во Скопје. После тоа, го продолжил образованието во педагошка француска литература и јазик во Климент Охридски“ (Т.С. Kültür ve Turizm Bakanlığı).

Бидејќи фамилијата му била сиромашна треба да го престане образованието. Во 1970 година почнал да работи како новинар во Скопското радио на турските програми. Подоцна, во 1973 година бил пренесен во лекторството. За првпат во Македонија го поставил ателјето „Gezici Resim Atölyesi“. Во новината „Tan“ пишувал текстови од областа на културата и имал свои колумни. Осум години работел како едитор во списанието „Sesler“.

„Во 1970 година беше иницијатор за основањето на пишувачко-претставната заедница „Orhan Veli“. Долго време ја водел заедницата. Во 1973 година беше прифатен во заедницата на Југословенските новинари и во 1975 година во заедницата на македонските писатели. Еден период работел како директор во заедницата на македонските млади луѓе. Во 1989 година се преселил во Турција“ (Engüllü, 1994). Неговата прва книга со поеми „Sözgen“ беше објавена во 1972 година во новината „Birlik“.

Негови дела: Првата книга поезија “Sözgen” испечатена во весникот „Birlik” во 1972 година. Потоа следува кигите: „Zamandışı İçdüşlemeler” (во изданието “Birlik” од 1974), “Bir Sevimle Bir Devrim Üstüne” (во изданието “Tan” Приштина од 1980 г.), “Kumrovetsli Çocuğun Anısına” (во изданието “Birlik” од 1981г.), “Sevi Yorgunu” (во изданието “Birlik” од 1983 г.), “Let konsinevinite” („Mavilere Uçuş“, во изданието „Ogledalo” од 1989 г., прведено на македонски јазик). 1986 yılında, “Açıl Susan Açıl” (во изданието “Birlik”) отпечатена е книгата разкази (“Suat Engüllü”, 2013).

Тешкиот живот и болката на Турците што живеат во Македонија ги собрал во книгата „Pırnalı'dan Çıktık Yaya“ (“Birlik” Yayınları, Üsküp 1989). На факултетот за печат во Истанбул го започна објавувањето на списанието „4. Boyut“ кое е „Aylık Toplum, İletişim, Kültür ve Sanat Dergisi“ во 1989 година. Енѓулли, кој беше член на „TYS и İLSAM“, преведувал текстови од македонски и српско-хрватски на турски и од турски на македонски.

4.3.1. Hele Bir Kırlangıç Olabilsem (Engüllü, 2011)

„Децата почнуваат да се познаваат себеси според средината во којашто живеат. Првите чекори ги прават во семејната средина. Во оваа средина ги учат и препознават културните симболи“ (Celik, 2012). За човекот нема поубаво место од татковината. Големината на татковината не е важна. Татковината на човекот е она место каде што за прв пат ќе ги отвори очите. Без разлика од која националност е, татковина е местото во кое се раѓаш. Птицата дури и да ја ставиш во златен кафез таа сепак ќе ја бара татковината пеејќи „татковино, татковино“. Има луѓе кои ги прошетале и ги виделе сите земји во светот, но на крајот местото на кое се вратиле, сепак е нивната држава. Човекот без да гледа во убавината на татковината посебно го сака местото во кое се родил. Во местото во кое се родил човекот има луѓе кои ги сака и членови на семејството од кои не се откажува.

„Секој од нив е уникатен бисер на природата, широко море далеку од сите немири, среќата на животот исполнета со мајчинските прегратки, сончеви зраци кои пливаат по сините води“ (Engüllü, 2011:14).

И нашиот писател ја споредува мајката татковина со мајчиното сочувство. Од нив на никој човек не му паднало на памет да се откаже. Домот, населбата и средината во која живее ги опишува на многу убав начин.

„Зборува за небото кое заедно со облаците му го милува срцето кога ќе го отвори прозорецот на седмиот кат. Тој прозорец има поглед кон реката Вардар која е тема во многу песни и чија вода црта форми ту на петел, ту на куче, ту на слон и го забавува гледајќи ја играта на овие интересни форми“ (Engüllü, 2011:14). Опишувајќи го сето ова, веднаш го објаснува недостасувањето на фамилијата и роднините. Носталгијата кон роднините доаѓа од зависноста помеѓу луѓето од една фамилија.

„Ех, потсетувајќи се на морето на Биртан му паѓаше на памет да се откаже од сите најубави играчки за макар само еден ден да може да биде со Неше и Нецла. Така беше и овој пат. Братучетките на Биртан, Нецла и Неше, живеат во Истанбул“ (Engüllü, 2011:14).

Кога ќе се споменат некои зборови човекот се потсетува на луѓето кои ги сака. Зборот море го потсетување Биртан на Неше и Нецла кои живеела во Истанбул. За да им се доближи тој посака да биде птица.

„Ех, да можев да летам како ластовичка. Како неа ќе се придружев кон моето јато, па ќе летав сè до Истанбул, без воопшто да застамам, без да се изморам. Неше и Нецла се шегуваа на овој мој неочекуван развој. Покрај тоа, ме сакаа колку цел свет. Потоа игравме, игравме до презаситување. Кога ќе се изморевме, можеби малку ќе влезевме и во морето“ (Engüllü, 2011:14).

Ваквите фантазии и желби на децата многу го радуваат семејството. Поврзаноста со семејството е положба од која човек не може да се откаже. Ваквите убави желби му даваат на семејството задоволство.

„Татко му со мала насмевка која се отвори како роза на лицето ги слушаше овие зборови полни со љубов, се потсетуваше како и тој кога бил малечок многупати мислел како да биде ластовица. Знаеше многу добро дека оваа желба на Биртан е производ на многу детски желби и чувство на недостасување“ (Engüllü, 2011:14).

Детските желби дури и да се детинести, објаснуваат што сè може да се издржи и да се сподели. Во нашиот расказ не се зборува само за зависноста која постои внатре во семејството, туку и за зависноста со другите роднини и соседите.

4.3.2. Lale (Engüllü, 2013)

Секој ги знае добрите и лошите страни на средината во која живее. Меѓутоа не е тешко да се претпостави дека лошите се побројни. Кога ги согледуваме добрите страни самите себеси си велиме: „Колку е убаво што средината во која живееме е преполна со добри луѓе. На овој начин животот се разубавува”.

Додека пак, мислиме на лошите страни самите на себеси си велиме: „Колку лошо што во нашата средина живеат само лоши луѓе”. Ова размислување го доведува нашиот живот во незавидна положба и го отежнува самото живеење. Меѓутоа, средината во која живееме несомнено е средина која се состои и од добри и од лоши страни. Важно е средината во која живееме да се состои од луѓе кои се добри, среќни

и можат да споделуваат среќа. Всушност, секое нешто завршува со однесувањето на луѓето. Дали еден човек ќе биде добар или лош е индивидуален избор. Без разлика дали е добар или лош, секоја случка која ни се случила ни овозможува да искусиме нешто ново. Некој може да има знаење од некоја област; меѓутоа суштинските значења се стекнуваат со живеење и искуство. Најубавите совети можат да ни ги дадат возрасните луѓе од нашето семејство. Тие пробуваат да не научат на доброто затоа што не сакаат да нè дочека штета. Ако постои нешто за кое возрасните велат дека не е добро да се прави, тогаш сигурно е така. Пример за ова во нашиот расказ:

Матицата ги собра своите деца до неа.

- Дечиња мои!- рече.

- Голема зима е, над душата ни надвисна грижата без сила и без работа да седиме во куќарката. Иако на високите планини снегот и мразот сè уште не се стопија, на ливадите и рамнините веќе почнаа да цветаат цвеќиња во разни бои. Ова на нас ни се гледа како работа“.

- Урааа! - почнаа да викаат малечките пчелки исполнети со радост за работата. Не чекајќи Матицата да ги доврши своите зборови, зугејќи започнаа да излегуваат надвор. „Само бидете претпазливи. Ова е прв пат да излезете од куќарката. Измамени од магичната убавина на цвеќињата и нивните опојни мириси никогаш немојте да одите многу далеку. Ќе се изгубите и потоа нема да можам да ве најдам!“ Пренесувајќи им ги овие зборови, Матицата не заборави да ги попраќа своите пчелки со зборовите „Ајде со среќа!“ (Engüllü, 2013:14)

Мајките секогаш се однесуваат на овој начин, бидејќи ако ги остават децата да одат некаде сами тие не се внатрешно спокојни. Поради тоа тие честопати ги предуредуваат децата и не сакаат ним нешто да им се случи. Меѓутоа децата без да ги слушаат зборовите на мајката започнуваат да се движат на своја глава.

„Пчеличките, отварајќи ги малечките свилени крилца, ја оставија куќарката зад нив со зугење. Велејќи тоа цвеќе е твое, ова цвеќе е мое започнаа да летаат. На најмалечката од пчелите, устата и остана отворена од зачуденост поради шарената покривка од цветови која

дојде заедно со доаѓањето на пролетта. Откако помина возбуденоста, заборавајќи ги сите предупредувања на Матицата, започна да слетува од цвет на цвет“ (Engüllü, 2013:14).

Колку и да ги предупредуваме, децата се сепак деца. Секогаш наоѓаат нешто што ќе им го одвлече вниманието, а заедно со тоа забораваат на сè што претходно им било кажано.

„Кога виде дека сонцето заоѓа позади планината, и дека неговото црвенило полека започна да се брише, а со тоа наскоро доаѓа темнината на небото, се присети на зборовите на Матицата. Со голема брзина започна да лета назад. Но каде се наоѓа куќарката?“ (Engüllü, 2013:14) Кога ќе станат свесни за вистината, децата сфаќаат колку се точни зборовите на возрасните.

„Ех, да ги слушав зборовите на Матицата, немаше да се најдам во проблеми!, започна да плаче“ (Engüllü, 2013:14). Меѓутоа не смееме да забораваме и на добрината на добрите луѓе кои живеат во нашата средина. Како добрината направена од страна на цвеќето Лале. „Плачењето на пчеличката, заедно со заоѓањето на сонцето го разбуди Лалето од сон. Гледајќи ја несреќната положба на пчеличката, Лалето се исправи“ (Engüllü, 2013:14). „Зарем има потреба за плачење? Кога ќе дојде утрото, сонцето изгрева, одејќи по патот ќе дојдеш до куќарката. Оваа вечер ќе бидеш мој гостин“ (Engüllü, 2013:14). Дадените совети од големите се навистина големи. Кога ќе ни речат да не правиме некоја работа, подобро е истата да не ја правиме. Ако мислиме дека тоа што ни го велат е погрешно и ако го направиме спротивното без да ги послушаме, ние ќе бидеме тие кои ќе бидат оштетени.

4.4. Алаеттин Тахир

Алаеттин Тахир, којшто е еден од најпознатите турски писатели во Македонија е роден во 1949 година во Скопје. Основното, средното и гимназиското образование ги завршил во родниот крај во Скопје. Писателот што оставил траги на турската литература во Македонија започнал да пишува поеми кога бил млад. Ги ставил првите чекори на турската литература. Овој писател е познат како другите

писатели не поради поемите, туку поради расказите, иако пишува и многу добри поеми. Во еден период учел филозофија на Филозофскиот Факултет „Кирил и Методиј“. Во 1969 година бил секретар на списанието „Sesler“, а подоцна работел како репортер во новината „Birlik“. Тахир, кој е еден од имињата кои доаѓаат први во турската литература, првите поеми ги објавил во списанието „Sesler“. Во родниот крај, писателот беше член на помалата единица „Nâzım Hikmet“ на здружението Заедница на културните убавини на уметноста - „Yeni Yol“. „Расказите што ги објавил во списанието „Sesler“ и новината „Birlik“ ги собрал во книгата „Apartman 18“. По ова ја напишал книгата „Portre“ која ја издал весникот „Tan“ во 1980 година, а делата што ги напишал по таа книга не ги собрал во една книга“ (Alaettin Tahir Kimdir, 2011:14).

Алаеттин Тахир умрел на 29 јануари 2004 и по клањањето за погребната молитва во џамијата Мустафа Паша во Скопје, беше закопан во гробиштата Бутел.

4.4.1. Yağmur (Tahir, 2011)

Децата се нетпреливи живи суштества, посакуваните работите сакаат да ги добијат во моментот кога ги сакаат. За секоја работа која ја имаат зацртано во главата ќе се борат до крај само за да ја добијат. Кога не можат да го добијат тоа што го сакаат нивното најсилно оружје е плачењето. Семејството кое не може да издржи да ги гледа децата како плачат пробува да ги исполни нивните желби. Децата никогаш не го забораваат дадениот збор и не сакаат нивната тема да се избегнува. Пример за ова во нашиот расказ:

„Еден ден дедо ѝ ќе ја носеше Ајла во театарот за бебиња. Ајла многу се израдува. Рано стана, се изми и се исчешла. Направи сè што требаше за да изгледа убаво. На крајот ги облече новите алишта. Трчајќи до дедо ѝ, рече:

- Дедичко, јас сум спремна.

Дедо ѝ седеше на фотелјата на балконот. Последен пат повлече од пурата. Потоа стана од местото. И тој отиде да се подготви.

Во тој момент почна да врне дожд. (Tahir, 2011:14)

За дедо ѝ да го исполни дадениот збор, Ајла прави сè што може. Се разбира и дедо ѝ сака да ѝ ги оствари желбите. Дедото за да не ја растажи внуката, дадениот збор не може да го повлече.

„Излегоа на улица. Ајла и дедо ѝ го отворија чадорот. Кога Ајла го отвори чадорот што да види; едно место на синиот чадор беше искинато. Се сети. Последниот пат кога играше во градината, ставајќи го чадорот тој се скина на една гранка. Ајла повеќе не го отвори чадорот.

Не знаеше што ќе прави. Дедо ѝ кога ја сфати состојбата и рече:

- Ако сине, јас имам чадор. Заедно ќе се спасиме од дождот.

Ајла си се налути на себеси.

Не може дедичко. Без да го доведам во ред чадорот нема да одам во театарот за бебиња рече натажено“ (Tahir, 2011:14).

Што и да се случи, се откажуваат ли децата? Се разбира дека не. Тие веднаш пробуваат да најдат решение кое им одговара. Ајла се посвети на поправањето на чадорот, но не знае дека нема да биде лесно. Сепак без да се предаде, без да побара помош, се посвети на работата.

„Бабата која забележа дека нејзината внука се труди сакаше да помогне. Ајла не можеше да се убеди. Мајка ѝ се врати од пазарот. И таа сакаше да помогне. Но Ајла не ја прифати ниту нејзината помош. Без разлика каква ќе биде цената, чадорот сама ќе го закрепи“ (Tahir, 2011:14). На крајот Ајла го доби посакуваното, го поправи чадорот и со дедо и тргна кон театарот. „Ајла го отвори чадорот, но тогаш се виде сонцето од зад. И последните капки дожд прекинаа“ (Tahir, 2011:14).

Помеѓу дедото и неговите внуци постои силна врска. Поради тоа што бабата и дедото се тие кои внуците најмногу ги сакаат, тие не сакаат да ја скинат врската помеѓу нив. Поради ова сакаат љубовта и почитта која постои меѓу нив да ја продолжат со исполнување на желбите на децата. Исполнувајќи ги желбите на внуците, дедовците стануваат среќни и оваа среќа продолжува.

4.4.2. Sokaklarda Isınsın (Tahir, 2012)

Најневините години на човекот се детските години. Децата се тие кои посветуваат најмногу време на игрите. Секој ден кој поминува без игра децата го сметаат за изгубен затоа што детето значи игра а играта значи дете. Децата секогаш сакаат да играат заедно и да се забавуваат и не дозволуваат ниту еден пријател да остане надвор од играта. Ако едно дете остане надвор од играта, сите деца сакаат да бидат надвор од играта. Кога се спомнува играта не молат за ничиј совет или дозвола, само сакаат да излезат надвор и да играат игри.

„Снег врнеше без престан. Секоја страна беше покриена во белина. Ладното време ни ја украси улицата со накит. Децата играа на снегот до презаситување гаѓајќи се со снежни топки. Потоа направија снешко на највидното место на нашата улица. Ерен сакаше да излезе на улица:

- Не може! Надвор е ладно, ќе настинеш! - рече мајка му.

- Не излегувај синко, ќе ти се наводенат нозете, ќе кренеш температура, ќе се разболиш! - се замеша и бабата.

Рековме дека не може да излезеш, ти си послушен! - рече дедо му“.

(Tahir, 2012:14)

Поради тоа што мислат за добробитта на децата, мајките и бабите придаваат голема важност на нивното здравје. Особено во зимските денови кога е ладно се јавуваат повеќе болести. Оваа состојба навистина го растажува семејството, бидејќи членовите не сакаат нивното дете да заостанува зад другарите. Сакаат кога нивните деца ќе почнат да играат заедно со другарите, нивните игри никогаш да не завршат. Особено во зимските денови кога задоволството на децата е најголемо бидејќи тогаш прават снешко, се лизгаат со санки и се гаѓаат со снежни топки. Може ли Ерен да седи дома додека другарите му се надвор? Се разбира дека не. Тој почна да прави план како да излезе надвор.

Повторно дојде до прозорецот. Со еден потег, ги отвори ширум прозорците.

- Се отвораат ли прозорци на ладно време? - го прекори мајката.

- Оф, ооф-ооф, се смрзна! - почна да офка бабата.
- Синко, зошто ги отвори прозорците? - праша дедото.
- Рековте дека надвор е ладно, па отворив за да се стоплат улиците, - шегувајќи се рече Ерен“ (Tahir, 2012:14). Ерен најде прилика да излезе надвор. Дури иако семејството го смета ова негово однесување за непочитување, тој сепак без дозвола излезе да си игра надвор со пријателите. Сите деца инсистираат и се борат до крај за да ги добијат работите кои ги посакаат, или го решаваат тоа на свој начин. Поединците на семејството за да не го растажат детето, ваквите негативни однесувања ги занемаруваат.

4.4.3. Neden Kedi Darıldı (Tahir, 2013)

Врските помеѓу луѓето не се само во семејството, тие се забележуваат и помеѓу роднините надвор од семејството. Децата никому не му ја даваат почитта што им ја даваат на нивните мајки. Но тетките се како половина мајка. Децата почитта и вредноста која им ја покажуваат на тетките не ја покажуваат на никој друг. Особено доколку тетките се далеку, недостасувањето кое го чувствуваат кон нив расте за еден кат. Во нашиот расказ тетката на Оја живее далеку од нив. Пример за ова: „Оја отиде кај тетка ѝ. Поради тоа што се немаа видено долго време, тетката која многу ја сакаше Оја, ѝ ги бакнуваше полните образи, ѝ ги милуваше русите коси“ (Tahir, 2013:14). Оваа далечина го зголемува недостасувањето на луѓето за еден кат. За да се зајакнат и зближат односите понекогаш поклонуваме подароци. Особено тетките за да ги задоволат внуците често сакаат да поклонуваат убави подароци.

- Дојди Оја, тета ќе ти покаже нешто интересно. Излегоа на балконот. Во еден кош од балконот имаше кошница. Тетката го тргна покривачот на кошницата. Внатре имаше три мачиња со големина на дланка кои сè уште тешко ги отвораа очите. Горните делови им беа во различни бои“ (Tahir, 2013:14). Тетка ѝ за да ја изредува Оја сакаше да ѝ даде еден убав подарок.

- Ти се допаднаа мачињата Оја? – ја праша Оја.
- Многуу! - рече.

- Ако е така да ти дадеме едно. Кое маче ти се допадна? - праша тетка ѝ. (Tahir, 2013:14)

Се разбира на ваквите убави мачиња никој не може да им одолее. Особено не децата. Луѓето ги делат работите кои ги имаат во своите раце со блиските. Меѓутоа не е можно секое нешто да се сподели. Можно е да се сподели некој предмет, но живо животно некогаш е невозможно да се даде како подарок. На Оја ѝ се допаднаа сите мачиња, меѓутоа тетка ѝ ѝ рече да земе само едно.

Сивото маче најмногу ѝ се допадна.

- Ова! - рече Оја.

Тетката го зеде мачето што личеше на тигар. Милувајќи го, ѝ го подаде на Оја. Оја го зеде малечкото маче во рацете. Мачето кое беше оттргнато од топлината на кошницата, најпрво си го бараше спокојот, без престан удираше со нозете и слабо мјаукаше.

Ова го виде мајката на мачето. Кога забележа дека мачето не ѝ е во кошницата, се вознемири и зелените очи ги насочи точно кон Оја. Показувајќи ги забите започна бучно да мјаука. Спремна беше да се пушти кон Оја.

Оја се исплаши. Го пушти мачето од рацете и избега од балконот. (Tahir, 2013:14)

Кога суштествата се во заедништво тие се драгоцени и битни. Особено ако овие суштества се дел од фамилија, тогаш може да е невозможно нивното разделување. Како што не е можно да се земе детето од мајката, така не е можно ниту да се земе мачето од мачката. Дури и најплашливата кокошка сече лав без да помисли на својата душа кога ќе ѝ го допрат пилето. Не е можно еден член да живее одделно затоа што семејствата се поврзани едни со други со срцата. Помеѓу семејството може да има караници, но разделувањето никогаш не е можно. Кога Оја ја виде оваа состојба „го остави мачето и избега од балконот. Додека мачето паѓаше, мајката го зграпчи со забите спасувајќи го од паѓање на циментот. Малку подоцна Оја повторно излезе на балконот. Мајката им ги лижеше горните делови на своите деца со својот јазик. Малечките мачиња се стискаа едно во друго, ги бараа дојките на мајката.

Мајката мачка ги милуваше своите мачиња, одвреме навреме гледајќи право во Оја“ (Tahir, 2013:14). Кој може оваа положба да ја издржи, кој може ваква фамилија да раздели. Кога го виде ова, Оја ја сфати состојбата.

„Мачињата се поубави до нивната мајка - рече и се оддалечи од балконот. Уште еднаш не им се доближи на малечките мачиња“ (Tahir, 2013:14).

Домот на едно среќно семејство дури и да е една кошница, тоа е најбезбедното место за тоа семејство. Големината на местото на живеење не е битна, најбитна е меѓусебната среќа. Мирот и среќата на една фамилија го означува мирот на општеството. Ако се има фамилија се има сè, ако се нема фамилија се нема ништо.

4.5. Сабит Јусуф

„Сабит Јусуф се родил во гостиварското село Долна Бањица на 7 април 1957 година“ (Yusuf, 1993). Започнувајќи го основното училиште во Гостивар, и средното и гимназијата ги продолжил во истото. Започнал да пишува на мали години.

„Песните, расказите и игрите ги објавил во турските списанија на нашата држава, а дури и во весници и списанија во Турција“ (Yusuf, 1991). Краток период откако го завршил средното училиште почнал да работи како професор. Работел како работник во фабриката „Готекс“ во Гостивар. Во некои новини работел како едитор. „Во Гостивар во приватно радио работел како репортер“ (Yusuf, 1996). Во весникот „Birlik“ во Гостивар работел како едитор.

„Првата книга со песни „Yaşam ve Ötesi“ ја објавил во 1982 во новината „Birlik“. Во ова биле книгите: „Afacan Çocuk“ (детски песни, „Tan“ Yayınları, Priştine 1983),

Слика 1.3: Примерок од печатена страница од весникот Yeni Balkan

14 Yeni Balkan

07 Nisan 2014 PAZARTESİ

BAHÇE

Yerli hikaye

Çocuklar Çekişince

Kosova şiir

Kavalım

Çal çal benim kavalım
yay sen için türkümü,
yay yüzüğe kavalım
şu güzelim öykümü.

Gir sesinle kalpiere
haydi koşsun kuzular
tatlı güzel sesinle
çimşim dağ, ovalar.

Çal sen güzel kavalım
ben de için yanayım,
haydi seni kavalım
büyülemiş sanayım.

Naim Şaban

Çocuklar birbirleriyle çekişmeden duramaz, ama yalnız başına oyun oynamaya da hiç sevmeyiz. Onların güllüp neşelenmesi o kadar gibi, çekişip ağlamaları da bir hayli ilginçtir. Bu yüzden her nereye gitssek, "Çocuklar evin neşesidir" diyorlar.

Bütün mahalle çocuklarıyla da durum aynıdır. Birlikte oyun oynar, neşelenirler. Bazen de küçük bir anlaşmazlık yüzünden çekişir, birbirine gücenirler. Hiç beklemediğin bir anda, tümünü yine bir arada görürsün, şakaçlısın. Bu çocuklar arasında az önce böyle bir çekişmenin olduğunu inanmazsınız.

Aralarında çekişmeler başlayınca, herkesin kendine göre aldığı edindiği sözlerini iğlemek olarlar.

-Beni artık çağırmaya gelmeyin, sizinle oynamam! - diyor Nevin.

-Ben de bir daha sizinle ip atlamam! - diyor Leyla.

-Bahçemizde şeftaliler olgunlaşınca, size tattıramam! - diye atlıyor Çiğneyt.

-Bizim bahçede saklambaç oynayamazsınız, herkes evinde oynasın! - diye söz karıyor EBE.

-Bense siz artık bildiğinizi bildirmem! - diye uyarıyor Selah.

Bu hususta küçük ilker de dargenliğini ortaya atmadan duramaz. Mahalle çapında bir çok

paranın onlarda var olduğunu bildiği için, o da ilerde bir arkadaşlarına burunla övünür.

Çekişmelerinde su dövmeyince, bism parandan su bir daha dokunamazsınız!

İyi ama, bu çekişmeler de pek uzun sürüp gitmez. Bir bakarsanız, kısa bir süre sonra hepsi bir araya gelerek, beraberçe güllüp oynarlar. Hem iyili hem de kötüyü hep aralarında paylaşırlar.

Zaten bir bakoma onların çocukluğunu götören oğulardan biri de busuk. Davranışları, konuşulan sözler çoğu kez tuhaf ve gülünç olur. Büyüklere de "Çocuk gibi konuşma" ya da "Çocuk gibi davranma" dendiği gibi bu yüzden.

Sabit Yusuf

Sabit Yusuf'u 57'nci doğum yıldönümünde saygıyla anıyoruz

Sabit Yusuf

(Gostivar Aşağı Banitsa
7 Nisan 1957 – Gostivar 2007)

Gostivar ilçesine bağlı Aşağı Banitsa Köyü'nde doğdu. İlk orta ve lise öğrenimini Gostivar'da bitirdi. Bir ara öğretmenlik yaptı. Gostivar muhabiri olduğu "Birlik" gazetesinde gazeteci olarak çalıştı. Çeviriyile de uğraştı. Aynı dönemde, Priştine'de yayınlanan "Tan" gazetesini muhabirliğini yaptı. Üsküp "Kül ve Metody" Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dil ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu.

Sabit Yusuf, daha çok şiir yazdı. Çocuk öyküleri ve tiyatro oyunları alanında da sesini duyurmayı denedi. İlk şiir kitabı

"Yaşam ve Ötesi" (1982'de yayımlandı. Bunu, "Alfacan Çocuk" çocuk şiirleri (1983), "Küçük İlker" çocuk öyküleri (1989), "Çocuk Oyunları" çocuk tiyatro oyunları (1991) kitapları izledi. 8 Mayıs 2007 yılında vefat etti. Yazdığı toplam 9 kitabı yayımlandı. Ozan şiirlerini ve hikâyelerini bir çocuk diliyle yazmış, onların gübıyla dünyaya, tapıtına bakarak, bu mutlu dünyaya içine sığınmaya çalışmıştır. Onun eserlerinde tüm çocukların günlük yaşantılarından birer parça bulunur.

4 gün sonra doğacak olan sevgili Nereledestin şimdi kim bilir kimlerin elleri var ellerinde... ve kimleri kucaklıyorsun !!!

Aklına hiç gelmeyen görümlerim kışkırdığını belli eden sözlerim... Kimlerin yanında oturuyorsun! kimlerle güllüp eğleniyorsun! Mutluzun...

Bunu biliyorum öyle de olmalısn!!!

Benim mutsuzluğum,
senin gülen gözlerinin perdesi çünkü!
Aralarımda o perde!
almıdan kimler, neier çıkacak bunu bilmiyorum!!!

Ben çaresizce özlüyorum!
Bu liğkinin ardından,
Payıma düşen rolün sahnesine çıktı yüzüğüm
Açılışa savaştan beynim, sen gitmiş ve Ben bittim...

Simdi bilmiyorsun...
Unutulduğun sanıyorsun ama yanlıyorsun!
Hep aklımdasın... Her bakışım yerdesin...
Her konuşduğum cümlemim özmesindedin!
Saklanmaya çalışın duyduğularımın saklandığı yerdesin!
Aldığım güzel kokuların gelişi yändesin...
Gördüğüm film gibi rüyaların
Dimaıza olmaz kahramansın.
Sen yoksan anlamızda olan her şeydesin...
Sen azlında her yerdesin!
Her şeyimsin!

Bitanem iy ki doğacaksn
23 yılın ardından sana bu denli büyük acıyı çeiltirecek olsan da...
İyi ki doğacak olan tek şeysin!!!

Selver Ramis

1 Nisan Manzuraları

„Küçük İlker“ (детски разкази „Birlik“ Yayınları, Üsküp 1986), „El Ele“ (детски песни, „Tan“ Yayınları, Priştine 1988), „Nazlım“ (песни, „Birlik“ Yayınları, Üsküp 1989), „Çocuk Oyunları“ (театарски игри за деца, „Tan“ Yayınları, Priştine 1991)”. („Sabit Yusuf Kimdir“, 2011)

Некои од напишаните театарски претстави на Сабит Јусуф се извеле на сцена од некои аматерски театарски групи преку некои новини во Македонија и Косово како „Güven“ и „Kültür Güzel Sanatlar Derneği“. Ги напишал своите песни и раскази земајќи ги темите од секојдневните игри на децата. Во поголемиот дел од расказите ги пренел случките од неговиот вистински живот. Поголемиот дел од песните и расказите ги подарил на неговиот син Илкер, земајќи пример од неговиот живот. Вкупно објавил 9 книги. Починал на 8 мај 2007 година.

4.5.1. İlker'in Karlarda Oyunu (Yusuf, 2011)

За децата играта е начин на живот од кој не можат да се откажат.

„Играта е јазикот на децата и нивното највлијателно средство на изразување. Со средствата на играта како јазик, се пренесуваат тагите, неспокојствата, стравовите“ (Капа, 2001:103). Децата поголемиот број од работите ги учат играјќи и истражувајќи. Игрите се најприродни средства за учење на децата. Играта е начин за пронаоѓање, учење и изразување. Како што не може да се замисли еден живот без игра така не може да се замисли ниту игра без деца. Играта е дел од човековиот живот. Особено ако во зимските денови има снег, не е возможно децата да се задржат дома. Дури иако се болни, може да биде невозможно да се задржат дома.

„Беше ладен зимски ден. Снегот кој врнеше многу, беше како бела прекривка постелена на секоја страна. Децата од маалото кои му се израдуваа на врнењето на снегот наеднаш се истурија на улиците. Некои се лизгаат со санки, некои прават снешко, некои играат со фрлање топки. Илкер пак, застанал на прозорецот и претпазливо ги гледа децата кои се радуваат на снегот“ (Yusuf, 2011:14).

Според вас што може Илкер да прави во ваква состојба? Се разбира дека сака да игра игри заедно со неговите другари. Но за да се излезе надвор треба да се земе дозвола од семејството. Да се излезе надвор без дозвола од семејството не е возможно, а особено ако е вечер. Поради тоа што семејството е одговорно за здравјето на децата не им дава дозвола да одат на сите места на кои ти сакаат а истовремен постојано сакаат да ги држат под контрола. Во ладните зимски денови не се дава дозвола за

одење на ни една друга улица освен таа која води до училиштето. Но децата сакаат да земат дозвола за да испробаат да играат на сите патишта. Илкер вртејќи се кон родителите рече:

- Сакам да излезам на улица.

- Не може, рече мајка му - надвор е ладно.

- Ама гледај! - рече покажувајќи со рацете кон децата кои играа на снегот.

- Не ги гледај нив. Ти си сè уште мал рече татко му.

- А Елиф и Сехер...?

- Тие се поголеми од тебе, рече баба му. Кога ќе пораснеш колку нив и ти ќе можеш да излегуваш и да си играш'' (Yusuf, 2011:14).

Поголемиот дел од времето на малите деца не им се дава дозвола за излегување надвор. Но децата на ова реагираат со нивното најсилно оружје - плачењето. Поради тоа што мајките имаат срце како јуфки, не можат да издржат да ги гледаат децата како плачат па им даваат дозвола.

„Илкер се намурти. Ставајќи ја главата кон прозорецот од очите почнаа да му се тркалаат солзи како топчести парченца.

Бабата која го виде ова започна да го убедува со утешувачки зборови. Не успеа. Илкер се противеше на оваа состојба.

- И јас сакам да играм, рече и продолжи да плаче.

Мајката која виде дека нема да може да излезе од ситуацијата, сакаше да ги доведе на место желбите на синот“ (Yusuf, 2011:14).

Децата кога започнуваат да играат не мислат што е болест, што е здравје и сè додека не им завршат игрите не ни помислуваат на враќање дома. Се разбира на зимски ден, без да внимаваат на ладното времето, продолжуваат да играат дури и ако се работи за болест.

Кога темнината на ноќта стапуваше Илкер се врати дома настинат. Носот и ушите му поцрвенеле како домати, а рацете му се тресеа поради ладното време.

Сакајќи малку да се стопли седеше во собата. Зошто подоцна „кау кау кау“ започна да кашла со тенок глас. (Yusuf, 2011:14) Поради тоа што децата се извор на радост нивната болест предизвикува причина за тага на семејството. Поради оваа состојба

семејствата остануваат во безизлезна состојба. За да бидат здрави децата, семејствата прават сè. „Наредниот ден таткото го однесе Илкер на доктор. Чичкото доктор поради тоа што беше болен му препиша голем број лекови. Илкер беше болен точно една недела и мораше постојано да ги пие лековите за да оздрави.

Поради тоа даде збор дека веќе нема да излегува да игра на снегот без да земе дозвола од родителите“ (Yusuf, 2011:14). Тоа што се цвеќињата за градината, децата се за домот. Семејствата без деца личат на градина без цвеќиња. Децата се најубавите цвеќиња на една градина.

4.5.2. Akıl Yaşta Değil... (Yusuf, 2011)

Децата често сакаат да бидат со семејството. Кога децата се до семејството се чувствуваат посилни и посигурни. Ако едно семејство децата ги порасне на убав начин, ако им даде убаво образование тогаш не очекува да покажат лошо однесување. Поточно, никое семејство не сака неговото дете да се однесува лошо. Желбите на семејството се да ги пораснат децата пружајќи им квалитетно образование. Децата на сите места се однесуваат како деца, но понекогаш знаат да се однесуваат и како зрели луѓе што ги зачудува оние околу нив. Роднините имаат многу важна улога и место во едно семејство. Всушност посетите на роднините се вбројуваат како света задача. Заедништвото помеѓу семејствата дава среќа. Пример за ова во нашиот расказ: „Илкер многу сака да ѝ помага на неговата тетка од селото. Зошто? Секогаш кога оди таму, секогаш е заедно со децата на тетка му. Кога се гледа со нив, вкусот на играта е многу поубав. Тој ден Илкер многу се израдува поради тоа што ќе оди кај тетка му. Затоа што мајка му секогаш знаеше дека ќе се најде со странци“ (Yusuf, 2011:14). Поради тоа што мајката ја знаела оваа состојба, го занемарила советувањето на Илкер. Таа често го советува и предупредува Илкер како да се однесува. Особено кога оди на гости.

- Гледај ме мене! - рече мајка му.

- Додека седиме заедно со гостите не е добро да бараш да јадеш. Срамота е.

Илкер ја протресе главата во знак на „да“.

- Без јас да ти дадам дозвола нема да играш надвор.

Илкер за да потврди дека знае повторно ја затресе главата.

- Не прави ништо што ќе ги засрами мајка ти и татко ти!“ (Yusuf, 2011:14)

Мајките сакаат нивните деца да бидат добри, сакаат да ги држат под контрола нивните однесувања. Доколку во однесувањето на децата има нешто негативно тоа го става семејството во тага а доколку покажат убаво однесување семејството е гордо.

„Другите деца трчајќи отидоа на играње, почнуваа да прават врева, а Илкер стоеше до мајка си, воопшто не се помрдна од местото. Тие по навика како што доаѓаа бараа јадење од мајките. Мајките го критикуваа ова однесување и не можеше, а да не бидат посрамени од непознатите луѓе кои ги слушаа“ (Yusuf, 2011:14). Во вакви состојби, некои семејства не избегнуваат а да не им кажат непогодни зборови на своите деца. Некои семејства пак, што и да се случи не можат да им кажат ништо лошо на децата, дури и да не се задоволни од нив. Тие често наместо со зборови на своите деца им укажуваат на лошите работи преку однесувањето.

„Поради ова децата започнаа да плачат.

- Денешните деца се вакви, рече еден непознат гостин.

- Повторно сета вина е кај родителите, рече друг.

- Браво за професорите. Со овие како се излегува на крај додаде тетката на Илкер“ (Yusuf, 2011:14). Но сите деца ќе бидат непослушни, за правење непослушности не постои правило. Некогаш децата покажуваат таква реакција од кажаните зборови што ги оставаат сите гости во вчудоневидување.

- Поради тоа моето дете е многу слабо на училиште! - се замеша чичкото на Илкер. -

- Ако го прашаш колку е два и два, нема да знае да одговори.

Илкер не можеше да се воздржи. Поради тоа што го знаеше одговорот на задачата беше нетрпелив и рече:

- Јас знам, два и два се четири.

Во тој момент сите погледи се насочија кон Илкер.“ (Yusuf, 2011:14)

Ваквото однесување на едно дете е: „Се разбира паметот не е во годините, во главата е! рече еден од гостите“ (Yusuf, 2011:14). Оваа случка е убава за фамилијата, но не и за гостите е тешка положба. За некои од гостите ова е предизвикано поради тоа што

децата се непослушни и неинформирани. Илкер пак, со ова однесување давајќи им лекција на гостите, објаснува дека сите деца не се непослушни. „На тој начин, тој ден Илкер го обели лицето на родителите“ (Yusuf, 2011:14).

Децата се огледала на семејството. Сите нивни движења се рефлексивна на нивните фамилии.

4.5.3. *Kötü Yürekli Olan Kimdir?* (Yusuf, 2012)

Децата се движат како што гледаат од семејството. Претежно се прифаќа дека мајките и татковците се тие кои го имаат авторитетот во нивните очи. Машките деца повеќе тежнеат кон тоа да ги следат татковците, а ќерките мајките. Со прилагодување на ова во нивните очи се раѓа нов херој. Овие херои се тие кои со знаењата, со однесувањата, со зборувањето најмногу влијаат врз децата. Децата земајќи пример од нив сакаат да личат на нив. Јунакот кој е земен во нивните очи не прави грешки, никогаш не губи и е чесен и бестрашен човек. Херојот на машките деца е таткото. Колку што е битно местото на таткото во семејството и вредноста во очите на детето е многу битна. Тие не сакаат да им биде кажан лош збор од прифатените херои. Доколку некој од надвор им каже лош збор, ако им дојде при раце тие дури се охрабруваат да започнат да се тепаат. Пример за ова во нашиот расказ:

„Додека Илкер играше игри на улица слушна како неколку луѓе зборуваат против татко му. Поради тоа што татко му беше темата на зборување, тој започна да го слуша секој збор внимателно. Овие мажи кажуваа многу лоши и грди зборови за татко му. Како што течеше разговорот, бесот на Илкер почна да расте“ (Yusuf, 2012:14). Кога човекот ќе слушне да се кажат лоши зборови за личноста која ја сака, станува да ја брани. Особено ако таткото е тој за кого е кажан лош збор, затоа што татковците се луѓето кои не спасуваат од сè. Се разбира кога такво нешто се случува кај детето се раѓа право за ваков одговор: „Чичко, татко ми не е злобен! Лажете! Тој не е злобен!“ - рече и започна да плаче болно“ (Yusuf, 2012:14). Како може вие да кажувате лоши зборови за мојот татко без да го познавате. „Човекот протов кого

зборувате! Тој е мој татко. Ќе видите, нему сè збор по збир ќе му раскажам!“ (Yusuf, 2012:14) Ќе ве кажам кај него, татко ми не е таков како што велите, тој е со добро срце.

- Да видиме што е тоа што олку те вознемирува?

Илкер полека се засолни во рацете на татко му и почна да се смирува. Со рацете ги избриша солзите кои како бисери му се тркалаа од очите.

- Тато дали некому си му направил нешто лошо?

- Не, сине. Зошто да сум направел лошо?

- Пред малку слушнав такво нешто. Некои чичковци зборуваа многу лоши работи за тебе.

Сфаќајќи ја ситуацијата таткото се насмевна. Стискајќи го синот кон градите, со рацете му ја милуваше главата.

Значи работата која толку те растажуваше е ова!“ (Yusuf, 2012:14)

Таткото го утеша Илкер велејќи му: „Не се грижи сине! Не се секирај за тоа што зборуваат луѓето. Денес секој може да каже што сака.

- Но ти не си злобен, нели татичко?

- Се разбира дека не сум. Ова секој го знае“ (Yusuf, 2012:14). Луѓето зборуваат што сакаат, доволно е само некој да е добар. Откако ќе дознаеш каков е татко ти, не се грижи за тоа што другите зборуваат, не ги слушај. Но дали Илкер седи без работа? „Наредниот ден кога отиде на училиште, му раскажа сè како што беше на учителот. Неговиот учител со слатки зборови проба да му објасни:

- Ти не се растажувај за ова рече.

Всушност тие кои зборуваат против татко ти се најзлобните луѓе. Кога завидуваат на некому, постојано му зборуваат зад грб“ (Yusuf, 2012:14). Луѓето зборуваат за луѓето што не ги познаваат. Треба да се знае дека е многу лошо да се зборува зад грбот на некој човек. Се смири ли душата на Илкер по овие зборови? Враќајќи се дома од училиште беше како да има крила од радост. Влегувајќи со бучава од уличната врата истрча право кон татко му.

- Сфатив! – рече. - Вистинските злобни се тие кои зборуваа лошо за тебе. Ти си еден од најдобрите татковци на светот!“ (Yusuf, 2012:14) По зборувањето со професорот, Илкер се смири „и стискајќи го таткото го прегрнуваше до заситување. Во тој момент му се стркалаа две солзи по образите. Овие две солзи кои ја покажуваа неговата среќа личеа на два светкави дијаманти спроти сонцето“ (Yusuf, 2012:14).

Најуспешен, најпрекрасен, оној на кого најмногу му се завидува и за кого најмногу се зборува е работливиот човек. Таткото е како дрво од смоква во очите на детето и не е возможно да се уништи со зборови.

4.5.4. Herkes Meşgul Olunca (Yusuf, 2013)

Некогаш знаејќи и незнаејќи луѓето можат да скршат срце. Но треба да се биде и тој што ќе ги поправи скршените срца. Некогаш срцата може да се повредат ненамерно, а некогаш со намера. Во семејството е тешко да се поправат скршените срца. Особено доколку личноста чие срце е скршено е дете, малку е тешко да се влезе во нивните срца. Поради тоа што децата се интересната соба на семејството, тие секогаш сакаат интересност и игра. Најмалиот поединец е тој што најмногу сака да му биде интересно. Пример за ова во нашиот расказ:

„Времето се затемни. Дождот почна да се празни како да се празнеше од стомна. Поради ова Илкер кој седеше сам во собата се досадуваше. Поради тоа што немаше малечок пријател до него нежно се доближи до баба му. „Ќе ми раскажеш ли бајка?“ - праша. Баба му беше возбудена за готвење на вечерата. „Сега немам слободно време, подоцна ќе ти раскажам“ - рече. (Yusuf, 2013:14)

Децата кога не се со пријатели сакаат да им биде интересно со семејството. Оваој интерес започнува од најстариот поединец, па продолжува се до најмладите. Илкер по ред прво баба си па потоа го замоли дедо му кој седеше на еден ќош на диванот: „Дедичко, те молам раскажи ми една сказна“. Но и дедо му не можеше. Читаше нешто од новината во неговите раце. „Малку почекај“ – рече. „Читам една важна случка“ (Yusuf, 2013:14). Кога не виде ништо интересно кај дедо му, истрча до мајка му која ги миеше садовите. Од неа сакајќи ја истата работа рече:

- Мамичке сакам да ми раскажеш сказна.

- Сега имам работа, подоцна ќе ти раскажам, - рече мајка му. (Yusuf, 2013:14) Илкер кога не можеше да забележи интересни работи кај мајка му започна да прави интересни работи и да игра игри. На крај започна да игра со играчки.

„Кога вечерата беше подготвена, домашните се собраа на масата. Илкер пак на кошот на кој седеше се забавуваше со играчки, не можеше да се помрдне од местото. Но дали можат домашните да јадат без него? И него го викнаа на јадење. Добро, но Илкер овој пат се подготви да се спротистави. „Сега имам работа, прво морам да го заспијам бебето“ (Yusuf, 2013:14).

Децата се огледало на семејството. Најмалиот член ги одразува сите позитивни или негативни однесувања на семејството.

4.5.5. İlker'in 8 Mart Armağanı (Yusuf, 2014)

Жените се вредносни и најчувствителни суштества. Се имаат прифатено како најкршливите суштества од сите. Жените можат во еден момент да бидат среќни, во друг несреќни. Тие се толку чувствителни што и поради некои малечки случки можат да се растажат и израдуваат. Една малечка случка може да ги скрши нивните фантазии, надежи и очекувања. Жените можат да ронат солзи и при растажување и при радување. Поради тоа нивните срца треба да се држат свежи. Со славење на жените на посебните денови тие треба да се израдуваат. Пример за ова во нашиот расказ:

„Тоа рано утро во куќата се создаде паника. Малечкиот Илкер кој не ја знаеше причината за ова, гледаше со чудење на случките. Мајка му и баба му облекле нова облека и со насмеаните лица ја распространуваа радоста наоколу. Но Илкер веруваше дека се облекле во нови алишта за да одат на свадба. Поради ова, вртејќи се кон мајката рече:

- Мамичке, повторно ли ќе одите на свадба?

Мајка му смеејќи се му ја милуваше главата: „Не“, рече, „денес е мојот празник“.

- А баба ми?

- И таа слави празник. Ова е празник за сите жени сине! - повторно одговори мајка му. (Yusuf, 2014:14)

Илкер кој виде дека татко му и чичко му ќе го слават празникот со мајка му и баба му, одејќи зеде три цвеќиња од вазата на масата. Потоа ѝ подаде едно на мајка му, а другото на баба му. „Среќен празник!“ - рече. Мајка му и баба му прилично се израдуваа на ова однесување. И двете го бакнаа на челото, на обравчињата“ (Yusuf, 2014:14). Должност на секое дете е да се сети на мајка си и баба си на посебните денови. Илкер кој беше свесен за ова ги славеше нивните посебни денови. Оваа прослава ги прикажува љубовта, почитта и поврзаноста помеѓу нив. Мајчината љубов не може да се мери со ниедна друга, нивната љубов е посебна. Затоа што мајките се личности кои секогаш се жртвуваат за децата. Поради ова, откако Илкер го прослави денот на мајката и бабата, откако ги даде цвеќињата во раката му остана уште едно цвеќе.

- Цвеќето во рацете за кого е? - праша мајка му.

- Ова ќе ѝ го дадам на баба ми. И таа утре ќе дојде да те види.

Луѓето од домот кои го слушнаа Илкер се зачудија, се скаменија, започнаа да се гледаат зачудено еден со друг. Како што сте свесни, очите на мајката се наполнија со солзи од радост. (Yusuf, 2014:14)

Ех да можеше сите деца како Илкер да ги слават посебните денови на возрасните и никогаш да не ги растажуваат. Да не забораеа дека сите жени се како цвеќиња. Се мисли дека кога цвеќињата ќе останат без вода остануваат без мирис и мајките кога остануваат без љубов стануваат безвредносни.

14 Yeni Balkan

10 Mart 2014 PAZARTESİ

BAHÇE

Yerli hikaye

İlker'in 8 Mart Armağanı

Yerli şiir

O gün bambaşka bir gündü. Sabahın ıryan güneş sanki de peyeni bir renk, ayın bir gözelek katmış İkerlerin evine. Odanın bir köşesinde kurulumş olan masa üzerinde çiçek dolusu bir vazo yerleştirilmiş, alıcılı çiçekler bu mutlu günü daha da müstuluyordu. Sabah erkenden evi bir selayır almış, yürümüşü. Tüm bunların nedenini henüz bilmeyen İker'le babasının yanları giymiş, güleç yüzlerinden sevinç, beğenileri ortaya yayılıyor. Ama İker çoğu kez annesinin doğüne gidilinde

yeniler giydini anımsadı. Bu yüzden, annesine dönerek:
-Annedim, dedi, yine mi doğüne gideceksin? Annesi gülümseyerek oğlunun bağından okşadı.
-Hayı, dedi, bugün benim bayramımdır. Ya babannem...?
-O da bayramı kutluyor. Bu bayram tüm kadınlarıdır, oğlum! - diye bir daha cevap verdi annesi.
Tam o anda, görüldüyle açılan kapı hepsinin bilgisini uyandırdı. Odaya neşe içinde girip giren

İlker'in babası elinde iki tutam çiçek taşıyordu. Birini İlker'in annesine, diğerini de babaannesine armağan ederek bayramlarını kutladı. Hemen onun ardından İlker'in amcası da geldi. O da elinde sarılmış olan iki küçük paketi onun annesi ile babaannesine armağan etti. Bunu gören küçük İlker fazla dayanamadı. Babasıyla amcasının yaptıklarından geri kalmayı hiç sevmeydi. Gidip masa üzerindeki vazodan üç çiçek aldı. Sonra çiçeklerin birini annesine, diğerini de babaannesine uzattı.
-Bayramınız kutlu olsun! - dedi.
Annesiyle babaannesine İker'in bu davranışına oldukça sevindiler. Her ikisi de onu alınından, yanacaklarından öptüler. Ama İlker'in elinde bir çiçek daha kalmıştı. Buysa, hemen annesinin götüne eğmişti.
-Ya elindeki çiçek kimin içindir? - diye sordu.
-Bunu anneanneme vereceğim, dedi, o da varın seni görmeye gelecek.
İlker'in söylediklerine hayretle bakan evdekileri yerlerinde taş kestiler, birbirleriyle tuhafla bakışmaya başladılar. Farkına vardığını gibi, annesinin güzeli sevindini belirten gözyaşlarına dönmüştü.
İlker de, ertesi gün annesinin geleceğini bildiği için, elindeki çiçeği su dolu bir bardağa koydu ve anneannesine geldiğinde onu ona armağan etmeyi unuttu.

Sabit Yusuf

Mustafa Karahasan'ı 12. ölüm yıldönümünde saygıyla anıyoruz

Mustafa Karahasan

(Üsküp 1920-Belgrat 11 Mart 2002)

Üsküp'te doğdu. İlk orta ve yüksek öğrenimini Üsküp'te yaptı. "Birlik" gazetesinin baş ve sorumlu yazarlığı ve "Tefeyyüz" ilk okuluğunun müdürlüğünü yaptı. Mustafa Karahasan, Makedonya Türklerinin edebiyatında hikâyeleri ve oyunlarıyla daha 1950'li yılları başlarında adikkat çekti.
İlk yapıtları "Makedonya Genç Türk Yazarları Eserleri" (1949) adlı üç yazanmaz ortakça yayımlanan kitapta, onun iki tiyatro eseri yayımlandı. "Küçük aydınlar" (1951) "Hacer" (1950) adlı üç perdelik tiyatro oyunu ile "Küçük Erler" çocuk hikâyeleri kitabı, "Kalbin Yaşları" (1955), "Hapishanedeki Notlar" (1965), "Arkadaşlar" (1973), "İtirdi Başlı Dev", "Vataşanka" öyküler kitabı ve "Marza" adlı romanı yayımlandı.
Mustafa Karahasan 11 Mart 2002 yılında Belgrat'ta vefat etti.

Sizden Gelen

Annem

Annelerin en güzeli
Ne güzel eğlettin bizi
Ne güzel büyüttün bizi
En güzelsin sen annem
Mutluluğun günü sende saklı annem

Ervin Hasan ve Nazar Zeynel-Resne

8 Mart

Bana ninniler söyleyip, beni uyutan
Hasta olduğumda başımda duran
Ağladığımda beni teselli eden
Annemdir, annem.

Gözlerin kalıverengi,
Uzun saçlı, nur yüzü
Çiçekler gibi huzur verici
Annemdir, annem.

Altın kalpli, sıcak kanlı
Güneş gibi parlayan
Beni öleşiye seven
Annemdir, annem.

Annem sen hayatımın
En önemli çiçeğisin
8 Mart kadınlar günün
Kutlu olsun annem

Neşe Vrapçe-Resne

Anneler günü

Bütün varlığını bana verdin
Ben ağladığımda sen de ağladın
Gece uyurken,
Sensin gelen, başımı öpüp okşayan
Üşümeyeyim diye, sensin üstümü örten

Sabah gelip öpücükle uyandıran sensin
Bir şeyden korktuğum zaman
Beni şefkatli kollarıyla sımsıkı saran
Sendin benim canım annem

Bugün 8 Mart
Dünya kadınlar günü,
Bugün anneler günü
İyi ki varsın annem
8 Mart'ın kutlu olsun annem

Esra Telova-Resne

4.5.6. Çocuklar Çekişince (Yusuf, 2014)

Децата се најневини, најправедни и најчисти суштества. Кога ќе се рече дете, на памет ни иде игра, кога ќе се рече игра на памет ни иде дете. Игрите кои се играат во детството, направените пријатели, кавгите кои се прават во еден момент, никогаш

не се забораваат. Поради тоа што кавгите се прават на празни места и што се празни, меѓу децата никогаш нема лутина. Караниците меѓу децата се како игра. И покрај тоа што имаат играчки, децата преферираат да играат со пријатели затоа што ни една игра не се игра сам, дури и не дава задоволство. Поради ова децата не сакаат да играат сами, преферираат да играат со пријателите. Пример за ова во нашиот расказ: Кога започнуваат караници помеѓу луѓето, секој сака да ги слушне зборовите на кои се навикнал.

- Мене веќе не ме викајте, не играм со вас! - рече Невин.
- И јас веќе не сакам со вас да играм ластик! - рече Лејла.
- Кога во мојот двор ќе созреат праските, вам не ви давам да пробате!
- рече Џунејт.
- Во нашата градина нема да можете да играте криенка, секој нека си игра дома! - се спротивстави Елиф.
- А јас веќе никогаш не ве качувам на мојот велосипед! - предупреди Сехер. (Yusuf, 2014:14)

Кога децата се караат нема потреба таа караница да влезе помеѓу нивната фамилија. Кога меѓу децата има расправија, барајќи ги другите деца пробуваат да се однесуваат како нив. Незадоволството го ставаат на последно место.

„И Илкер не може да седи без да го искаже незадоволството. Поради тоа што знаеше дека кај нив има само едно фонтанче и тој на двајца од неговите другари им се фалеше со ова велејќи им: „Кога во вашите чешми нема да има вода, нема да можете веќе да пиете вода од нашиата фонтана!“ (Yusuf, 2014:14)

Но нашиот писател оваа состојба ја објаснува вака:

„Добро, но овие караници не траат многу долго. После кратко време ќе погледнете, сите ќе се соберат заедно, смеејќи се играат заедно. И доброто и лошото го делат меѓу себе. Според еден поглед, ова е една од работите која покажува дека во нивното детство има и зрелост. Нивните однесувања, зборувања и зборови поголем дел од времето се чудни и смешни. Речениците од типот

„Не зборувај како дете“ или „Не се однесувај како дете" се поради ова“ (Yusuf, 2014:14).

Поради тоа што во децата нема ниту честичка од чувство на омраза или одмазда, на овие состојби не треба да се гледа со осудување. Кавгите меѓу децата се како игра, нема причина за семејствата да се натажат затоа што дури и кавгите на децата се мили.

5. РЕЗУЛТАТИ ОД ИСТРАЖУВАЊЕТО

Во овој дел од трудот се обработени резултатите поврзани со анализираните раскази според нивните основни елементи: настан, луѓе, време и простор. Како резултат на истражувањето подолу се наведени: настанот, луѓето, местото и времето. Им се придава внимание на расказите одбрани во текстот кои се примери објавени во весникот Балкан.

5.1. Во истражувањето се проучуваат пронајдените елементи на семејни вредности во расказите во текстот.

Во дадените дваесет и еден расказ искористени во текстот, се пронаоѓаат примери на семејни вредности.

5.1.1. Примери во врска со семејни вредности

- Дедото заедно со внукот: „Добро утро Џан!”; Џан: „Добро утро дедичко!”
- „Добро дојде татичко!” рече мајката на Џан. „Добро најдов чедо! Ќе одиш ли?”
- „И броење и собирање научив, така ли? Вчера, тато ме научи!” рече Џан. „Ако е така, јас тебе ќе те прашам неколку прашања за собирање, сакаш ли?” - „Прашај дедичко!”; „Два плус три колку прават?” (Babam Öğretmendi)
- Малиот црвен рибар ги пренесе зборовите на својата мајка: „Ти остани малку на брегот на морето, јас ќе одам да ги најдам твоите браќа“. Јас не сакам да не ја слушам мојата мајка.
- Мајката ја отвора вратата и вели: „Метин чедо, ајде побрзо подготви се. Татко ти ги подготви трските, ќе одите на риболов“ (Küçük Balıkçı).
- „Почнаа да земаат сè заедно за на пат. Само што стигнаа на ридот ногата на Ерол се лизна и во воздухот почна да се слуша болното викање: „Мамоооооо, Мамооооо!...“ (Piknik)
- „Ерол, Ерол ајде стани чедо. Ќе закасниш“. „Ха, да да мамичке, веднаш доаѓам“.
- „Ајде чедо, татко ти отиде да ја земе санката од гаражата”. (Kızak)
- „Бато, го гледаш ли она од спротива?” (Futbol Stadı)

- „Без грижи жено моја, долговите идат и си одат. Ние да си ги гледаме животите“.
- „Дојди тука лаву мој!” рече со насмевка таткото на Џан. „Добро татичко. Добро“.
- „Таткото додека го бакнуваше по образот: „Браво за мојот син! “
- „Мамичке јас огладнев”. „Зошто огладне моето убаво синче?“ (Et Kızartması)
- „Мајката на Мерал запали точно седум малечки свеќи на роденденската торта. Зеде здив и откако дувна два пати ги изгасна сите. Но Мерал беше пресреќна бидејќи нејзиниот татко и’ донесе мала кафена кукличка“.
- „Мамичке дали може да одиме со Танака во шопинг центарот?“ (Meral İle Tanaka)
- „Емел и Сема се близначки. И двете се слатки и многу чисти. Нивната мајка косите исто им ги челаше, и најчесто ги облекуваше исто“.
- „Мајката подготви две торти, двете го славеа роденденот на ист ден“.
- „Ќерко, слушни ме. Твојата сестра Емел повеќе учи на училиште од тебе“. (Tatil Öncesi)
- Наутро мајката им ги обои нивните чевли и им облече чиста облека.
- „Бабичке! И јас ќе станам боксер! Ќе велат Боксерот Хакан“. Неговата баба пак не беше присутна, беше зафатена со броење на јазлите на плеталото.
- „Ќе бидеш, ќе бидеш. Доволно е што учиш на училиште“.
- „Многу ли боли чедо?“ праша мајката.
- „Не бабичке. Не се тепав денес. Се откажав од тоа да станам боксер“. (Boksör Nakan)
- „Понекогаш ја зема куклата на бабата и оди кај соседите да си игра со другарчето“.
- „Ќерко ти имаш температура, треба да те однесам на лекар“. (Doktor Amcanın Yanında)
- „Езерата бисери на природата со непроценлив вредност, широко море далеку од сите вознемирувања, радоста на животот, највредните деца ги полни со мајчинска љубов во преградки преку цело едно лето“.
- „Тато каде летаат ластовиците во ова дождливо, студено утро?“ - го праша таткото.
- „На југ чедо, на југ. Преку планини, полиња и мориња, каде што сонцето секогаш грее топло.“
- „Ех, да можев да летам како ластовичка. Како неа ќе се придружев кон моето јато,

па ќе летав сè до Истанбул, без воопшто да допрам, без да се изморам. Неше и Неџла се шегуваа на овој мој неочекуван развој. Покрај тоа, ме сакаа колку цел свет. Потоа игравме, игравме до презаситување. Кога ќе се изморевме, можеби малку ќе влезевме и во морето“. (Hele Bir Kirlangıç Olabilsem)

- „Еден ден пред долго време, кога на светот немало ништо лошо и кога добрината владеела со светот, малите пчели се собраа околу матицата. „Деца мои“ – рече, „цела зима седевме во осилото и ништо не правевме. Веќе ни здодеа од седење“.

- „Само бидете внимателни. Ова ви е првото излегување од кошницата. Пазете да не ве измами магичната убавина и опојната миризба на цвеќињата. Ако се изгубите ќе биде ваша вина!“

- „Ех, да ги послушав зборовите на матицата и мојата глава да не влезеше во проблем!“ - плачејќи почна да чувствува болка“. (Lale)

- „Денеска дедото ќе ја однесе Ајла во театар. На Ајла тоа ѝ се допадна.

- „Дедо, јас сум подготвена“ - извика.

- „Добро чедо, јас имам чадор. Заедно ќе се заштитиме од дождот“ - рече.

- „Бабата гледајќи го тој договор сакаше да ѝ помогне на внуката.

- „Мајката се врати од пазар. И таа сакаше да помогне“. (Yağmur)

- Ерен сакаше да излезе на улица: „Не може! Надвор е студено, ќе ти биде студено“ - рече неговата мајка. „Не излегувај чедо, нозете ти се влажни, имаш температура, болен си“ - се замеша и бабата. „Рековме не може, ти си нежен!“ - рече дедото.

- „Чедо, а зошто ги имаш отворено прозорците?“ праша дедото“. (Sokaklarda Isinsin)

- „Ја сакаше неговата тетка Оја затоа што се немаа видено долго време. Ги бакна неговите крупни образи и го погали по русата коса.

-Неговата тетка Оја се насмеа на овие зборови. Додека го галеше по косатарече: „Душо не можеш да се справиш со 3 мачиња. Најдоброто земи едно“. (Neden Kedi Darıldı)

- „Сакам да излезам на улица!“ „Не може“ - рече мајката, „надвор е студено“.

- „Нив не ги гледај. Ти сè уште си малечок“ - рече таткото.

- „Тие се поголеми од тебе“ - рече бабата. „И ти кога ќе пораснеш колку нив може да излезеш да играш“.

- „Мајката кога виде дека не може да се справи со ситуацијата му ја исполни желбата на детето. Добро го облече и му облече ракавици на рацете“.
- Следниот ден таткото го однесе Илкер на лекар.
- Тогаш малечкиот Илкер вети дека повеќе нема да излегува без дозвола на родителите. (İlkeri'in Karlarda Oyunu)
- Илкер многу сака да гостува кај вујкото во село. Зошто? Секогаш кога тој оди таму, таму се и децата на неговите вујковци и тетки. Кога ќе ги види нив, вкусот на играта станува поубав. Тој ден Илкер беше многу радосен затоа што ќе оди кај неговиот вујко.
- „Мене гледај ме“ - рече мајката. „Кога ќе се најдеме меѓу гостите не е во ред да бараш јадење преку ред. Срамота е“. Илкер потврди со главата. „Ако јас не ти дадам дозвола нема да одиш да играш“.
- Нема да прави ништо со што ќе ги усрами неговите родители. Илкер уште еднаш вети дека ќе прави онака како што му рекоа.
- „Ете, ова дете е најмало од сите. Сè уште не оди на училиште, но мозокот му работи подобро од сите. Се разбира дека мудроста не е во годините!“ - рече еден од гостите.
- Така тој ден Илкер го обели образот на неговите родители. (Akıl Yaşta Değil...)
- Илкер еден ден додека играше надвор слушна неколку луѓе како зборуваат против неговиот татко. Затоа што се работеше за неговиот татко го ислуша разговорот и секој збор го следеше со големо внимание.
- Поради лошите зборови кои стигнаа до неговото срцето се разочара од животот. Не можеше да се воздржи па се замеша: „Чичко, мојот татко не е лош! Кажувате лаги! Тој не е лош!“ – рече и луто заплака.
- Со липање му се наполнија очите со солзи. Кога го виде таков, таткото веднаш се заинтересира. „Што ти е чедо? Што ти стана?“ - праша.
- Илкер полека се засолни во рацете на таткото и почна да се смирува.
- „Татичко, дали имаш некому направено нешто лошо?“ – „Не, чедо. Зошто би му наштетил некому?“ - „Пред малку такви работи слушнав. Едни чичковци зборуваа многу лоши работи за тебе“. Кога сфати таткото се насмеа.
- „Ама ти немаш лошо срце, нели татичко?“ – „Секако дека немам. Тоа секој го знае“.

- „Тие што зборуваат лошо за таткото, се најлоши луѓе. Кога се љубоморни на некого, зборуваат за него. Но да зборуваш пред некој човек е најлошото нешто. Илкер, чедо, откако ти го кажав ова, дали се чувствуваш подобро?“ (Kötü Yürekli Olan Kimdir?)

- На Илкер му беше здодевно. Бидејќи немаше со кого да игра отиде кај бабата. – „Дали ќе ми раскажеш некоја басна?“ - праша.

- „Дедо дали ќе може да ми раскажеш некоја басна?“

- „Мамичке сакам да ми раскажеш една басна“ - рече.

- А Илкер се забавуваше со играчките и седеше на место. Но дали може неговото семејство да јаде без него? (Herkes Meşgul Olunca)

- „Мамичке“ – рече, „дали повторно ќе одиш на свадба?“ Мајката со насмевка го погали. Таткото на Илкер со радост и со цвеќиња во раце влезе во собата. Едно го даде на неговата жена, едно на неговата мајка и им го честита празникот. Веднаш после тоа дојде и вујкото на Илкер. И тој имал два мали пакети за мајката и за сестрата.

- Илкер не сака да биде поразличен од вујкото и таткото. Отиде и од вазата зеде три цвеќиња. И потоа едното го даде на мајката, а другото на бабата.

- „Среќен празник!“ - рече. На мајката и на бабата им се допадна ова однесување од страна на Илкер. Го бакнаа на челото и во образот. Тој знаеше дека следниот ден ќе дојде другата баба, па третиот цвет го стави во чаша со водане заборавјќи да и го поклони кога пристигна. (İlker'in 8 Mart Armağanı)

- Поради тоа, каде и да одиме велат дека децата се среќата на домот.

- Кога ќе погледнете ќе видите дека децата се собрале и заедно играат. Го споделуваат и лошото и доброто. И тоа е една од работите што ги прави деца. Нивните однесувања и зборување се чудни и смешни. И поради ова, старите велат: „не се однесувај како дете“ или „не зборувај како дете“. (Çocuklar Çekişince)

5.2. Анализираниите текстови од раскази во истражувањето и пронајдоци поврзани со случувањата

Подолу се пронајдени и дадени дваесет и еден расказ со дадени реченици поврзани со случувања.

5.2.1. Примери на објаснувања поврзани со случувања:

- „Повели дедо!” - „Пет плус пет колку се?” - „Десет дедо!” - „А четири плус пет?” - „Девет дедо!” – А три плус три, колку се?“ (Babam Öğretmendi)
- Метин ја подаде раката ја фати таа со големите очи и ја стави во торбата.
„Малечка црвена риба, браво, браво ја фати!” (Küçük Balıkçı)
- Само што стигнавме на врвот, на Ерол му се лизна ногата и додека леташе болно почна да вика: „Маааамоооо, мааамооо!...” (Piknik)
- Добро, добро таму на врвот е Ерол... Сите почнаа да играат околу дедо мраз... (Kızak)
- Другиот играч ја шутна топката. Ерол со левата нога ја сопре топката. Потоа почна да ја води топката. Првиот играч го помина, вториот, третиот, четвртиот, ја шутна топката.... „Гоооол, гоооол!...” (Futbol Stadi)
- „Се смееме, но овој месец кај касапот многу се задолживме” - рече мајката на Џан. (Et Kızartması)
- Роденденот го прослави заедно со другарките, кои беа слатки како неа. Мајката на роденденската торта запали точно шест свеќи. (Meral İle Tanaka)
- „Сема ќе седи кај нејзината тетка и ќе ги поправи оценките. Кога ми кажа многу се натажив, но Сема повторно ќе ги изучува предметите“ - со тоа заврши таткото. (Tatil Öncesi)
- „Бабо и јас ќе станам боксер! Ќе ме викаат боксерот Хаќан“. (Boksör Nakan)
- Главата ѝ пулсираше и ја болеше. Температурата се проширила насекаде. Откако ја стави раката на нејзиното чело мајката го забележа тоа. (Doktor Amcanın Yanında)
- „Ех да бев и јас ластовица и да можев да летам. Да му се придружев на јатотот и дури до Истанбул да летав, без да запрам и без да се заморам“. (Hele Bir Kırlangıç Olabilsem)
- Без да почекаат матицата да заврши, излегоа низ осилото со зуење. (Lale)
- Ајла не му поверува ни нему. Без разлика на што и да е, сама ќе го соши чадорот. (Yağmur)
- „Надвор рековте дека е ладно, па за да ги стоплам улиците го отворив прозорецот “ саркастично рече Ерен. (Sokaklarda Isınsın)

- Кога забележа дека мачето не е во кошницата, се вознемири, зелените очи ги насочи точно кон Оја. Кога ги покажа забите гласно мјаукаше. (Neden Kedi Darıldı)
- До вечерта се тркалеше во снегот заедно со другарите, сè додека неговта желба не престана. Кога почна да се стемнува и да станува многу студено се врати дома. (İlkeri'in Karlarda Oyunu)
- „Ете, ова дете е најмало од сите. Сè уште не оди на училиште, но мозокот му работи подобро од сите. Се разбира дека мудроста не е во годините!“ - рече еден од гостите. (Akıl Yaşta Değil...)
- Овие луѓе за таткото многу лоши и грди зборови кажуваа. (Kötü Yürekli Olan Kimdir?)
- Поради тоа што сам седеше во собата, на Илкер му беше многу здодевно. Поради тоа што немаше другар за да игра нежно се приближи до неговата баба. (Herkes Meşgul Olunca)
- Таткото на Илкер со радост и со цвеќиња во раце влезе во собата. Едното и' го подари на неговата жена, другото на својата мајка и им го честиташе празникот. (İlker'in 8 Mart Armağanı)
- Кога меѓу нив започна расправија можеше да се слушнат вообичаените зборови: „Мене повеќе не доаѓајте да ме викате, со вас не играм!“ (Çocuklar Çekişince)

5.3. Анализираниите текстови од раскази во истражувањето и пронајдоци поврзани со ликовите

Подолу се пронајдени и дадени дваесет и еден расказ со дадени реченици поврзани со личности.

5.3.1. Примери на објаснувања поврзани со личности:

- Јелиз и Филиз, малку подоцна удирајќи ја Оја со рака: „Браво Дан, браво!“ (Babam Öğretmendi)
- „Татко ти ги спреми трските, ќе одите на риболов“. Метин застапа, и потоа: „Идам мамичке, идам“. (Küçük Balıkçı)

- Братот ја отвори вратата на детската соба: „Ерол, Ерол ајде стани веќе долу те чекаат другарите за да одиме на пикник“. (Piknik)
- Децата на улицата убаво го гледаа снешкото одозгора надолу и извикаа: „Браво Ерол, многу е убав“. (Kızak)
- Навивачите почнаа да се возбудуваат: „Да да да, живее живее, нашиот Ерол да живее!“ . (Futbol Stadi)
- Лево на масата таткото и мајката на Џан зборуваат... (Et Kızartması)
- „Може ќерко“ - одговори мајката. Мерал и Танака се прегрнаа. (Meral İle Tanaka)
- Впрочем дури и некои од учителите ги мешаа Емел и Сема, Сема ја покажуваа со прст. (Tatil Öncesi)
- Кога Хакан влезе во собата очите на мајката и бабата се вперија во него. (Boksör Nakan)
- Сема пред белиот докторски мантил се соблече до половина. (Doktor Amcanın Yanında)
- Таткото на лицето имаше насмевка како отворен цвет. Биртан полн со љубов ги слушаше овие зборови и се сеќаваше кога беше мал како сакаше да биде ластовица. (Hele Bir Kırılma Olabilsem)
- Кога ја виде кутрата пчеличка срцето на Лале затрепери. (Lale)
- Ајла повторно со трчање се симна долу. Го чекаше нејзиниот дедо на врата. (Yağmur)
- Мајката, дедото и бабата не беа во состојба да кажат нешто. (Sokaklarda İsinsin)
- Оја беше многу среќна затоа што долго време ја немаше видено нејзината тетка, таа и ги бакна дебелиите образи и ја погали по русата коса. (Neden Kedi Darıldı)
- Малку подоцна Елиф и Сехер кои се соседи со Илкер излегоа надвор да се санкаат. (İlkeri'in Karlarında Oyunu)
- Тој ден Илкер беше многу среќен затоа што ќе го посети неговиот вујко. Затоа што неговата мајка секогаш знаеше да ги пронајде гостите. (Akıl Yaşta Değil...)
- Дали по зборовите на професорот душата на Илкер олесна? (Kötü Yürekli Olan Kimdir?)

- Илкер се налути. Одејќи, седна на еден агол од креветот и го молеше дедо си. (Herkes Meşgul Olunca)
- Но Илкер се сети како неговата мајка повеќе пати се облекуваше за на свадба. (İlker'in 8 Mart Armağanı)
- Во овој однос малиот Илкер без да ја исфрли лутината не може да стои. (Çocuklar Çekişince)

5.4. Анализираниите текстови од раскази во истражувањето и пронајдоци поврзани со времето

Во дадените дваесет и еден расказ во текстовите со речениците за употребените временските составни делови се наведени долу.

5.4.1. Примери на објаснувања поврзани со времето:

- „Вчеравечер татко ми ме научи!“ рече Џан. (Babam Öğretmendi)
- Од рано наутро месечевата светлина седи на средина од морето како на софра. (Küçük Balıkçı)
- „Ерол, Ерол ајде разбуди се веќе, твоите пријатели те чекаат долу за да одите на пикник“ - рече. (Piknik)
- Кога Ерол ги спушти очите од облаците во зелените полиња, тогаш му се отворија. Иако беше во мамурлак на неговото лице имаше слатка насмевка. (Futbol Stadı)
- Во тој момент, малиот Џан влезе во кујната носејќи ја училишната чанта. „Џан, Добро утро!“ (Et Kızartması)
- Таа година пукна пролетта, откако дојде празникот мај, Сема не се промени. Потоа дојде лето, овошките созреаа на гранките. Заврши училишната година, учениците ги зедаа книшките. (Tatil Öncesi)
- Наутро мајката ги бојадисува чевлите, работите кои ги облече беа беспрекорно чисти. (Boksör Hakan)
- Во март времето еднаш почнува да се отвора, еднаш се расипува. Веќе во април почнува да се исправа. (Doktor Amcanın Yanında)

- „Аааа, јули, август колку брзо поминаа!“ - Иако тој сè уште е зачуден, ајде да видиме што е добро, дури и во септември, ние сме веќе заминати. (Hele Bir Kırılacağı Olabilsem)
- „Чеда мои, голема зима е, од седење во кошницата без сила и без работа ми се смачи на душата“. (Lale)
- Ајла многу се израдува. Рано стана, се изми, се дотера. (Yağmur)
- Снегот врнеше без престан. Секоја страна беше покриена со бело. (Sokaklarda Isinsin)
- Беше ладен зимски ден. Снегот кој врнеше насекаде го покри градот како бел јорган. (İlker'in Karlarda Oyunu)
- Попладнето кога отидоа на село се сретнаа со гостите. (Akıl Yaşta Değil...)
- Вечерта кога јадењето беше готово сите се собраа на масата. (Herkes Meşgul Olunca)
- Рано наутро дома се чувствуваше голема возбуда. (İlker'in 8 Mart Armağanı)

5.5. Анализираниите текстови од раскази во истражувањето и пронајдоци поврзани со местото

Во дадените дваесет и еден расказ во текстовите со речениците, употребените составни делови за место се наведени долу.

5.5.1. Примери на објаснувања поврзани со местото:

- Домот на душите. Мајката на Џан беше возбудена затоа што требаше да оди на работа. (Babam Öğretmendi)
- Мајката ја отвори вратата и рече: „Метин чедо, ајде побрзај“. (Küçük Balıkçı)
- Братот ја отвори вратата на детската соба: „Ерол, Ерол ајде стани веќе долу те чекаат другарите за да одите на пикник“. (Piknik)
- Мајката набрзина влезе во собата на Ерол. Ерол се собрал во креветот под јорганот и зборува еден куп работи. (Kızak)
- Во детската соба кога ќе фрлиш еден поглед, од улицата се слушаат другарите: „Ерол, Ерол ајде веќе доцниме!“ (Futbol Stadi)
- Една малечка кујна. (Et Kızartması)

- Целта беше да му го покаже шопинг центарот на новиот другар. До вратата зедоа една количка, го седнаа бебето и со Танака почнаа да шетаат. (Meral İle Tanaka)
- И вие го знаете тоа, кога работливите ученици ги земаат сведителствата се радуваат, а мрзеливите одат дома со наведнати глави. (Tatil Öncesi)
- Никој од училищата не сакаше да биде елиминиран од овој боксер. (Boksör Hakan)
- Штом излегоа од домот веднаш отидоа во блискиот старечки дом. (Doktor Amcanın Yanında)
- При приметување на ластовиците, се посети на татко му кој живеел во Јахја Пашино маало во Скопје, на неговите детски денови поминати во куќа со градина полн со разновојни рози, со голема ностологија сакајќи да зборува за убавите помени. (Hele Bir Kırlandı Olabilsem)
- Само бидете внимателни. Ова ви е прво излегување од кошницата. (Lale)
- Радоста на Ајла побегна. Не знаеше што прави. Трчаше низ собата. (Yağmur)
- Се приближи до прозорецот. Се намести да ги гледа децата кои играа на улица. (Sokaklarda Isınsın)
- Излегоа на балконот. Во еден кош на балконот имаше кошница. (Neden Kedi Darıldı)
- А Илкер застанал на прозорецот и внимателно ги гледа среќните деца во снегот. (İlker'in Karlarda Oyunu)
- Илкер многу сака да гостува кај вујко му на село. (Akıl Yaşta Değil...)
- Следниот ден кога појде на училиште на професорот му раскажа сè како било. (Kötü Yürekli Olan Kimdir)
- Низ отворената врата излезе надвор. Протрча покрај неговата мајка која ги миеше садовите во кујната. (Herkes Meşgul Olunca)
- Во еден агол на собата, во поставената ваза полна со цвеќиња на масата, овие разнобојни цвеќиња уште повеќе го разубавуваа веќе убавиот ден. (İlker'in 8 Mart Armağanı)

ЗАКЛУЧОЦИ

Основа цел на истражувањето на магистерската тема беше да се изврши текстуална и компаративна анализа на одредени раскази објавени во весникот **Балкан**. Истражувањето на прозата, односно, расказите, во рамките на кои може да се согледаат меѓусебните елементи и карактеристики, со едно критичко оценување и толкување, со намера да се постигне исполнување на систематско проучување и упорно студирање на овој жанр, кој е со богата традиција во турската книжевност. Треба да се напомене дека сите избрани автори се високо оценувани за нивниот придонес во книжевноста, бидејќи до денеска литературниот корпус недвосмислено го обогатиле со скапоцени пишувани и раскажувани дела. Од вакви причини, во магистерскиот труд се обработени и анализирани раскази според нивните основни елементи: настан, луѓе, време и простор. На авторите им се пристапило поединечно, изнесувајќи општи прозни феномени од нивните раскази и воедно се интерпретирани со намера на појасно согледување на таквите феномени.

Како заклучок од направеното истражување можеме да кажеме дека нашите писатели на многу точен начин ја обработиле темата на семејството и поголемиот дел од расказите ги зеле од секојдневниот живот. За да биде повистинито, некои од писателите ги употребиле и имињата на луѓето од сопствената фамилија. Во ниту еден од расказите не се споменува и раскажуваат судирите кои постојат и настануваат во внатрешноста на семејството.

Според заклучокот на оценувањето, насловот во расказите претскажува што ќе се обработува во внатрешноста на текстот. Темата во расказите е за оценување и во овие раскази се гледа јасноста на главната идеја. Деловите од експозицијата, заплетот и расплетот се гледаат во расказите. Многу јасно се определени јунаците во расказите, поголемиот дел од овие јунаци се децата како поединци од семејството. Поголем дел од времето, и покрај тоа што се определени расказите, во некои раскази на јасен начин се нагласува поимот за времето.

Од дадените дваесет и еден расказ, во шеснаесет текстови временскиот составен дел се употребил на определен начин. Во пет раскази, (Kızak, Meral ile Tanaka, Neden

Kedi Darıldı, Kötü Yürekli Olan Kimdir, Çocuklar Çekişince) временскиот составен дел е определен, но не се нагласува на отворен начин. На ист начин, и покрај тоа што местото е претставено на определен начин, а во некои пак, местото е дадено на јавен начин. Во дадените дваесет и еден расказ, во дваесет се употребува место, само во „Çocuklar Çekişince“ местото не е употребено на определен начин.

Како заклучок, нашите писатели објаснувајќи ги односите во внатрешноста на семејството, објаснуваат дека здравата форма на семејството е камен-темелник на општеството. Тргувајќи од ова, има потреба од општество кое е средено и без проблеми. Оние за кои се зборува во расказите се определени во среќно семејство и среќно општество. Ова е главната мисла која писателите во нивните објавени раскази се обидуваат да ја пренесат до читателот.

Како заклучок, трудот и истражувањето на објавентите раскази на оваа група на турски писатели во Македонија: Лутфу Сејфулла, Авни Абдулла, Суат Енгуллу, Алаеттин Тахир и Сабит Јусуф, настојуваат да ги анализираат расказите на овие автори како прозен литературен вид, согледувајќи го овој жанр како форма за консолидирање на творечките вредности на модернизам во турската литература во Македонија, која треба и понатаму да биде дел од нашето интересирање во идните истражувања.

ПРИЛОЗИ

Прилог 1: Наслови на расказите преведени на македонски јазик

Р.Бр	Автор на расказот	Име на расказот	Датум на објавување	Број на весникот
1	Лутфу Сејфуллах	Татко ми беше наставник	20 декември 2010	340
2	Лутфу Сејфуллах	Малиот рибар	27 јуни 2011	367
3	Лутфу Сејфуллах	Излет	25 јуни 2012	419
4	Лутфу Сејфуллах	Санка	21 јануари 2013	447
5	Лутфу Сејфуллах	Фудбалски стадион	24 јуни 2013	469
6	Лутфу Сејфуллах	Печено месо	17 март 2014	507
7	Авни Абдуллах	Мерал и Танака	28 февруари 2011	350
8	Авни Абдуллах	Пред годишен одмор	6 јуни 2011	364
9	Авни Абдуллах	Боксерот Хакан	4 февруари 2013	449
10	Авни Абдуллах	До чичко доктор	3 март 2014	505
11	Суат Енѓулла	Пред сè да можам да бидам ластовица	23 мај 2011	362
12	Суат Енѓулла	Лале	11 март 2013	454
13	Алаеттин Тахир	Дожд	24 јануари 2011	345
14	Алаеттин Тахир	Улицата нека се стопли	23 јануари 2012	397
15	Алаеттин Тахир	Зошто мачката се налути?	28 јануари 2013	448
16	Сабит Јусуф	Играта на Илкер на снегот	17 јануари 2011	344
17	Сабит Јусуф	Паметот не е во годините...	2 мај 2011	359
18	Сабит Јусуф	Кој има лошо срце?	30 април 2012	411
19	Сабит Јусуф	Кога сите се зафатени	5 мај 2013	462
20	Сабит Јусуф	Подарокот на Илкеп за 8 Март	10 март 2014	506
21	Сабит Јусуф	Кога децата се караат	7 април 2014	510

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

А) Литература со кирилично писмо

1. Андеев, Љ. Каровци, Л. Исакова, Н. Пендовски, Б. (2000). Литература За I Година На Средното Образование. Скопје: Процветно Дело
2. Исакова Невена и Пендовски Бранко. (2010). Македонски Јазик И Литература За I Година. Скопје: Просветно Дело АД
3. Муцунска, Валентина, Ацевцка, Палеска Наташа. (2003). Македонски Јазик За III Година. Скопје: Македонска Искра
4. Тоноски, Ѓорѓи. (2000). Социологија. Скопје: „АУРОРА“

Б) Литература со латинично писмо

1. “Alaettin Tahir Kimdir” (2011, Ocak 24). Yeni Balkan Gazetesi, број: 345
2. “Avni Abdullah Kimdir” (03 Mart 2014). Yeni Balkan Gazetesi, број: 505
3. “Sabit Yusuf Kimdir” (2013, Mayıs 02). Yeni Balkan Gazetesi, број: 359
4. Abdullah, Avni (2011, Haziran 06). Tatil Öncesi, Yeni Balkan Gazetesi
5. Abdullah, Avni (2011, Şubat 28). Meral İle Tanaka, Yeni Balkan Gazetesi
6. Abdullah, Avni (2013, Şubat 04). Boksör Hakan, Yeni Balkan Gazetesi,
7. Abdullah, Avni (2014, Mart 03). Doktor Amcanın Yanında, Yeni Balkan Gazetesi,
8. Abdullah, Avni. (1984). O En Güzel Gün. Priştine: Tan Yayınevi
9. Adali, O. (2003). Anlamak ve Anlatmak. Ankara: Pan Yayıncılık.
10. Aktaş, Şerif. (1984). Roman Sanatı ve İncelemesine Giriş. Ankara: Birlik Yayınları.
11. Aktaş, Şerif. (2000). Roman Sanatı ve İncelemesine Giriş. Ankara: Birlik Yayınları.
12. Aktaş, Şerif. (2000). Roman Sanatı ve İncelemesine Giriş. Ankara: Birlik Yayınları.
13. Akyol, H. (1999). Hikâye Haritası Yöntemiyle Metin Öğretimi. Millî Eğitim Dergisi, 142.
14. Alendy, Rene (1974). Problem Çocuklar. İstanbul: Kitaş Yayınları
15. Alendy, Rene (1974). Problem Çocuklar. İstanbul: Kitaş Yayınları
16. Anderson, A. L. (2002g). Individual and contextual influens on deliquenci, Journal of criminal.
17. Banarlı, Nihat Sami. (1997). Resimi Türk Edebiyatı I-II . İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

18. Celik, Mahmut (2012) Atatürk'ün Çocuk Sevgisi. Hikmet, Gostivar-Makedonija, 20. pp. 29-36. ISSN 1857-5035
19. Celik, Mahmut (2012) Hikmet, Journal of scientific reasearch. pp. 77-82. ISSN 1857-5935, link: [Makedonya Türk Hikayelerinde Çocukların Sosyaleşmesi.](#)
20. Celik, Mahmut and Denkova, Jovanka (2014) In: Zlatni danci 16, 11 Apr 2014, Osijek, R. Hrvatska, link: [Основоположници на турската детска литература во Република Македонија.](#)
21. Celik, Mahmut and Ivanovska, Biljana and Dimova, Violeta (2010) Philological research today, link: [Осврт на расказите за деца на првата повоена генерација турски писатели во Република Македонија.](#)
22. Çetişli, İsmail. (2004), Metin Tahlillerine Giriş 2. Hikâye- Roman- Tiyatro. Ankara. Akçağ Yayınları.
23. Çetişli, İsmail. (2004). Metin Tahlillerine Giriş 2. Ankara : Akçağ Yayınları.
24. Develioğlu, Ferit. (1996). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat. 13.Baskı, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
25. Doğan, D.Mehmet. (1994). Büyük Türkçe Sözlük. İstanbul: Ülke Yayınları.
26. Ekermen, N.V. (2002), Psihodinamika porodnog zivota, Titograd: Pobjeda.
27. Engüllü, Suat (2011, Mayıs 23). Hele Bir Kırlangıç Olabilsem, Yeni Balkan Gazetesi.
28. Engüllü, Suat (2013, Mart 11). Lale, Yeni Balkan Gazetesi.
29. Engüllü, Suat. (1994). SevdayıMuhabbet.Üsküp: Birlik Yayınları
30. Ertuğ, Hasan Refik. (1970). Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi, Toma.1, İstanbul
31. Gökşen, Enver Naci. (1970). Konpozisyon İlkeleri ve Antolojisi. İstanbul: May Yayınları.
32. Gürel, Nazlı Rana. Gürel, Zeki. (2010). Fahri Kaya Hayatı Sanatı Eserleri. Ankara: Berikan Yayınevi.
33. Hayber, Abdülkadir. (2011). Makedonya ve Kosova Türkleri. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
34. Kaplan, Mehmet. (2000). Hikaye Tahlilleri. Dergah Yayınları.
35. Karaalioğlu, Seyit Kemal. (2000). Sözlü / Yazılı Kompozisyon Konuşmak ve Yazmak Sanatı. İstanbul: İnkilap Yayınevi. 27.Basım.

36. Karahasan, Mustafa. (1991). Denemeler. Üsküp: Birlik Yayınları.
37. Karakuş, Ertuğrul. (2014). Makedonya Türk Edebiyatında ÜÇÜNCÜLER . Üsküp: Yeni Balkan Yayınevi.
38. Kaya, Canten. (2001). Çocuk Eğitiminde Anne Babaya Öneriler. İstanbul: Zambak Yayınları.
39. Kaya, Fahri (2004). İnci Kutusu Makedon Hikayeleri Antolojisi. Üsküp: Nova Makedonya.
40. Kaya, Fahri. (1990). Yugoslavya Türk Hikayesi Antolojisi. Üsküp: Birlik Yayınları.
41. Kaya, Fahri. (1994). Seçme Yazılar. Üsküp: Birlik Yayınları.
42. Kaya, Fahri. (2004). İnci Kutusu Makedon Hikayeleri Antolojisi. Üsküp: Nova Makedonya.
43. Öner, Sakin ve Tümer, Mustafa. (2005). Lise Türk Dili ve Edebiyatı I. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
44. Örnekli Türkçe Sözlük. (2012). İstanbul: Zambak Yayınları.
45. Rot, N. (1988). Socijalna interakcija. Beograd: Naucna knjiga
46. Seyfullah, Lütfü (2010, Aralık 20). Babam Öğretmendi, Yeni Balkan Gazetesi.
47. Seyfullah, Lütfü (2011, Haziran 27). Küçük Balıkçı, Yeni Balkan Gazetesi.
48. Seyfullah, Lütfü (2012, Haziran 25). Piknik, Yeni Balkan Gazetesi.
49. Seyfullah, Lütfü (2013, Haziran 24). Futbol Stadı, Yeni Balkan Gazetesi.
50. Seyfullah, Lütfü (2013, Ocak 21). Kızak, Yeni Balkan Gazetesi.
51. Seyfullah, Lütfü (2014, Mart 17). Et Kızartması, Yeni Balkan Gazetesi.
52. Seyfullah, Lütfü. (1996). Küçük Balıkçı. Üsküp: Birlik Yayınları.
53. Tahir, Alaettin (2013, Ocak 28). Neden Kedi Darıldı, Yeni Balkan Gazetesi.
54. Tahir, Alaettin (2012, Ocak 23). Sokaklarda Isınsın, Yeni Balkan Gazetesi.
55. Tahir, Alaettin (2011, Ocak 24). Yağmur, Yeni Balkan Gazetesi.
56. Temizkan, M. (2009). Metin Türlerine Göre Okuma Eğitimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
57. Türk Dil Kurumu. (1998). Türkçe sözlük (genişletilmiş baskı). Ankara: TDK.
58. Türkçe Sözlük, TDK. (1998) I-II. Ankara: Türk Tarihi Kurumu Basımevi.

59. Ülper, H. (2008). Öğrenci Metinlerinde Üstyapı Düzenlenişine İlişkin Sorunlar: “Giriş” ve “Sonuç” Bölümleri Üzerine Bir İnceleme. Dil Dergisi, 140, 7-18.
60. Yazıcı, Hüseyin. (1998). TDV İslam Ansiklopedisi. Toma.17. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
61. Yılmaz, Hasan. (2007). Öğretmenim, Lütfen Bu Kitabı Okur Musun!.. Konya: Çizgi Kitabevi.
62. Yusuf, Sabit (2011, Mayıs 02). Akıl Yaşta Değil..., Yeni Balkan Gazetesi.
63. Yusuf, Sabit (2011, Ocak 17). İlker'in Karlarda Oyunu, Yeni Balkan Gazetesi.
64. Yusuf, Sabit (2012, Nisan 30). Kötü Yürekli Olan Kimdir?, Yeni Balkan Gazetesi.
65. Yusuf, Sabit (2013, Mayıs 05). Herkes Meşgul Olunca, Yeni Balkan Gazetesi.
66. Yusuf, Sabit (2014, Mart 10). İlker'in 8 Mart Armağanı, Yeni Balkan Gazetesi.
67. Yusuf, Sabit (2014, Nisan 07). Çocuklar Çekişince, Yeni Balkan Gazetesi.
68. Yusuf, Sabit. (1991). Çocuk Oyunları. Priştine: Tan Yayınları.
69. Yusuf, Sabit. (1993). Afacan Çocuk. Priştine: Tan Yayınevi.
70. Yusuf, Sabit. (1996). Gönlüm Sevgiden Taştı. Üsküp: Birlik Yayınları.
71. Zekeriya, Necati. (1988). Yugoslavya Yazarlarından Çocuk Öyküleri. Üsküp: Birlik Yayınları.

B) Литература од интернет извори

1. <http://en.wikipedia.org/wiki/>, преземено на ден 05.01.2015
2. <http://www.sorubak.com/blog/hikaye-nedir-hikaye-ozellikleri.html>, преземено на ден 05.01.2015
3. <http://www.yenibalkan.com/hakkimizda-s2.html>, преземено на ден 09.11.2014
4. <http://www.cokbilgi.com/tag/hikayenin-bolumleri/>, преземено на ден 15.12.2014
5. <http://www.yenibalkan.com/suat--engullu-biyografi,19.html>, преземено на ден 06.02.2015
6. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/11331,suatengullupdf.pdf?0>, преземено на ден 09.02.2015.
7. <http://tvoebebe.com/VOSPITUVANJE/vaznosta-na-ulogata-na-tatkoto-za-deteto>, преземено на ден 18.05.2015
8. <http://www.femina.mk/семејство/дете/врската-мајка-ќерка>, преземено на ден 18.05.2015
9. <http://tvoebebe.com/VOSPITUVANJE/vaznosta-na-ulogata-na-tatkoto-za-deteto>, преземено на ден 18.05.2015
10. <http://www.a-better-child.org/page/888950>, преземено на ден 22.05.2015
11. http://makedonskijazik.mk/2011/10/blog-post_18-2.html, преземено на ден 19.05.2015